

>>Pars 5>>

**SANCTI GREGORII MAGNI ROMANI
PONTIFICIS MORALIUM LIBRI, SIVE
EXPOSITIO IN LIBRUM B. JOB****LIBER DECIMUS TERTIUS**

**In quo capitulum XVI et XVII libri Job brevis expositio
moralis et typica continetur.**

CAPUT PRIMUM

**1. Sancti quos admonendo corrigere non possunt,
patiando tolerant.---Esse hoc perversorum proprium solet,
quod sua mala per convicium bonis ingerant, priusquam
de eis ipsi veraciter accusentur; et dum metuunt increpari
de his quae faciunt, adversantes suis pravitatibus justos
haec facere testantur. Sancti autem viri patienter audiunt
etiam quae se numquam fecisse meminerunt, quamvis ea
mala quae sibi ingeri conspiciunt ab ipsis suis
criminatoribus noverint perpetrata; et cum eos
praedicando corrigere non possunt, patiando tolerant,
quatenus si fructum conversionis eorum non valent, ex
ipsis tamen praemium longanimitatis acquirant. Unde et
sancta Ecclesia David prophetae vocibus dicit: Supra
dorsum meum fabricaverunt peccatores (Psal. CXXVIII, 3),
quia videlicet dum haereticos vel quoslibet reprobos,
quos corrigere non valet, tolerat, facta peccantium supra
dorsum portat. Beatus itaque Job videns Eliphaz amicum
suum multa contra se de hypocrisi conquerentem, qui ex
consolationis verbis ad amaritudinem increpationis
eruperat, et simulatus consolator apparebat, per
patientiam suam typum servat Ecclesiae, quae novit talia**

audiendo tolerare, et, cum ejus sermo admittitur, ratiocinando destruere, et dicit:

CAPUT II

CAP. XVI, VERS. 2.---Audiui frequenter talia.

2. Job typus Ecclesiae a fictis amicis oppressae, consolatores simulantibus. A consolatoriis verbis ad increpatoria amici Job eruperant.---Electi quippe frequenter aliena mala quasi sua audiunt, et ab his eis crimen impingitur a quibus crimina impacta perpetrantur. Hac autem responsione beatus Job illud Ecclesiae tempus significat quo, oppressa ab adversariis, temporali eorum potentia quasi dejecta creditur. Unde sequitur:---IBID.--- Consolatores onerosi omnes vos estis. Sive enim haeretici, seu pravi quilibet, cum laborare bonos in adversitate conspiciunt, in eo quod illos consolari appetunt, mala eis persuadere conantur. Unde non immerito bonorum mentibus onerosa fit eorum consolatio, quia inter verba dulcedinis virus propinare cupiunt erroris; et dum dictis lenibus dolores quasi levigant, peccati onus imponere festinant. Sed electi viri etiam cum temporali gloria privantur, interni vigorem iudicii non amittunt. Nam sciunt et foris adversa perpeti, et tamen interius infracti recta sine pavore defendere, unde subjungitur:

CAPUT III

VERS. 3.---Numquid habebunt finem verba ventosa?

3. Verba sana, propter elationem eorum a quibus proferuntur aliquando ventosa. Lugens non increpandus.--- Ventosa enim verba sunt quae inflationi temporali potius quam rectitudini serviunt. Saepe autem mali etiam bona dicunt; sed quia bene non dicunt, ventosa verba proferunt. Nam dicta eorum et si quando sana sunt per sententiam, inflata tamen sunt per elationem. In hoc vero

quod dictum est: **Consolatores onerosi omnes vos estis, quid aliud beati Job magisterio docemur, nisi ut quisque perpendere sollicite sciat ne luctus tempore verba increpationis inferat? Si enim sunt quaedam quae increpari jure debeant, in afflictione postponenda sunt, ne consolator increpando dolorem augeat, quem lenire proposuerat. Sequitur:**

CAPUT IV

IBID.---Aut aliquid tibi molestum est, si loquaris?

4. Justi convicia non reddunt.---Mali viri cum aliis sibi similibus conviciosa verba proferunt, eo citius obmutescunt, quo de se talia mox audiunt qualia suis auditoribus dicunt. Cum autem bonos viros per conviciosa verba jaculantur, nil eis molestiae ex convicio nascitur, quia contra tacentes loquuntur, nec compelluntur audire quod sunt, quia justus convicia non reddunt, etiam dum coguntur audire quod non sunt. Bene ergo dicitur: Aut aliquid tibi molestum est, si loquaris? Ac si ei aperte diceretur: Eo plus loqueris quo a me molestum aliquid de tua actione non audis. Unde et subditur,---VERS. 4.--- Poteram et ego similia vestri loqui. Narrat justus quid facere potuit; sed ne justitiam deserat, quod facere potuit declinat. Sequitur:

CAPUT V

VERS. 4-6.---Atque utinam esset anima vestra pro anima mea! consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo, et moverem labia mea, quasi parcens vobis.

5. Malis divina flagella quandoque debent optari.--- Aliquando necesse est ut pravis mentibus quae humana praedicatione corrigi nequeunt divina flagella optari benigne debeant. Quod cum magno fit amoris studio,

videlicet non errantis poena, sed correptio quaeritur, et oratio potius quam maledictio esse monstratur. In his autem verbis hoc beatus Job monstratur intendere, ut amici, qui dolori illius per charitatem compati nesciebant, ab experimento discerent alienae afflictioni qualiter misereri debuissent; atque, edomiti doloribus, a sua passione traherent consolationem aliis qualiter inferrent; et tunc salubrius intrinsecus viverent, cum aliquid extrinsecus de infirmitate sentirent. Notandum, quod non ait: **Utinam esset anima mea pro anima vestra!** sed **Utinam esset anima vestra pro anima mea!** quia profecto sibi malediceret, si se illis fieri similem optaret. Illis vero meliora voluit quos sibi fieri similes quaesivit. Consolamur vero pravos in flagellis constitutos cum de exteriori percussione interiorem in eis convallescere salutem indicamus. Caput etiam movemus cum mentem, quae principale nostrum est, ad compassionem inflectimus. Eosque inter flagella roboramus cum doloris eorum vim verbis mitibus lenimus. Sunt namque nonnulli qui dum interna nesciunt de malis exterioribus desperabiliter affliguntur, de quibus per Psalmistam dicitur: **In miseriis non subsistent (Psal. CXXXIX, 11).** Ille etenim bene novit in exterioribus miseriis subsistere, qui scit semper de spe interna gaudere.

6. Aliquando malis quasi parcens non parcit, et quasi non parcens parcit Ecclesia.---Quod vero non ait Parcens, sed Quasi parcens vobis, nequaquam hoc negligenter praetereundum puto, quia sancta Ecclesia disciplinae vigorem cum permistione mansuetudinis servans, aliquando malis et quasi parcens non parcit, aliquando vero et quasi non parcens parcit. Quod melius ostendimus, si ipsa quae plerumque accidunt proferamus. Ponamus itaque ante oculos mentis duos pravos in sancta Ecclesia esse constitutos, quorum sit unus potens et protervus, alter mitis et subditus. Si qua miti et subdito culpa subriperit, hanc protinus increpando praedicator insequitur et corripit, eumque corripiendo, a culpa

liberat, atque ad viam rectitudinis reformat. Quid itaque huic nisi non parcens pepercit, quia dum correptionis verbum non distulit, citius hunc a culpa liberavit? Libere enim arguens non pepercit, sed in eo quod correxit pepercit. At contra potens et protervus, cum aliquid perpetrasset cognoscitur, tempus quaeritur ut de malo quod fecit increpetur. Nisi enim praedicator sustineat quando ferre congrue correptionem possit, auget in eo malum quod insequitur. Saepe enim contingit ut talis sit qui nulla increpationis verba suspiciat. Quid itaque in hujus culpa praedicatori agendum est, nisi ut in sermone admonitionis, quem pro communi salute omnium auditorum facit, tales culpas ad medium deducat quales eum perpetrasset considerat qui et praesto est, et de se solo adhuc argui non potest, ne deterior fiat? Et cum generaliter contra culpam invectio intenditur, correptionis verbum libenter ad mentem ducitur, quia potens pravus ignorat quod sibi hoc specialiter dicatur. Quid itaque isti praedicator suos nisi parcens minime pepercit, cui et specialiter correptionis verba non intulit, et tamen vulnus illius sub communi admonitione percussit? Unde fit plerumque ut eo vehementius perpetrata culpam lugeat, quo reatum suum et cum se percussum sentiat nesciri putat.

7. Protervi qua discretione corripiendi.---Magna itaque praedicationis arte agendum est ut qui ex aperta correptione deteriores fiunt quodam temperamento correptionis ad salutem redeant. Unde etiam Paulus dicit: Quae putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiosem circumdamus; et quae inhonesta sunt nostra, abundantiosem honestatem habent; honesta autem nostra nullius egent (I Cor. XII, 23). Sicut enim inhonesta membra in corpore, ita quidam, sunt intra sanctam Ecclesiam potentes et protervi, qui dum aperta invectio ferri nequeunt, quasi honore tegminis velantur. Sed haec de occultis potentium delictis loquimur. Nam quando et aliis cognoscentibus peccant,

aliis etiam cognoscentibus increpandi sunt, ne si praedicator taceat, culpam approbasse videatur, atque haec crescens in exemplum veniat, quam pastoris lingua non secat. Sancta ergo Ecclesia, cum per praedicatores suos quaedam facta malorum sub dispensatione invectionis increpat, labia quasi parcens movet; sed tamen parcendo non parcit, quia ab invectione culpae generaliter non tacet, quam specialiter tacet. Sequitur:

CAPUT VI

VERS. 7.---Sed quid agam? Si locutus fuero non quiescet dolor meus; et si tacuero, non recedet a me.

8. Dolor Ecclesiae cum pravos frustra corripi conspicit.---Hoc personae beati Job qualiter congruat nullus ignorat. Sed si ad sanctae Ecclesiae typum trahatur, haec et cum loquitur, dolor minime quiescit, quando locutione sua perversos minime corrigi conspicit. Et cum tacet, dolor minime recedit, quia etsi aversata conticuerit, hoc ipsum amplius quod tacet gemit, quia se tacente perversorum culpas excrescere conspicit. Sequitur:

CAPUT VII

VERS. 8.---Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nihilum redacti sunt omnes artus mei.

9. Dolor Ecclesiae dum ad malorum exempla infirmos pertrahi conspicit.---Dolore suo sancta Ecclesia premitur quando in malitia sua crescere perversos intuetur. Et quia dum pravi crescunt etiam infirmi qui in ea sunt ad sequenda studia pravitatis irritantur, recte additur: Et in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Sicut enim per ossa fortes, sic per artus infirmi quique designari solent. Membra ergo Ecclesiae ad nihilum rediguntur quando ex imitatione pravorum in hoc mundo crescentium infirmi

quique deterius infirmantur. Videntes etenim felicitatem malorum, saepe ab ipso fidei statu dilabuntur, bona temporalia appetunt, et veluti in nihilum rediguntur, quia dum manentem Dei essentiam deserunt, diligentes transitoria, quasi ad non esse tendunt. Bene autem dicitur: Nunc autem oppressit me dolor meus, quia videlicet tempus doloris Ecclesiae modo est, et tempus gaudii postmodum sequetur. Saepe vero contingit ut sancta Ecclesia non solum infideles atque extra positos adversarios toleret, sed eorum quoque insidias atque adversitatem vix ferat, quos intus habet. Unde beati viri voce apte mox subditur:

CAPUT VIII

VERS. 9.---Rugae meae testimonium dicunt contra me.

10. Rugae Ecclesiae sunt mali Christiani.---Quid per rugas nisi duplicitas designatur? Rugae itaque sunt sanctae Ecclesiae omnes qui in ea dupliciter vivunt, qui fidem vocibus clamant, operibus denegant. Hi nimirum pacis tempore, quia hujus mundi potestatibus eandem fidem honori esse conspiciunt, fideles se esse mentiuntur. Sed cum sanctam Ecclesiam subita adversitatis procella turbaverit, illico ostendunt quid in perfida mente moliuntur. Has autem rugas in electis suis sancta Ecclesia non habet, quia videlicet nesciunt aliud de se foris ostendere, et intus aliud habere. Unde recte egregius praedicator dicit: Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam (Ephes. V, 27). Maculam quippe et rugam non habet, quae et turpitudine operis et duplicitate sermonis caret. Sed quia nunc intra sinum fidei multos etiam reprobos tenet, cum tempus persecutionis exarserit, ipsos hostes patitur quos praedicationis verbis alere ante videbatur. Dicat itaque quia: Rugae meae testimonium dicunt contra me, id est ipsi me insequendo increpant, qui nunc, in meo corpore

positi, duplicitatis suae in se malitiam non mendant. Unde bene adhuc subditur:

IBID.---Et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam, contradicens mihi.

11. Per malos saevit diabolus.---Etiam pacis suae tempore sancta Ecclesia falsiloquium patitur, dum sunt in ea multi qui de aeternitatis promissione diffidunt, et tamen se fideles esse mentiuntur. Qui dum praedicationi ejus aperte contradicere non praesumunt, falsiloquium non contra faciem, sed quasi post dorsum patitur. Sed cum malitiae tempus eruperit, is qui nunc metuens derogat, ad contradicendum ante faciem venit, quia verbis verae fidei apertis vocibus obsistit. Sciendum vero est quia cum haec a carnalibus patimur, non tam ipsi sunt qui in nostra morte saeviunt quam malignus spiritus qui eorum mentibus principatur, sicut per Paulum dicitur: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum (Ephes. VI, 12). Unde cum hic quoque de falsiloquio loqueretur, apte mox ad describendum ejus falsiloquii principem verba convertit dicens:

CAPUT X

VERS. 10.---Collegit furorem suum in me, et, comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis; hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.

12. Per malos saevit diabolus, modo occulta, modo aperta persecutione.---Quid aliud omnes iniqui quam membra sunt diaboli? Ipse itaque per eos agit quidquid in eorum cordibus ut agere debeant immittit. Habet autem etiam nunc diabolus contra sanctam Ecclesiam furorem, sed sparsus ejus furor est, quia occultas tentationes per singulos movet. Cum vero contra eam in aperta

persecutione proruperit, furorem sum in eam colligit, quia in afflictione illius tota se intentione constringit. Membra autem ejus hoc pacis tempore idcirco contra electos collectum furorem non habent, quia malitiam suam minus se sentiunt posse implere quam volunt. Cum vero sibi suppetere licentiam pravitatis aspexerint, tanto hanc audacius feriunt, quanto et contra illam ex unanimitate glomerantur. Recte itaque nunc dicitur: Collegit furorem suum in me. Cujus adhuc furor ut latius exponatur dicitur: Et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis. De quo et subditur: Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Ille quippe antiquus hostis Ecclesiae contra hanc dentibus fremit, eamque terribilibus oculis intuetur, quia per alios crudelia exercet, et per alios quae exercent providet.

13. Diaboli dentes, persecutores; oculi, qui eos consiliis suis regunt.---Dentes namque hujus hostis sunt bonorum persecutores atque carnifices, qui ejus membra laniant, dum electos illius suis persecutionibus affligunt. Oculi vero hujus hostis sunt hi qui contra eam provident mala quae faciant, suisque consiliis persecutorum ejus crudelitates inflammant. Antiquus ergo ejus adversarius fremit contra eam dentibus suis, dum per crudeles reprobos in ea insequitur vitam bonorum. Intuetur hanc terribilibus oculis, qui pravorum consiliis non cessat mala exquirere, in quibus hanc semper deterius affligat. Nam sicut incarnata Veritas in praedicatione sua pauperes idiotas et simplices elegit, sic e contrario damnatus ille homo, quem in fine mundi apostata angelus assumet, ad praedicandam falsitatem suam, astutos ac duplices atque hujus mundi scientiam habentes electurus est. Unde et per Isaiam dicitur: Vae terrae cymbalo alarum, quae est trans flumina Aethiopiae, quae mittit in mari legatos, et in vasis papyri super aquas (Isai. XVIII, 1). Terra quippe cui vae dicitur ille principaliter homo damnatus est, qui alarum cymbalum vocatur, quia hi qui per superbiam in altitudinem cogitationis evolant, eundem perversum

hominem praedicando sonant. Quae scilicet terra recte trans flumina Aethiopiae esse perhibetur. Aethiopia etenim nigrum populum mittit, et omnem hominem mundus iste, quia peccatorem profert, quasi nigrum Aethiopia populum parit. Sed terra cui vae dicitur trans flumina Aethiopiae esse perhibetur, quia damnatus ille homo tanta immensitate iniquus est, ut omnium peccantium peccata transcendat. Qui mittit in mari legatos, quia praedicatores suos in saeculum spargit. De quibus recte subditur qualiter mittantur, dum dicitur: In vasis papyri super aquas. Ex papyro quippe charta est. Quid itaque per papyrum nisi saecularis scientia designatur? Vasa ergo papyri sunt corda doctorum saecularium. In vasis igitur papyri super aquas legatos mittere est praedicationem suam in sapientum carnalium sensibus ponere, et defluentes ad culpam populos vocare. Qui ergo illic per vasa papyri, ipsi hic, quia carnaliter vident, per oculos designantur. De quibus et adhuc subditur:

CAPUT XI

VERS. 11.---Aperuerunt super me ora sua, exprobrantes.

14. Os diaboli qui errores praedicant.---Ora sua reprobi exprobrantes aperiant cum et erroris sui mala praedicare non metuunt, et praedicamenta rectae fidei irrident. De quibus sciendum est quia illos praecipue in sancta Ecclesia persequuntur quos multis conspiciunt esse profuturos, qui vitam carnalium verbo correptionis conterunt, eosque in Ecclesiae corpore spiritualiter vertunt. Unde et subditur.

CAPUT XII

IBID.---Percusserunt maxillam meam, satiati sunt poenis meis.

15. Maxilla Ecclesiae sancti praedicatores.---Maxilla quippe Ecclesiae sancti praedicatores sunt, sicut sub Judaeae specie per Jeremiam dicitur: Plorans ploravit in nocte, et lacrymae ejus in maxillis ejus (Thren. I, 2), quia in adversitatibus Ecclesiae illi amplius plangunt qui vitam carnalium confringere praedicando noverunt. Per ipsos quippe sancta Ecclesia iniquos a vitiis conterit, et quasi glutens in sua membra convertit. Unde ipsi quoque primo praedicatori velut maxillae Ecclesiae dicitur: Occide et manduca (Act. X, 13). Hinc est etiam quod Samson maxillam asini tenuit, et hostes peremit (Judic. XV, 16), quia Redemptor noster simplicitatem atque patientiam praedicantium suae manu virtutis tenens, a vitiis suis carnales interfecit. Et maxilla in terram projecta postmodum aquas fudit, quia data morti praedicatorum corpora magna populis monstravere miracula. Maxillam ergo Ecclesiae perversi feriunt, cum bonos praedicatores insequuntur. Et quia tunc reprobi grande se aliquid fecisse aestimant cum vitam praedicatorum necant, post percussione maxillae apte subjungitur:---IBID.---Satiati sunt poenis meis. Illa quippe eos poena satiat quae mentem Ecclesiae praecipue castigat. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 12. Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit.

16. Electi persecutionibus antiqui hostis temporaliter permissi.---Electorum populus apud iniquum concluditur cum ejus caro antiqui hostis persecutionibus temporaliter datur. Qui non spiritui, sed manibus impiorum traditur, quia quo hunc in mente capere nequeunt, eo contra carnem illius crudelius inardescunt. Sed sanctae Ecclesiae populus cum adversa perpeti graviter coeperit, et infirmos suos conspexerit ad deteriora delabi, pacis suae tempora ad mentem revocat, quando fideles suos

praedicationis suae opulentia pascebat. Unde apte subjungitur:

CAPUT XIV

VERS. 13.---Ego ille quondam opulentus repente contritus sum.

17.---Firmis mentibus nulla adversa repente adveniunt.---In eo quod se repente contritum asseruit infirmorum mentem improvidam designavit. Qui dum mala quae ventura sunt praevidere nesciunt; tanto eis graviora fiunt quanto et ab eis inopinata tolerantur. Firmis autem mentibus repente adversa non veniunt, quia priusquam veniant praevidentur. Quod tamen nunc quoque sancta Ecclesia in quibusdam retro labentibus patitur, qui post doctrinae opulentiam subitis aliquando vitiis conteruntur, ut sic in quibusdam malis corruant, ac si verbi pabulum nunquam habuissent. Sequitur:

CAPUT XV

IBID.---Tenuit cervicem meam, confregit me, posuit me sibi quasi in signum.

18. Infirmi, urgente persecutione, veritatem praedicare trepidant.---Sicut in malis cervix superbiam, sic in bonis libertatis erectionem signat. Unde nonnumquam ipsa quoque superbia pro erectionis auctoritate ponitur, sicut per prophetam Dominus sanctae Ecclesiae pollicens dicit: Ponam te in superbiam saeculorum (Isai. LX, 15). Et quia persecutionis tempore infirmi quidam vera quae sentiunt praedicare libere non praesumunt, recte de hoc hoste dicitur: Tenuit cervicem meam, confregit me. Fortasse autem hi cervicis appellatione signati sunt qui pacis ejus tempore plusquam decet eriguntur, et sub occasione defendendae rectitudinis vitio deserviunt elationis. Qui persecutionis

tempore idcirco adversa plus sentiunt, quia de prosperis extolluntur. De quibus bene dicitur: Tenuit cervicem meam, confregit me. Id est, elationem quam in infirmis habuit, distractione suae percussione inclinavit. Et posuit me sibi quasi in signum. Constat nimirum quia idcirco signum ponitur, ut sagittarum emissionem feriat. Fidelis itaque populus in signum hosti suo est positus, quia eum semper suis ictibus impetit, eumque suis persecutionibus affligit. Qui enim in hac vita assidua mala tolerat, velut in signum positus, ictus excipit ferientis. Unde et praedicator egregius cum persecutionum mala toleraret, atque sub persecutione adversariorum gemeret, teneram discipulorum mentem de suis afflictionibus consolans, ait: Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus (I Thess. III, 3). Ac si eis aperte dicat: Quid in hoc tempore vulnera nostra miramini, qui si aeterna gaudia quaerimus, huc ad hoc venimus, ut feriamur? Sequitur:

CAPUT XVI

VERS. 14.---Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit in terram viscera mea.

19. Hostis tentationum jaculis ab omni parte nos impetit.---Haec juxta litteram beato Job congruere posse videbantur, per hoc quod dicitur: Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, nisi subderetur quod de eo minime scriptum legitur: Effudit in terram viscera mea. Ex qua re necesse est ut dum hoc juxta litteram invenire non possumus, ea quae in verbis ejus secundum historiam sonant juxta spiritum inquiramus. Sancta Ecclesia lanceis ab hoste suo circumdatur quando in membris suis ab impugnatore callido tentationum jaculis impetitur. Bene autem circumdari lanceis dicimur, quia antiquus hostis tentationis suae vulnere ab omni parte nos impetit. Saepe enim dum gula restringitur, ut libido subigatur, inanis

gloriae aculeus mentem pulsat. Si autem corpus abstinentiae afflictione non atteritur, contra mentem libidinis flamma se excitat. Saepe dum servare parcimoniam nitimur, ad tenaciam labimur. Et saepe dum possessa effuse tribuimus, ad avaritiam ducimur, quia rursum colligere quaerimus quod tribuamus. Dum ergo antiqui hostis jacula ubique nos impetunt, recte non dicitur: **Circumdedit me lanceis suis.** Et quia omne peccatum hostis quidem callidus suadet, sed nos ejus suasionibus consentiendo perpetramus, apte subjungitur: **Convulneravit lumbos meos.** In lumbis quippe luxuria est. Unde et is qui cupiebat voluptatem libidinis a corde extinguere, praedicavit dicens: **Succincti lumbos mentis vestrae (I Pet. I, 13).** Cum ergo antiquus hostis fidelem populum ad luxuriam pertrahit, hunc procul dubio in lumbis ferit. Ubi notandum quoque est quod non ait: **Vulneravit,** sed **Convulneravit lumbos meos.** Sicut enim loqui aliquando unius est, colloqui vero duorum, vel fortasse multorum, sic antiquus hostis, quia nos ad culpam sine nostra voluntate non rapit, nequaquam lumbos nostros vulnerare, sed convulnerare dicitur, quia hoc quod nobis ille male suggerit, nos sequentes ex voluntate propria implemus, et quasi cum ipso nos pariter vulneramus, quia ad perpetrandum malum ex libero simul arbitrio ducimur. Sequitur: **Non pepercit.** Ac si dicat **Non destitit.** Et effudit in terram viscera mea. Quid aliud sanctae Ecclesiae viscera debemus accipere, nisi eorum mentes qui ejus quaedam in se mysteria continent, qui ad intima sacramenta deserviunt? Sed antiquus adversarius cum fideles quosdam, qui interioribus sacramentis deservire videbantur, ad saecularia negotia pertrahit, ejus procul dubio viscera in terram fundit, quia illos in rebus infimis conculcat qui prius in occultis ac spiritalibus actibus latebant. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 15.---Concidit me vulnere super vulnus.

20. Ut vulnere super vulnus nos concidat.---In infirmis suis sancta Ecclesia vulnere super vulnus conciditur quando peccatum peccato additur, ut culpa vehementius exaggeretur. Quem enim avaritia pertrahit ad rapinam, rapina ducit ad fallaciam, ut, perpetrata culpa, ex falsitate etiam defendatur, quid iste nisi super vulnus concisus est vulnere? Unde bene quoque per prophetam dicitur: Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit (Osee. IV, 2). Solet enim sanguinis nomine signari peccatum. Unde is qui a peccatis liberari desiderat per poenitentiam clamat: Libera me de sanguinibus (Psal. L, 16). Sanguis ergo sanguinem tangit cum culpa culpam cumulaverit. Et quia cum vulnus vulneri additur vires contra nos antiqui hostis vehementius excrescunt, recte subjungitur:

CAPUT XVIII

IBID. Irruit in me quasi gigas.

21. Qui non reluctantur, eum ut gigantem secum pugnantem experiuntur.---Facile quippe inimico resistitur si non ei vel in multis lapsibus, vel in uno, diutius consentiatur. Sin vero ejus suasionibus anima subesse consueverit, quanto se ei crebrius subjicit, tanto eum sibi intolerabiliorem facit, ut ei reluctari non valeat, quia nimirum malignus adversarius contra hanc ex prava consuetudine devictam quasi more gigantis pugnat. Sed tamen plerumque sancta Ecclesia etiam post perpetratas culpas mentes fidelium ad poenitentiam revocat, et peccata operis virtute spontaneae afflictionis mundat. Unde bene subditur:

CAPUT XIX

VERS. 16.---Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam.

22. Afflictione spontanea peccata mundare docet Ecclesia. Quid in sacco et cinere nisi poenitentia, quid in cute et carne nisi peccatum carnis debet intelligi? Cum ergo quidam post lapsum carnis, ad poenitentiam redeunt, quasi saccus super cutem consuitur, et cinere caro operitur, quia culpa carnis per poenitentiam tegitur, ne in districti iudicis examine ad ultionem videatur. Infirma autem membra sua sancta Ecclesia cum a peccatis retrahit, atque ad poenitentiae remedium ducit, haec procul dubio fletibus adjuvat, ut ad recipiendam auctoris sui gratiam convalescant, et per fortes plangit quod non fecit, quod in membris suis debilibus quasi ipsa fecit. Unde bene adhuc subditur:

CAPUT XX

VERS. 17.---Facies mea intumuit a fletu.

23. Filios suos poenitentes fletibus suis adjuvat. Praelati de alienis tamquam de propriis lapsibus se affligunt. Facies quippe sanctae Ecclesiae sunt hi qui, in locis regiminum positi, apparent primi, ut ex eorum specie sit honor fidelis populi, etiam si quid in corpore latet deforme. Qui nimirum praelati plebibus plangunt culpas infirmantium, seque sic de alienis lapsibus ac si de propriis affligunt. Et saepe dum quosdam vident ad veniam post culpas redire, quosdam vero in iniquitate persistere, occulta omnipotentis Dei iudicia mirantur, sed penetrare nequeunt. Obstupescunt enim quae non intelligunt. Unde et apte subditur:

CAPUT XXI

IBID.---Et palpebrae meae caligaverunt.

24. Subditorum vias vice oculorum dirigant.---Palpebrae enim recte appellati sunt qui ad praevidenda pedum itinera vigilant. Sed cum occulta Dei iudicia nec praepositi vigilantes intelligunt, palpebrae sanctae Ecclesiae caligant. Sed ut saepe jam me dixisse memini, beatus Job sanctae Ecclesiae typum tenens, modo voce corporis, modo autem voce capitis utitur; et dum de membris ejus loquitur, repente ad verba capitis levatur. Unde hic quoque subjungitur:

CAPUT XXII

VERS. 18.---Haec passus sum absque iniquitate manus meae, cum haberem mundas ad Deum preces.

25. Solus prae omnibus mundas ad Deum preces Christus habuit.---Absque iniquitate enim manus suae pertulit, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Pet. II, 22, seq.), et tamen dolorem crucis pro nostra redemptione toleravit. Qui solus prae omnibus mundas ad Deum preces habuit, quia et in ipso dolore passionis pro persecutoribus oravit, dicens: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt (Luc. XXIII, 34). Quid enim dici, quid cogitari in prece mundius potest quam cum et illis misericordia intercessionis tribuitur a quibus toleratur dolor? Unde factum est ut Redemptoris nostri sanguinem, quem persecutores saevientes fuderant, postmodum credentes biberent, eumque esse Dei Filium praedicarent. De quo videlicet sanguine apte subjungitur:

CAPUT XXIII

VERS. 19.---Terra, ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te latendi locum clamor meus.

26. Sanguis ejus Abelis sanguine melius loquitur; hic enim ultionem, ille veniam exorat.---Peccanti homini dictum est: Terra es, et in terram ibis (Genes. III, 19).

Quae scilicet terra Redemptoris nostri sanguinem non abscondit, quia unusquisque peccator redemptionis suae pretium sumens, confitetur ac laudat, et quibus valet proximis innotescit. Terra etiam sanguinem ejus non operuit, quia sancta Ecclesia redemptionis suae mysterium in cunctis jam mundi partibus praedicavit. Notandum quod subditur: Neque inveniat in te latendi locum clamor meus (Genes. III, 19). Ipse enim sanguis redemptionis qui sumitur clamor nostri Redemptoris est. Unde etiam Paulus dicit: Et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel (Heb. XII, 24). De sanguine Abel dictum fuerat: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra (Genes. IV, 10). Sed sanguis Jesu melius loquitur quam Abel, quia sanguis Abel mortem fratricidae fratris petiit, sanguis autem Domini vitam persecutoribus impetravit. Ut ergo in nobis sacramentum dominicae passionis non sit otiosum, debemus imitari quod sumimus, et praedicare caeteris quod veneramur. Locum enim latendi clamor ejus in nobis invenit, si hoc quod mens credidit lingua tacet. Sed ne in nobis clamor ejus lateat, restat ut unusquisque juxta modulum suum vivificationis suae mysterium proximis innotescat. Libet mentis oculos ad dominicae passionis horam reducere, cum Judaei persequentes saevirent, discipuli timentes fugerent. Qui enim carne mori videbatur nequaquam Deus esse credebatur. Unde hic apte subditur:

CAPUT XXIV

VERS. 20.---Ecce enim in coelo testis meus, et conscius meus in excelsis.

27. Hominibus Christum nescientibus, conscius et testem habuit Patrem in coelo.---Cum enim Filius labefactaretur in terra, erat ei testis in coelo. Testis quippe Filii Pater est, de quo ipse in Evangelio dicit: Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me (Joan. V, 37). Qui recte etiam conscius dicitur, quia una

voluntate, uno consilio Pater cum Filio semper operatur. Cujus etiam testis est, quia nemo novit Filium nisi Pater (Matth. XI, 27). Tunc ergo in coelo testem et conscium in excelsis habuit, quando hi qui eum morientem in carne cernebant divinitatis ejus potentiam considerare nesciebant. Et cum ignorarent homines, in morte tamen Mediator Dei et hominum noverat quod cum ipso operabatur Pater. Quod fortasse etiam ad vocem ejus corporis referri valet. Sancta namque Ecclesia idcirco adversa vitae praesentis tolerat, ut hanc superna gratia ad praemia aeterna perducatur. Carnis suae mortem despicit, quia resurrectionis intendit gloriae. Et transitoria sunt quae patitur, perpetua quae praestolatur. De quibus nimirum bonis perpetuis dubietatem non habet, quia fidele jam testimonium Redemptoris sui gloriam tenet. Carnis quippe ejus resurrectionem mente conspicit, atque ad spem fortiter convalescit quia, quod in suo videt jam factum capite, sperat in ejus quoque corpore, quod videlicet ipsa est absque dubietate secuturum. Quam scilicet Ecclesiam Psalmista conspiciens in perpetua perfectione mansuram, sub appellatione lunae describit, dicens: Luna perfecta in aeternum (Psal. LXXXVIII, 38). Quam quia ad resurrectionis spem dominica resurrectio roborat, recte subjunxit: Et testis in coelo fidelis, quia ut de sua resurrectione non trepidet, jam eum in coelo, qui resurrexit a mortuis, testem habet. Fidelis itaque populus cum adversa patitur, cum duris tribulationibus fatigatur, ad spem sequentis gloriae mentem erigat, et, de Redemptoris sui resurrectione confidens, dicat: Ecce enim in coelo testis meus, et conscius meus in excelsis. Qui recte conscius dicitur, quia naturam nostram non solum creando novit, sed etiam assumendo. Scire enim ejus est nostra suscepisse. Unde etiam per Psalmistam dicitur: Ipse enim scit figmentum nostrum (Psal. CII, 13). Quid enim mirum si figmentum nostrum dicatur specialiter scire, dum constet nihil esse quod nesciat? Sed figmentum nostrum scire ejus est hoc in seipso ex pietate suscepisse.

28. Idem testis nobis quaerendus. Quae tamen vox cum beato Job congruere nobis etiam singulis potest. Omnis enim qui ex eo quod agit humanas laudes appetit, testem in terra quaerit. Qui autem de actibus suis omnipotenti Deo placere festinat, testem se in coelo habere considerat. Et saepe contingit ut ipsa quoque in nobis bona opera ab incautis hominibus reprehendantur. Sed qui testem in coelo habet, reprehensiones hominum metuere non debet. Unde adhuc subditur:

CAPUT XXV

VERS. 21.---Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus.

29. Non ab hominibus quaerendum testimonium.--- Quid enim per oculum nisi cordis intentio designatur? sicut scriptum est: Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit (Matth. VI, 22). Quia cum bona intentione quid agitur, ejus intentionis actio apud Deum minime fuscatur. Cum ergo verbosi amici sunt, id est cum et ipsi derogant qui in fide sociantur, ad Deum necesse est ut oculus stillet, quatenus nostra intentio tota in amoris intimi compunctione defluat, et tanto subtilius se ad interiora erigat, quanto et per exteriora opprobria repulsa intus redire cogitur, ne foras evanescat. Sequitur.

CAPUT XXVI

VERS. 22.---Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo!

30. Quo peccatum in nobis flagellis suis puniat Deus incertum.---Peccatores quidem nos esse semper agnoscimus; sed tamen saepe in flagello positi, pro quo magis peccato flagellemur ignoramus; et nos ipsos subtili inquisitione discutimus, ut, si quo modo possimus, causam

percussionis nostrae investigare valeamus. Quae dum plerumque nos latet, fit nobis oneri caecitas nostra, et de eo quod patimur plus dolemus. Quisquis vero cum collega suo ad iudicium accedit, et quod sentit dicit, et quidquid contradicitur agnoscit, et quo voluerit pulsatur, et novit unde pulsatur. Qui autem divina animadversione percutitur, dum novit quidem quia vapulat, sed cur vapulet ignorat, quasi dicit ipse quod sentit, sed quid contra se dicatur nescit, quia ipse quidem ingemiscit in verberibus, sed Deus aperte non declarat pro qua eum feriat ultione. Itaque nunc dicitur: Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo! Ac si aperte diceretur: Sicut in omni quod dico audior, sic omne quod de me dicitur audirem. Quod tamen in hac vita fieri nullatenus potest, quia magna est interpositio oculis cordis nostri ad contemplandam subtilitatem Dei, ipsa videlicet infirmitas nostra. Sed tunc ad purum intuebimur eum a quo nunc subtiliter intuemur, cum, hac infirmitate deposita, ad contemplationis internae gratiam venerimus, de qua Paulus dicit: Tunc cognoscam sicut et cognitus sum (I Cor. XIII, 12). Unde beatus Job videns eandem cognitionem plenissime hic perfici nullatenus posse, de caecitate quidem vitae praesentis gemit, sed tamen se de ejus brevitate consolatur, dicens:

CAPUT XXVII

VERS. 23.---Ecce enim breves anni transeunt, et semitam per quam non revertar ambulo.

31. Vitae miserias ejus brevis mitigat et solatur.---
Omne quod transit breve est, etiam si tardius terminari videatur. In mortis autem semita, per quam non revertimur, ambulamus, non quod ad vitam carnis minime resurgendo reducimur, sed quod ad labores hujus vitae mortalis, vel ad conquirenda laboribus praemia, iterum non venimus.

CAPUT XXVIII

CAP. XVII, VERS. 1.---Spiritus meus attenuabitur.

32. Boni brevem vitam, longam vero mali sibi pollicentur.---Attenuatur spiritus timore iudicii, quia electorum mentes quo amplius extremo iudicio propinquare se sentiunt, eo ad discutiendas semetipsas terribilius contremiscunt, et si quas in se carnales unquam cogitationes inveniunt, poenitentiae ardore consumunt, nec cogitationes suas dilatari carnali voluptate permittunt, quia eo semetipsos dijudicantes subtilius feriunt, quo districtum iudicem praestolantur vicinum. Unde fit ut propinquum sibi semper exitum suspicentur. Nam reproborum mentes idcirco multa nequiter agunt, quia hic se vivere diutius arbitrantur. Justorum ergo attenuatur spiritus, sed crassescit iniquorum. Quo enim per elationem tument, eo attenuationem spiritus non habent. Iusti vero dum brevitatem suae vitae considerant, elationis et immunditiae culpas declinant. Unde et subditur:

CAPUT XXIX

IBID.---Dies mei breviabuntur, et solum mihi superest sepulcrum.

33. Hinc elationis et immunditiae culpas declinant illi, isti multiplicant. Perfecta vita est mortis imitatio. --- Qui enim considerat qualis erit in morte, semper fit timidus in operatione; atque unde in oculis suis jam quasi non vivit, inde veraciter in oculis sui conditoris vivit. Nil quod transeat appetit, cunctis praesentis vitae desideriiis contradicit; et pene mortuum se considerat, quia moriturum minime ignorat. Perfecta enim vita est mortis imitatio, quam dum iusti sollicite peragunt, culparum laqueos evadunt. Unde scriptum est: In omnibus operibus

tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis (Eccli. VII, 40). Unde et beatus Job, quia dies suos considerat breviari, et solum sibi superesse sepulcrum pensat, apte subjungit:

CAPUT XXX

VERS. 2.---Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus.

34. Non pro corrigenda culpa, sed pro augenda gratia Job percussus.---Ac si aperte dicat: Culpam non feci, et flagella suscepi. Sed hac in re animum movet, quia in multis se hujus historiae locis peccasse confitetur, qua ratione peccasse se nunc abneget? Sed ad haec ratio celeriter occurrit, quia nec tantum peccavit ut flagella mereretur, nec tamen esse sine peccato potuit. Nam quia non pro corrigenda culpa, sed pro gratia augenda percussus est, iudex ipse testatur, qui laudat et ferit. Et rursum quia sine peccato non fuerit, nec ipse negat qui a iudice laudatur, atque ideo laudatur, quia non negat. Sed credo quod melius haec verba discutimus, si dicta ex voce capitis sentiamus. Redemptor etenim noster ad redemptionem nostram veniens, et non peccavit, et amaritudinem pertulit, quia poenam culpae nostrae sine culpa suscepit, de cujus voce subditur:

CAPUT XXXI

VERS. 3.---Libera me, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me.

35. Christus in amaritudine fuit per passionem, liberatus est per resurrectionem.---Ipsa etenim non peccavit in cogitatione, vel opere, ipse in amaritudine moratus est per passionem, ipse liberatus est per resurrectionem, ipse juxta Patrem positus est per ascensionem, quia profectus in coelum sedet a dextris

Dei. Et quia post ascensionis ejus gloriam Judaea in discipulorum ejus persecutione commota est, recte nunc dicitur: Et cujusvis manus pugnet contra me. Tunc quippe in membris illius furor persequentium saeviit, tunc contra fidelium vitam flamma crudelitatis exarsit. Sed quo irent iniqui, aut quid agerent, dum is quem persequebantur in terra jam sedebat in coelo? De quibus adhuc subditur:

CAPUT XXXII

VERS. 4.---Cor eorum longe fecisti a disciplina.

36. Pravorum cor longe esse a disciplina Deus tantum permittendo facit.---Si enim disciplinae custodiam nossent, et nequaquam Redemptoris nostri praecepta contemnerent, ipsa eos carnis suae mortalitas ad amorem vitae immortalis excitasset. Hoc ipsum namque in hac vita corruptioni nos esse subjectos, jam de flagello disciplinae est. Aestu enim et frigore, fame sitique turbari, morbis affici, quandoque etiam exstingui, quid sunt haec aliud quam flagella peccati? Sed sunt nonnulli qui et flagella tolerant, et tamen mentem ad flagellantis metum minime reformant. Unde recte nunc dicitur: Cor eorum longe fecisti a disciplina. Quia etsi corpus sub disciplina est, cor sub disciplina non est, dum et flagellatur quisque, et tamen ad humilitatem mentis non reducitur. Neque ita hoc dicitur ac si omnipotens et misericors Deus longe cor hominis a disciplina faciat, sed quod sponte delapsus ibi remanere ubi cecidit judicando permittat, sicut ei in oratione quoque dicimus. Et ne nos inducas in tentationem (Matth. VI, 13); id est, induci minime permittas. Sequitur:

CAPUT XXXIII

IBID.---Propterea non exaltabuntur.

37. Disciplinae expertes ab infimis ad coelestia numquam sublevantur.---Cor enim si sub disciplina esset, superiora appeteret, adipiscendis bonis transeuntibus non inhiaret. Quorum igitur cor sub disciplina non est, recte de illis dicitur: Propterea non exaltabuntur, quia dum in infimis voluptatibus dimissi terrena bona semper desiderant, cor ad superna gaudia numquam levant. Exaltarentur quippe si mentem ad spem patriae coelestis erigerent. Sed qui per disciplinam custodire vitam minime student, semper per desideria in imis jacent, et, quod est gravius, jacendo se erigunt, quia de rebus transitoriis extolluntur. Extolli autem possunt, sed exaltari nequeunt, quia inde profundius in imo sunt, unde apud se altiores fiunt. Cor itaque, quod sine disciplina est, exaltari non valet, quia humana mens sicut male elevata in infimis premitur, sic bene pressa in sublimibus levatur. Sequitur:

CAPUT XXXIV

VERS. 5.---Praedam pollicetur sociis, et oculi filiorum ejus deficient.

38. Unum corpus sunt diabolus et iniqui. Ejus socii, angeli apostatae; filii, perversi homines.---Postquam de multitudine iniquorum, id est de antiqui hostis corpore, beatus Job sententiam protulit, mox ad ipsum eorum principem, id est caput omnium perditorum, sententiam vertit, atque a plurali numero ad singularem redit. Ita quippe unum corpus sunt diabolus et omnes iniqui, ut plerumque nomine capitis censeatur corpus, et nomine corporis appelletur caput. Nam capitis nomine censeatur corpus cum de perverso homine dicitur: Ex vobis unus diabolus est (Joan. VI, 71). Et rursus nomine corporis appellatur caput cum de ipso apostata angelo dicitur: Inimicus homo hoc fecit (Matth. XIII, 28). Iste igitur princeps omnium perversorum alios socios habet atque alios filios. Qui namque sunt ejus socii, nisi illi apostatae angeli qui cum eo de coelestis patriae sede ceciderunt?

Vel quos alios filios habet, nisi perversos homines, qui de ejus prava persuasione in malitiae operatione generantur? Unde etiam Veritatis voce infidelibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis (Joann. VIII, 44).

39. Quam praedam sociis polliceatur diabolus.---Perversus itaque iste auctor erroris praedam sociis pollicetur, quia malignis spiritibus pravorum promittit animas in eorum fine rapiendas. Et oculi filiorum ejus deficient, quia dum intentiones hominum ad sola terrena speranda excitat, hoc illos amare facit quod diu tenere non possunt. Neque enim valet amoris pravi intentio permanere, quando et hoc quod amat ipsumque qui amat constat sub celeritate deficere. Possunt quoque et per socios fortasse intelligi crudelissimi quique et omni malitia jam repleti; per filios vero hi qui adhuc deceptoriiis promissionibus illusi, augendae pravitati nutriuntur, ut illos jam velut ex merito malitiae diabolus quasi socios habeat qui jam non habent in perditione quo crescant, istos autem quasi filios quos promissionibus lactat ut ad pejora proficiant. Sed oculi filiorum ejus deficient, quia pravorum intentiones cadunt cum omne quod hic appetunt deserunt, et illic quod doleant sine fine patiuntur. Sequitur:

CAPUT XXXV

VERS. 6.---Posuit me quasi in proverbium vulgi: et exemplum sum coram eis.

40. De electorum flagellis stulta vulgi opinio.---Haec beatus Job dicat ex se, dicat ex vocibus omnium electorum. Omnis quippe qui flagello percutitur quasi in proverbium ponitur vulgi, quia stultus quisque dum cuiquam maledicere appetit, ex illius similitudine maledictionem sumit, quem percussum temporaliter videt, eamque poenam suo optat adversario quam evenisse conspicit justo. Sicque fit ut non recte

sapientibus in exemplum deducatur rectus, dum et poena justus esse damnatio creditur, et quae illi maneat gloria nulla spe fidei praevidetur. Sequitur:

CAPUT XXXVI

VERS. 7.---Caligavit ad indignationem oculus meus, et membra mea quasi in nihilum redacta sunt.

41. Ad flagella sanctis obstupescantibus et caligantibus, infirmi aliquando corruunt.---Ad indignationem oculus caligat quando ipsi quoque qui in dominico corpore, id est in Ecclesia, lumen veritatis habent, dum se diutius a pravis despici ac dedignari conspiciunt, de occulti iudicii admiratione turbantur, et secretum Dei penetrare nequeunt, cur praevalere perversi contra bonorum innocentiam permittuntur. Quis etenim non obstupescat cum Herodias apud temulentum regem saltatu filiae obtinet ut caput amici Sponsi, prophetae et plusquam prophetae, ante ora convivantium in disco deferatur (Marc. VI, 27)? Sed cum justus ad indignationem caligat, infirmi plerumque usque ad infidelitatem corruunt. Unde subditur: Et membra mea quasi in nihilum sunt redacta. Membrorum quippe nomine teneritudo exprimitur infirmorum, qui dum perversos prospiciunt florere justosque cruciari, ad hoc nonnumquam perveniunt, ut se bona vel inchoasse poeniteant; atque ita ad agenda mala citius recedunt, ac si eorum vitae nocuerit bonum quod inchoaverunt. Hoc autem quod ait: Caligavit ad indignationem oculus meus, verbis planioribus aperit, adjungens:

CAPUT XXXVII

VERS. 8. Stupebunt justus super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur.

42. Imperfectorum est gloriae perversorum invidere. ---Hoc loco innocens necdum perfectus justus accipitur, qui bona adhuc inchoans, etsi nocere aliis non novit, perfecta tamen ipse agere nequaquam valet. Et quia corda parvulorum, dum perversos florere in praesenti vita conspiciunt, invidiae facibus succenduntur; tanto enim quisque plus invidet aliis bona praesentia, quanto ea ipse minus contempserit. Nam quod haberi ab omnibus non valet simul totum, huic desit quod alter habuerit. Succenditur vero contra hypocritam innocens, dum gloriae simulatoris invidet etiam qui nulli nocere solet. Sin vero hoc in loco innocens quilibet in bono perfectus accipitur, contra hypocritam innocens suscitatur quando hunc et florere conspicit, et tamen cum suo eum flore contemnit; et praedicando quae recta sunt, tanto eum despiciendum caeteris esse denuntiat, quanto eum conspicit illa anxie quaerere quae cum eo diu non valeant permanere. In quo adhuc sensu subjungitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 9.---Et tenebit justus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem.

43. Deus qui malis temporalia bona concedit, justis aeterna non denegabit.---Considerato quippe hypocrita, justus viam suam tenet, quia dum illum ex perversa voluntate obtinere ea quae mundi sunt intuetur, ipse ad amorem coelestium robustius stringitur, sciens quia bonis desideriis praemia aeterna non deerunt, dum et pravis et duplicibus cordibus bona temporalia non negantur. Qua ex re mundis quoque manibus addit fortitudinem, quia conspiciens perversos obtinere terrenam gloriam, bona sua opera provehit ad perfectionem; et tanto altius temporalia despicit, quanto haec abundare etiam malis cernit. Quam enim sint despicienda considerat quae Deus omnipotens etiam perversis praestat. Si enim principaliter magna essent, nequaquam haec conditor

adversariis suis tribueret. Unde et indignum sibi esse perpendit ut illa bona appetat quae abundare conspicit et malis, sed ad percipienda coelestia mentem suam dirigit, quae sibi cum reprobis communia esse non possunt. Igitur postquam exteriores profectus malorum, bonorum vero interiores intulit, exhortationis verba protulit, dicens:

CAPUT XXXIX

VERS. 10.---Igitur omnes vos convertimini, et venite.

44. Ad Deum converti fide, et venire opere debemus. ---Quae videlicet exhortationis verba proprie ad electos format, quos ad aeternitatem vocat. Qui duobus modis invitatur, scilicet ut convertantur, et veniant: convertantur nimirum fide, veniant opere. Vel certe convertantur deserendo mala, et veniant bona faciendo, sicut scriptum est: Declina a malo, et fac bonum (Psal. XXXVI, 27). Mirandum vero quod subditur:

CAPUT XL

IBID.---Et non inveniam in vobis ullum sapientem.

45. Apud semetipsos sapientes, ad veram sapientiam pervenire nequeunt.---Quid est enim quod eos ad sapientiam vocat, et tamen optat ne illos sapientes inveniat, nisi quod ad veram sapientiam venire non possunt qui falsae suae sapientiae fiducia decipiuntur? de quibus scriptum est: Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isai. V, 21). Et quibus rursum dicitur: Nolite esse prudentes apud vosmetipsos (Rom. XII, 16). Unde idem praedicator egregius hos quos carnaliter sapientes invenerat, ut sapientiam veram perciperent, prius fieri stultos quaerebat, dicens: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens (I, Cor. III, 18). Et

per semetipsam Veritas dicit: Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. XI, 25). Quia ergo hi qui apud semetipsos sapientes sunt ad veram sapientiam pervenire non possunt, recte beatus Job, conversionem auditorum desiderans, exoptat ne in eis ullum sapientem inveniat. Ac si eis aperte dicat: Stulti esse apud vosmetipsos discite, ut in Deo vere sapientes esse valeatis. Sequitur:

CAPUT XLI

VERS. 11.---Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum.

46. Dies Ecclesiae prosperitas, noctes adversitas. Sancti ad terrena dispensanda coacti torqueri se sentiunt.---Sancta electorum Ecclesia per diurna et nocturna tempora conspicit vitae suae spatia transire, quia noctem in adversitatibus, diem vero in prosperitatibus habere consuevit. Quasi enim lux ei oritur ex tranquillitate pacis, et nox ex dolore persecutionis. Sed cum post quietis otia ad excrescentis contra se persecutionis laborem redit, dies suos transisse testatur. In quibus tamen diebus solet tanto gravioribus curis premi, quanto a se de ipsa tranquillitate pacis subtiliores a iudice rationes cogitat exquiri. In tranquillitate enim pacis modo animarum lucra cogitat, modo terrenarum rerum dispensationes curat. Quae videlicet terrenorum actuum dispensationes tanto bonis mentibus graviores sunt, quanto earum intuitu ab intuendis coelestibus vel ad modicum avelluntur. Unde bene beatus Job sive sua, sive voce universalis Ecclesiae, postquam dies suos transisse testatur, illico subjunxit: Cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum. Quia dum bonis mentibus temporalis felicitas transit, etiam cura eis terrenae dispensationis subtrahitur, quae eas in cogitationibus torquere videbatur. Dum enim erectae semper esse ad

percipienda coelestia appetunt, eo ipso quo aliquando ex dispensatione terrena ad ima cogitanda descendunt, torqueri se sentiunt. Unde fit ut ipsa quoque adversitas persecutionis vertatur in magnam exultationem laetitiae, propter adeptam quietem cordis. Unde et apte subditur:

CAPUT XLII

VERS. 12.---Noctem verterunt in diem.

47. Sancti malunt perpeti mala, quam bonorum cura fatigari.---Dissipatae etenim cogitationes noctem in diem vertunt, quia nonnumquam justis amplius placet ex adversitate mala perpeti quam ex prosperitate terrenae dispensationis cura fatigari. Sed quia noverunt cautius, et adversa transire, et prospera rursus illucescere, apte subjungitur:

CAPUT XLIII

IBID.---Et rursus post tenebras spero lucem.

48. Sancti post mortem statim coelestibus praemiis donantur.---Lux enim post tenebras speratur, quia vel post noctem vitae praesentis aeternum lumen percipitur, vel ita hic adversitas atque prosperitas alternant, ut sibi succedere vicissim non desinant. Unde fit ut et in luce nox in suspitione sit, et in nocte lux in praesumptione, sicut scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum (Eccl. XI, 27). Sed ecce quia auctoris nostri gratia redempti sumus, hoc jam coelestis muneris habemus, ut cum a carnis nostrae inhabitatione subtrahimur, mox ad coelestia praemia deducamur, quia dum conditor ac Redemptor noster, claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illo ire non patitur, unde jam alios descendendo liberavit. Hi vero, qui ante ejus adventum in hunc mundum venerunt, quantamlibet justitiae virtutem haberent, ex corporibus educti in sinu coelestis patriae

statim recipi nullo modo poterant, quia necdum ille venerat qui inferni claustra sua descensione solveret, et justorum animas in perpetua jam sede collocaret. Unde beatus Job et afflictionem sentiens, et adhuc differri retributionem justorum sciens, apte subjungit:

CAPUT XLIV

VERS. 13.---Si sustinero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum.

49. Ante Christum justorum animae in inferno tormentorum expertes tenebantur.---Priores etenim sancti et sustinere adversa poterant, et tamen, e corporibus educti, adhuc ab inferni locis liberari non poterant, quia necdum venerat qui illuc sine culpa descenderet, ut eos qui ibi tenebantur ex culpa liberaret. Tunc vero homo suum lectulum in tenebris stravit, quando lucem justitiae persuasori callido consentiendo deseruit. Et quia in ipsis quoque inferni locis justorum animae sine tormento tenebantur, ut et pro originali culpa adhuc illuc descenderent, et tamen ex propriis actibus supplicium non haberent, quasi in tenebris lectulum stravisse est in inferno sibi requiem praeparasse. Grave etenim taedium electis fuit post solutionem carnis adhuc speciem non videre Creatoris. Quod taedium non immerito beatus Job tenebras vocat. Sed quia hoc ex poena infirmitatis venit, recte eamdem mox infirmitatem subdit dicens:

CAPUT XLV

VERS. 14.---Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, et soror mea, vermibus.

50. Ex origine vitiata concupiscentiae curarumque vermes trahimus.---Quid est hoc quod dixit putredini: Pater meus es, nisi quod omnis homo ab origine jam vitiata descendit? Unde et additur: Mater mea, et soror mea, vermibus, quia videlicet et ab ipsa putredine et cum

ipsa in hunc mundum venimus. Quantum enim ad materiam corruptibilis carnis, mater nostra ac soror vermes sunt, quia et de putredine processimus, et cum putredine venimus, quam portamus. Quod si intelligi spiritaliter potest, et mater natura, et consuetudo non immerito soror vocatur, quia ab illa cum ista sumus. Quae videlicet mater et soror vermes sunt, quia ex natura corruptibili et consuetudine perversa cogimur, ut quasi quibusdam vermibus, sic inquietis cogitationibus in mente fatigemur. Carnis enim natura vitiata et consuetudo perversa, quia innumeras curas in corde infirmitatis nostrae generant, bene mater et soror vermes vocantur. Mordent enim animum curae, dum inquietant. Non enim cessant justi viri vel sollicite cogitare et pertractare quid agant, vel provide inspicere quo post praesentem vitam ducendi sint. Quia ergo tunc electi ante adventum Domini et in labore vitae praesentis se esse cernebant, et tamen post praesentem vitam necdum coelestia bona percipere, multis cogitationibus urebantur. Expectabant enim gratiam Redemptoris sui, nec tamen ad eam poterant in carne vivendo pervenire. Unde et apte subditur:

CAPUT XLVI

VERS 15.---Ubi est ergo nunc praestolatio mea?

51. Justorum tot in malis, sola spes Christus.---Quae esse potuit praestolatio justorum, nisi justos justificans Deus, qui ad poenas humani generis sponte descenderet, et captivos mortis justitiae suae virtute liberaret? Hujus enim praesentiam minime cessabant intenta cogitatione praestolari: esse venturam noverant, sed venire citius quaerebant. Unde non ait: Ubi est ergo praestolatio mea? sed ait: Ubi est ergo nunc praestolatio mea? Dum enim addit nunc, ostendit quia quod quandoque venturum erat venire citius desiderabat. Sequitur:

CAPUT XLVII

IBID.---Et patientiam meam quis considerat?

52. Ardentibus desideriis ab illis expetitus.---Expressit desiderium quo festinat in carne positus redimi et ab inferis ad superna revocari. Et quidem paucorum hominum ista fuit perpendere, ut scirent de praesentis vitae laboribus vel de subsequenti post mortem dilatione cogitare. Quod utrumque justis ante adventum Redemptoris nostri se perpeti dolebant. Unde et recte dicitur: Et patientiam meam quis considerat? Equidem non deest qui patientiam consideret; sed cum citius non exaudit, quasi minus considerare Deus dicitur. Ipsa enim humani generis quae venit in mundi fine redemptio ab his qui a mundi initio praecesserunt tarda credebatur, quia longo temporis spatio a coelestium remuneratione disjuncti sunt, Veritate attestante, quae ait: Multi prophetae et reges voluerunt vos videre quae vos videtis, et non viderunt (Luc. X, 24). Itaque quod nunc dicitur: Patientiam meam quis considerat? ardentis desiderii vota panduntur. Neque enim, ut praediximus, justorum patientiam non considerat Deus, sed quasi non considerare dicitur ad votum desiderii minus citius apparere, et per prolixiora tempora dispensationis suae gratiam differre. Dicat ergo: Patientiam meam quis considerat? quia quod disponenti breve est, longum est amanti. Unde adhuc dilationis suae damna considerans, hoc quod jam praedixerat repetit, et, descensurus ad ima, vocem doloris ingeminat, dicens:

CAPUT XLVIII

VERS. 16.---In profundissimum infernum descendent omnia mea.

53. Qui profundissimus infernus, dicantur eorum receptacula.---Cum constet, quod apud inferos justis non in locis poenalibus, sed in superiori quietis sinu, tenerentur,

magna nobis oboritur quaestio, quidnam sit quod beatus Job asserit, dicens: In profundissimum infernum descendent omnia mea. Qui et si ante adventum mediatoris Dei et hominum in infernum descensus erat, liquet tamen quia in profundissimum infernum descensus non erat. An ipsa superiora loca inferi profundissimum infernum vocat? Quia videlicet, quantum ad sublimitatem coeli, jam hujus aeris spatium non immerito dici infernus potest. Unde cum apostatae angeli a coelestibus sedibus in hoc caliginoso aere sint demersi, Petrus apostolus dicit: Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit in judicio cruciandos reservari (II Petr. II, 4). Si itaque, quantum ad celsitudinem coeli, aer iste caliginosus infernus est, quantum ad ejusdem aeris altitudinem, terra quae inferius jacet, et infernus intelligi et profundus potest; quantum vero ad ejusdem terrae altitudinem, et illa loca inferi quae superiora sunt aliis receptaculis inferni, hoc loco non incongrue inferni profundissimi appellatione signantur, quia quod aer ad coelum, terra ad aerem, hoc ille est superior infernorum sinus ad terram.

54. Job solam animam totum hominem esse sentit.--- Sed mirum valde est quod adjungit: Descendent omnia mea. Cum enim sola anima descensura esset ad inferni loca, quid est quod sanctus vir illuc perhibet omnia sua descendere, nisi quod ibi se esse totum vidit, ubi pondus suae remunerationis intelligit? Quia hoc quod ex se insensibile in terra deserit, quousque ad incorruptionem resurrectionis redeat, se esse non sentit. Omnia itaque sua in infernum profundissimum descensura perhibet, quo solam suam animam descensuram videt, quia ibi totus est, ubi sentire possit quod receperit. Vel certe in infernum omnia ejus descendunt, quia laborum omnium retributio adhuc in sola inferni quiete recipi praestolabatur. Et quasi illuc descendit omne quod egit, quia ibi quietem retributionis suae ex omnibus invenit.

Unde etiam ipsa quies praestolata subjungitur, cum illico subinfertur:

CAPUT XLIX

IBID.---Putasne saltem ibi erit requies mihi?

55. Job de sua salute trepidante, nemo securus sit.--- In quibus nimirum verbis et innotescit quod desiderat, et tamen esse se adhuc de suscipienda requie dubium designat, ne cujus sancta opera tot flagella secuta sunt, occulto judicio superni judicis, post flagella temporalia etiam mansura tormenta sequerentur. Qua in re cum magno nobis timore pensandum est quis nostrum jam de requie aeterna securus sit, si de ea adhuc et ille trepidat cujus virtutis praeconia et ipse judex qui percutit clamat: Si enim justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt (I Pet. IV, 18)? Beatus etenim Job ad requiem se post flagella perventurum noverat; sed ut nostra timore corda concuteret, ipse visus est de aeternae quietis retributione dubitare cum dicit Putasne? ut nos videlicet perpendamus quanta debemus formidine venturum judicium semper expavescere, quando et ille qui a iudice laudatus est adhuc de retributione iudicii in suis vocibus securus non est.

LIBER DECIMUS QUARTUS,

In quo sanctus Gregorius XVIII et XIX capitulum libri Job sensum historicum, allegoricum et moralem aperit.

CAPUT PRIMUM

1. Superius dictorum anacephalaeosis.---Superiori hujus operis parte (Maxime praefat., c. 2) tractavimus quod omnipotens Deus, ut mentes corrigeret sub lege positorem, beati Job vitam ad testimonium adduxit, qui

legem non novit, et tamen tenuit, qui praecepta vitae quae scripto non acceperat custodivit. Hujus prius actio Deo attestante laudatur, et probari postmodum diabolo insidiante permittitur, ut per tentamenta tribulationis ostenderet quantum prius in tranquillitate profecisset. Hujus vitam inimicus generis humani more suo improbus, et laudari Deo attestante cognovit, et tamen ad tentandum expetiit. Quem cum tot damnis rerum, tot orbitatibus percussum sternere nequivisset, uxorem ei in stimulum malae suasionis excitavit, ut saltem per familiaria verba corrumperet quem per tot sternere nuntiorum tormenta minime valeret. Sed cum adjutorio feminae, quod contra Adam prius in paradiso obtinuit, contra hunc secundum in sterquilinio positum roborari non potuit, ad alia se tentandi argumenta convertit, ut amicos ejus quasi consolantes adduceret, et tamen eorum mentes in asperitatem increpationis excitaret; quatenus eum, cujus patientiam flagella non vicerant, inter flagella saltem aspera verba superarent. Sed inimicus callide insidians fraudem quam contra sanctum virum paraverat pertulit, quia sancto viro quot occasiones perditionis intulit, tot causas victoriae ministravit. Contra tormenta quippe patientiam, contra verba sapientiam tenuit, quia et dolores verberum aequanimiter sustinuit, et stultitiam male suadentium sapienter frenavit. Sed quia in ipsis passionibus doctisque locutionibus sanctae Ecclesiae typum tenet, amicis ejus, ut saepe jam diximus, quaedam recta, et quaedam stulta loquentibus, non immerito haeretici figurantur, qui pro eo quod sancto viro amici sunt, multa de reprobis recta dicunt; sed pro eo quod speciem haeticorum tenent, plerumque in oris sui excessu dilabuntur, et verborum suorum jaculis sancti viri pectus feriunt, sed contra mentem inexpugnabilem ipsa sua percussione fatigantur. Nos igitur subtili debemus discretionem distinguere, et quid sit in eorum verbis quod vere de reprobis sentiunt, et quid quod contra beatum Job fatuum sonant.

CAPUT II

CAP. XVIII, VERS. 1, 2.---Respondens autem Balda: Suhites, dixit: Usque ad quem finem verba jactabis? Intellige prius, et sic loquamur.

2. Haeretici Ecclesiam superbiae et ignorantiae insimulant.---Omnes haeretici sanctam Ecclesiam in quibusdam cognitis superbire putant, quaedam vero nec intelligere suspicantur. Unde Baldad Suhites beatum Job quasi in superbiam astruit erupisse, quem fatetur verba jactare. Sed signat ipse quanta elatione tumuerat, qui beatum Job loqui quae non intelligeret putabat. Et quia omnes haeretici in aestimatione sua a sancta Ecclesia despici conqueruntur, apte subjungitur:

CAPUT III

VERS. 3.---Quare reputati sumus ut jumenta, et sorduimus coram te?

3. Haeticorum in Ecclesiam suspiciones et contumeliae.---Humanae mentis est proprium hoc sibi fieri suspicari quod facit. Arbitrantur enim se despici, qui bonorum mores despiciere consueverunt. Et quia in his quae comprehendi valent ratione contra haeticos ostendit Ecclesia rationabile non esse quod astruunt, aestimari se ab ejus judicio velut jumenta suspicantur. Ex qua despectus sui suspicione protinus ad dedignationem prosiliunt, atque ad ejusdem Ecclesiae contumelias excitantur. Unde subditur:

CAPUT IV

VERS. 4.---Quid perdis animam tuam in furore tuo?

4. Ecclesiae zelum, furorem et insaniam vocant haeretici.---Haeretici vel zelum rectitudinis, vel spiritalem

gratiam sanctae praedicationis, non virtutis pondus, sed insaniam furoris aestimant. Quo furore videlicet perire fidelium animas arbitrantur quia inde interire Ecclesiae vitam credunt, unde eam contra se infervere conspiciunt. Sequitur:

CAPUT V

IBID.---Numquid propter te derelinquetur terra?

5. Deus extra veram Ecclesiam vere non colitur.---Se enim ubique Deum colere, se totum mundum existimant occupasse. Quid est ergo dicere: Nunquid propter te derelinquetur terra, nisi hoc quod saepe fidelibus dicunt, quia si hoc est verum quod vos dicitis, omnis a Deo terra derelicta est, quam jam prae multitudine nos tenemus; sancta autem universalis Ecclesia praedicat Deum veraciter nisi intra se coli non posse, asserens quod omnes qui extra ipsam sunt minime salvabuntur. At contra haeretici, qui etiam extra ipsam salvari se posse confidunt, in quolibet loco sibi divinum adjutorium adesse profitentur. Unde dicunt: Numquid propter te derelinquetur terra? id est, ut quisquis extra te fuerit minime salvetur? Unde etiam subditur:

CAPUT VI

IBID.---Et transferentur rupes de loco suo.

6. Haeretici doctores suos rupes vocant.---Haeretici rupes vocant eos quos sublimibus in humano genere excedere sensibus aestimant, quos profecto doctores se habere gloriantur. Cum vero sancta Ecclesia perversos quosque praedicatores intra sinum rectae fidei colligere studet, quid aliud quam de locis propriis rupes movet, ut intra eam recta sentientes humiliter jaceant, qui in perversis suis sensibus prius rigidi stabant? Sed hoc fieri haeretici omnino contradicunt, et propter ejus vocem

rupes de loco proprio transferri renituntur, quia videlicet nolunt ut ad eam venientes vera humiliter sentiant hi qui apud eos elati sensibus falsa sapiebant.

7. Contra Ecclesiam propter flagella quae patitur, insaniunt.---Plerumque vero haeretici, cum quosdam intra sanctam Ecclesiam vel inopia, vel flagellis laborantes aspiciunt, semetipsos mox in arrogantiam justitiae extollunt; et quidquid adversum fidelibus evenisse considerant, hoc factum pro eorum iniquitatibus putant, nescientes nimirum quia actionum meritum praesentis vitae qualitas nullatenus probat. Nam plerumque et bona malis, et mala bonis eveniunt, pro eo quod et vera bona bonis, et vera mala malis in aeterna retributione servantur. Baldad itaque typum haeticorum de prosperitate vitae praesentis sese extollentium tenens, adversus beati Job flagella quasi ex eorum voce contra justorum opprobria inflatur, ac diserte quidem contra impios disputat; sed quam perverse contra justum talia dicat ignorat, nam subjecit, dicens:

CAPUT VII

VERS. 5.---Nonne lux impii exstinguetur, nec splendet flamma ignis ejus?

8. Saepe mala bonis, et bona malis in vita eveniunt. --
-Haec si in praesentis vitae definitione denuntiat, fallitur; quia plerumque et impiis inesse lumen prosperitatis cernitur, et pios tenebrae ignobilitatis ac paupertatis abscondunt. Sin vero ad hoc ejus sermo dirigitur, ut ostendat quid impii in suo fine patiantur, veraciter dicitur: Nonne lux impii exstinguetur, nec splendet flamma ignis ejus? Quod si dici de impio recte potuit, contra sanctum tamen virum in flagellis constitutum dici non debuit. Sed nos vires brachiorum illius in suis sententiis perpendentes, pensemus quam valide jacula intorquet, et desinamus aspicere intorquendo quem impetit, nimirum

scientes, quia frustratis ictibus lapidem feriat. Dicit ergo: Nonne lux impii exstinguetur? Quia habent et impii lucem suam, prosperitatem scilicet vitae praesentis. Sed lux impii exstinguetur; quia fugitivae vitae prosperitas cum ipsa citius vita terminatur. Unde apte subditur: Nec splendet flamma ignis ejus?

9. Mali quod appetunt, plerumque ad cumulum perditionis obtinent.---Omnis namque impius habet flammam ignis proprii, quem in corde suo ex fervore desideriorum temporalium accendit, dum modo istis, modo illis cupiditatibus aestuat, et cogitationes suas per multiplicia blandimenta saeculi amplius inflammat. Ignis autem si flammam non habet, nequaquam fuso lumine splendet. Flamma itaque ignis ejus est decor, vel potestas exterior, quae de interno ejus ardore procedit, quia quod anxie in hoc mundo adipisci desiderat, plerumque ad cumulum perditionis suae obtinet, et sive in potestate culminis, sive in divitiis multiplicationis, quasi per exteriorem gloriam lucet. Sed non splendet flamma ignis ejus; cum in die exitus, omnis exterior decor subtrahitur, et solo suo intrinsecus ardore concrematur. Flamma ergo ab igne subtrahitur cum gloria exterior ab interno ejus ardore separatur. Habent etiam et justii flammam ignis sui, sed nimirum quae resplendet, quia videlicet eorum desideria in bonis operibus lucent. Iniquorum vero flamma minime splendet, quia per hoc quod mala appetunt; ad tenebras pertrahuntur. Unde et sequitur:

CAPUT VIII

VERS. 6.---Lux obtenebrescet in tabernaculo illius.

10. Iniquorum gaudium cito deficit. Supra ipsos est gaudium; justorum infra.---Si plerumque tristitiam tenebras accipimus, non immerito lucem accipere gaudium debemus. Lux ergo in tabernaculo illius

tenebrescit, quia in ejus conscientia, quam male inhabitat, gaudium quod de temporalibus rebus fuerat deficit. Unde et apte subjungitur:

IBID.---Et lucerna quae super eum est exstinguetur.

Ut enim de usu multorum loquar, lucerna lumen in testa est, lumen vero in testa est gaudium in carne. Lucerna ergo quae super eum est exstinguitur, quia cum malorum suorum retributio impium sequitur, in ejus mente gaudium carnale dissipatur. Bene autem de lucerna hac non dicitur quae apud eum est, sed quae super eum est, quia iniquorum mentem terrena gaudia possident, sicque eam in voluptatibus absorbent, ut super ipsam sint, non apud ipsam. Justi autem etiam cum prosperitatem vitae praesentis habent, eam sub semetipsis premere noverunt, ut hoc quod apud se in bonis hilarescunt, gravitatis consilio transeant, et virtutis regimine excedant. Lucerna ergo impii quae super eum est exstinguitur, quia citius ejus gaudium deficit, quod eum totum in hac vita possedit. Et qui nunc male se in voluptatibus dilatat, eum post in suppliciis poena coangustat. Unde adhuc subditur:

CAPUT IX

VERS. 7.---Arctabuntur gressus virtutis ejus.

11. Qui nunc in deliciis vagantur, in suppliciis arctabuntur.---Nunc enim quasi toties virtutis suae gressus exerit, quoties potestatis suae violentias exercet. Sed gressus virtutis ejus arctabuntur, quia vires malitiae illius, quas nunc in voluptate sua exhibet, postmodum poena constringit. Sequitur:

CAPUT X

IBID.---Et praecipitabit eum consilium suum.

12. Suo unusquisque impius consilio in praeceps ruit.-
--Habet nunc consilium suum omnis iniquus praesentia appetere, aeterna deserere, injusta agere, justa deridere; sed cum iudex justorum injustorumque venerit, suo unusquisque impius consilio praecipitatur, quia per hoc quod hic appetere pravis cogitationibus elegit, in aeterni supplicii tenebras mergitur. Quem enim hic gloria temporalis extollit, illic sine termino poena premit. Qui hic in voluptate laetatus est, illic perpetua ultione cruciatur. Et fit plerumque ut ipsa hujus mundi prosperitas, quae ab impiis inhianter appetitur, eorum gressus ita obliget, ut etiam cum ad bona opera voluerint redire, vix possint, quia recta agere non valent cum mundi hujus amatoribus displicere timent. Unde agitur ut per gloriam quam impius ex peccato assequitur ejus adhuc peccata amplius multiplicentur, quod bene Baldad exprimit cum subjungit:

CAPUT XI

VERS. 8.---Immisit enim in rete pedem suum, et in maculis ejus ambulat.

13. Peccator cum a peccati laqueis expediri nititur, cognoscit quam duris nexibus teneatur, maxime in fine vitae.---Qui pedes in rete mittit, non cum voluerit ejicit, sic qui in peccata se dejicit non mox ut voluerit surgit; et qui in maculis retis ambulat, gressus suos ambulando implicat, et cum expedire ad ambulandum nititur, ne ambulet obligatur. Saepe namque contingit ut quis, hujus mundi delectatione persuasus, in eo ad honoris gloriam pertingat, ut ad desideriorum suorum effectum perveniat, et pervenisse se ad hoc quod expetiit laetetur. Sed quia bona mundi non habita in amore sunt, et plerumque habita vilescunt, percipiendo discit quam sit vile quod expetiit. Unde revocatus ad mentem exquirat qualiter sine culpa fugiat, quod se cum culpa conspiciat adeptum; sed

ipsa eum dignitas quae implicavit tenet, et sine culpis aliis fugere non valet hoc ubi non sine culpa pervenit. Immisit ergo in rete pedes suos, et in maculis ejus ambulat, quia cum expediri nititur, tunc veraciter conspicit quam duris nexibus tenetur. Neque enim vere obligationem nostram cognoscimus, nisi cum evadere nitentes, quasi levare pedes conamur. Unde et hanc eandem obligationem aperit subjungens:

VERS. 9.---Tenebitur planta illius laqueo.

Quia videlicet stringetur finis in peccato. Et quia hostis generis humani, cum uniuscujusque vitam in culpa obligat, ad ejus mortem anxius anhelat, recte subjungitur:

CAPUT XII

IBID.---Et exardescet contra eum sitis.

14. Cum se obligatum experitur, concupiscentia acrius aestuat peccator.---Antiquus quippe noster inimicus, cum in peccato vitam illaqueat, sitit, ut mortem peccatoris bibat. Quod tamen et aliter intelligi potest. Nam perversa mens, cum in peccatum se venisse conspicit, quadam cogitationis superficie evadere peccati laqueos quaerit; sed vel terrores, vel opprobria hominum timens, eligit in aeternum mori, quam ad tempus aliquid adversitatis perpeti. Unde totum se vitiis deserit, quibus jam se semel obligatum sentit. Cujus ergo usque ad finem vita in culpa constringitur, ejus planta laqueo tenetur. Sed quia se quo malis obligatum pensat, eo de suo reditu desperat, ipsa jam desperatione acrius ad hujus mundi concupiscentias aestuat, fit desideriorum fervor in mente, et peccatis praecedentibus irretitus animus ad majora etiam delicta succenditur. Unde et subditur: Et exardescet contra eum sitis. In ejus quippe animo contra eum sitis exardescit, quia quo agere perversa consuevit, eo ad ebibenda mala vehementer accenditur. Impio quippe

sitire est hujus mundi bona concupiscere. Unde et Redemptor noster ante Pharisaei domum hydropicum curat, et cum contra avaritiam disputaret, scriptum est: Audiebant autem omnia haec Pharisaei, qui erant avari, et deridebant illum (Luc. XIV, 12; XVI, 4). Quid est ergo quod ante Pharisaei domum hydropicus curatur, nisi quod per alterius aegritudinem corporis, in altero exprimitur aegritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius sitit, et omnis avarus ex potu sitim multiplicat, quia cum ea quae appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Qui enim adipiscendo plus appetit, hujus sitis ex potu crescit. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 10.---Abscondita est in terra pedica ejus, et decipula illius super semitam.

15. Diaboli quanta in decipiendo astutia. Qualitates morum certis vitiis affines.---In terra pedica absconditur cum culpa sub terrenis commodis occultatur. Inimicus quippe insidians ostendit humanae menti in terreno lucro quid appetat, et occultat peccati laqueum, ut ejus animam stringat, quatenus videat quidem quod concupiscere valeat, et tamen nequaquam videat in quo culpa laqueo pedem ponat. Decipula vero a decipiendo vocata est. Et tunc ab antiquo hoste super semitam decipula ponitur, quando in actione hujus mundi, quam mens appetit, peccati laqueus paratur; quae videlicet non facile deciperet, si videri potuisset. Sic quippe decipula ponitur, ut dum esca ostenditur, nequaquam ipsa a transeunte videatur. Quasi esca quippe in laqueo est lucrum cum culpa, et hujus mundi prosperitas cum iniquitate. Dum itaque a concupiscente lucrum appetitur, quasi pedem mentis apprehendit decipula, quae non videtur. Saepe ergo proponuntur animo cum culpa honores, divitiae, salus, et vita temporalis; quae mens infirma dum quasi escam videt, et decipulam non videt,

per escam quam videns appetit, in culpa constringitur quae non videtur. Existunt etenim qualitates morum, quae certis vitiis sunt vicinae. Nam mores asperi, aut crudelitati, aut superbiae solent esse conjuncti; mores autem blandi, et quam decet paulo amplius laetiores, nonnumquam luxuriae et dissolutioni. Intuetur ergo inimicus generis humani uniuscujusque mores cui vitio sint propinqui, et illa opponit ante faciem ad quae cognoscit facilius inclinari mentem, ut blandis ac laetis moribus saepe luxuriam, nonnumquam vanam gloriam; asperis vero mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit, ubi esse semitam mentis conspicit, quia illic periculum deceptionis inserit, ubi viam esse invenerit propinqua cogitationis. Et quia perversus homo omne quod facit etiam pati metuit, atque hoc sibi ab omnibus fieri aestimat quod ipse omnibus quibus valet parat, recte sequitur:

CAPUT XIV

VERS. 11.---Undique terrebut eum formidines.

16. Peccator pravis desideriiis ad malam actionem tractus timore irretitur.---Tales enim contra se omnes esse suspicatur, qualis ipse esse contra omnes nititur. Quae nimirum formidines quid in ejus actione faciant, subinfertur cum dicitur:

IBID.---Et involvent pedes ejus.

Pedes quippe si involuti fuerint, gressus liberos habere non possunt, et nullum carpere iter valent, quia sua eos involumenta retinent. Prava itaque desideria ad pessimam actionem trahunt, sed pessima actio restringit in formidine. Quae videlicet formido involvit pedes, ne in rectam exire valeant actionem. Et saepe contingit ut idcirco quisque bonus esse metuat, ne hoc a pravis ipse patiat quod se bonis fecisse reminiscitur; dumque hoc

pati quod fecit metuit, undique territus, undique suspectus, quasi pedes involutos habet, qui timore irretitur, nil libere agere praevallet, quia in bono opere quasi inde gressum perdidit, unde ad mala quae concupierat excessit. Sequitur:

CAPUT XV

VERS. 12.---Attenuetur fame robur ejus, et inedia invadat costas illius.

17. Iniquus fame tabescit, quia nulla cibi interni refectio pascitur.---Scripturae sacrae more, optare videtur quod futurum praevidet, scilicet non maledicentis animo, sed praedicentis. Omnis itaque homo, quia ex anima et carne consistit, quasi ex robore et infirmitate compositus est. Ex ea enim parte qua spiritus rationalis est conditus, non incongrue dicitur robustus; ex ea vero qua carnalis, infirmus est. Robur ergo est hominis anima rationalis, quae impugnantibus vitiis resistere per rationem valet. Unde et superius per beatum Job dictum est: Roborasti eum paululum, ut in perpetuum pertransiret (Job. XIV, 20). Ex rationali quippe anima habet homo ut in perpetuum vivat. Hujus ergo iniqui robur fame attenuatur, quia ejus anima nulla interni cibi refectio pascitur. De qua scilicet fame Deus per prophetam loquitur: Emmittam famem in terram, non famem panis neque sitim aquae, sed audiendi verbum Domini (Amos VIII, 11).

18. Hinc sensus mentis deficient.---Bene autem subditur: Et inedia invadat costas illius. Costae enim viscera constringunt, ut latentia intrinsecus earum soliditate muniantur. Costae ergo uniuscujusque sunt sensus animi, qui latentes cogitationes muniunt. Inedia igitur invadit costas, quando, omni spiritali refectioe subtracta, sensus mentis deficient, et cogitationes suas regere vel tueri non possunt. Inedia invadit iniqui costas, quia fames interna sensus mentis extenuat, ut

cogitationes suas nullatenus regant. Nam dum sensus mentis obtusi fuerint, cogitationes ad exteriora prodeunt, et, quasi costis infirmantibus, ea quae in occulto sana latere potuerant foras viscera funduntur. Unde fit ut, cogitationibus exterius sparsis, exterioris gloriae speciem deceptus appetat animus, nihilque diligat, nisi quod pulchrum foris viderit. Contra quem adhuc apte subjungitur:

CAPUT XVI

VERS. 13.--Devoret pulchritudinem cutis ejus, et consumat brachia illius primogenita mors.

19. Primogenita mors est superbia quam cavere vix possunt divites.--Pulchritudo cutis est gloria temporalis, quae dum foris concupiscitur, quasi species in cute retinetur. Brachiorum vero nomine non incongrue opera designantur, quia corporale opus brachiis agitur. Quid autem mors nisi peccatum est, quod ab interiore vita animam occidit? unde scriptum est: Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima (Apoc. XX, 6), quia ille post in carne feliciter resurget, qui, in hac vita positus, a mentis suae morte resurrexerit. Si igitur peccatum mors, non incongrue primogenita mors superbia valet intelligi, quia scriptum est: Initium omnis peccati superbia (Eccli. X, 15). Pulchritudinem igitur cutis ejus et brachia illius primogenita mors devorat, quia iniqui gloriam vel operationem superbia supplantat. Potuit enim etiam in hac vita sine culpa gloriosus existere, si superbus minime fuisset; potuit auctoris sui iudicio quibusdam suis operibus commendari, nisi haec ipsa opera ante ejus oculos elatio supplantaret. Saepe enim quosdam divites videmus, qui opes et gloriam habere sine culpa potuissent, si haec habere cum humilitate voluissent. Sed extolluntur rebus, inflantur honoribus, dedignantur caeteros, omnemque vitae suae fiduciam in ipsa abundantia rerum ponunt. Unde et quidam dives

dicebat: Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare (Luc. XII, 19). Quas eorum cogitationes dum supernus iudex aspicit, de hac ipsa eos sua fiducia evellit. Unde hic quoque apte subditur:

CAPUT XVII

VERS. 14.---Evellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, et calcet super eum quasi rex interitus.

20. Quos diabolus blandis persuasionibus decipit, violentis nexibus ad supplicium rapit.---Hoc loco interitus nomine ipse hostis generis humani, qui interitum intulit, designatur; qui per suum quemdam satellitem exprimitur, de quo ad Joannem dicitur: Nomen illi mors (Apoc. VI, 8). Iste itaque interitus in die exitus quasi rex super impium calcet, quia quem prius blandis persuasionibus decepit, ad extremum violentis nexibus ad supplicium rapit, tantoque eum durius deprimit, quanto in pravis actibus vehementius astringit. Qui hic quoque reprobi mentem dum possidet calcet, quia quoties eam delectationibus pressit, quasi toties super eam pedes suae tyrannicae dominationis posuit.

21. Non peccati tentationem, sed dominationem effugere possumus.---Si vero interitus nomine non aperte diabolus, sed peccatum debet intelligi, ex quo contingit reprobos ad interitum trahi, talis nimirum interitus quasi rex calcet mentem, cum eam non resistentem possidet. Non enim potest in hac vita homini posito tentatio deesse peccati, sed aliud est peccato tentanti resistere, aliud dominanti servire. Iniquus autem quisque, quia resistere peccati suasionibus nescit, subjugari autem ejus dominio non pertimescit, recte de eo dicitur: Calcet super eum quasi rex interitus. Hujus quippe interitus regnum a discipulorum cordibus repellebat. Apostolus cum dicebat: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. VI,

12). Non enim ait: Non sit, sed Non regnet, quia non esse non potest, non autem regnare in cordibus bonorum potest. Quia ergo cum quaelibet culpa cor iniqui pulsaverit, resistens illud non invenit, sed suo dominio substernit, dicatur recte: Evellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, et calcet super eum quasi rex interitus. De terra ergo fiducia ejus evellitur, quando perversus quisque, qui multa sibi ad votum in hac vita paraverat, repentina morte dissipatur. Et calcet super eum quasi rex interitus, quia vel hic vitiis premitur, vel mortis suae tempore per hoc quod ad supplicia rapitur potestati daemoniacaе subjugatur. Quod idcirco ita in reproborum mentibus agitur, quia et cum occasio perpetrandi peccati deest, desideriorum cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt. Et cum semper diabolum sequantur in opere, valde tamen se illi obligant in cogitatione. Prius ergo culpa in cogitatione est, postmodum vero in opere. Unde filiae Babylon dicitur: Descende in pulvere, virgo filia Babylon, sede in terra (Isai. XLVII, 1). Cum enim semper pulvis terra sit, non tamen terra semper est pulvis. Quid ergo per pulverem nisi cogitationes debemus accipere, quae dum importune ac silenter in mente evolant, ejus oculos excaecant? Et quid per terram nisi terrena actio designatur? Et quia reproborum mens prius ad prava cogitanda dejicitur, et postmodum ad facienda, recte filiae Babylon, quae ab internae rectitudinis judicio descendit, per ferientem sententiam dicitur ut prius in pulvere, et post in terra sedeat, quia nisi se in cogitatione prosterneret, in malo opere non inhaesisset. Sequitur:

CAPUT XVIII

VERS. 15.---Habitent in tabernaculo illius socii ejus, quia non est.

22. Satan non esse dicitur, quia bene esse amisit.---Id est, in mente ejus apostatae angeli per cogitationes nequissimas conversentur, ejus videlicet socii, qui idcirco

jam non est, quia a summa essentia recessit, et per hoc, quotidie defectu, quasi ad non esse tendit, quo semel ab eo qui vere est cecidit; qui recte quoque non esse dicitur, quia bene esse perdidit, quamvis naturae essentiam non amisit. Adhuc tamen easdem iniqui cogitationes subtilius exprimens subjungit, dicens:

CAPUT XIX

IBID.---Aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.

23. Peccata carnis sulphuri fetenti et ardenti recte comparantur.---Sulphur quid aliud quam fomentum ignis est? Quod tamen sic ignem nutrit, ut fetorem gravissimum exhalet. Quid itaque in sulphure, nisi peccatum carnis accipimus? Quod dum perversis cogitationibus quasi quibusdam fetoribus mentem replet, aeterna ei incendia praeparat; et dum fetoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat. Nam quia per sulphur fetor carnis accipitur, ipsa sacri eloquii historia testatur, quae contra Sodomam ignem ac sulphur pluisse Dominum narrat (Genes. XIX, 24). Qui cum carnis ejus scelera punire decrevisset, in ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis. Sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem. Quia itaque ad perversa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul igne et sulphure perirent, quatenus ex justa poena discerent ex injusto desiderio quid fecissent. Hoc ergo in tabernaculo iniqui sulphur aspergitur, quoties perversa carnis delectatio in ejus mente dominatur. Quem quia indesinenter pravae cogitationes possident, eumque ferre boni operis fructum vetant, recte subjungitur:

CAPUT XX

VERS. 16.---Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.

24. Iniquorum ariditas et sterilitas.---Quid namque radicum nomine, quae in occulto sitae sunt, et germen in apertum ferunt, nisi cogitationes accipimus, quae dum non videntur in corde, visibilia opera producant? Unde et messis nomine eadem aperta operatio signatur quae videlicet ex latenti radice producantur. Et quia omnis iniquus prius in cogitationibus tentationum arescit, et postea a bonis actibus deficit, recte per Baldad dicitur: Deorsum radices ejus siccantur, sursum autem atteratur messis ejus. Quia dum pravus quisque cogitationes suas in infimis rebus ponit et sempiternae viriditatis gaudia appetere negligit, quid aliud quam radices suas deorsum siccari permittit? Cujus sursum messis atteritur, quia omnis ejus operatio a superno judicio quasi nihilum deputatur, etiam si ante humanos oculos bona videatur. In imo itaque radices sunt, et superius messis, quia hic prius bonas cogitationes mittimus, ut quandoque bonorum operum fructum percipere in aeterna retributione mereamur. Sed iniquus quisque, cum bonas cogitationes deserit, et ad ea quae sunt exterius semetipsum fundit, deorsum siccantur radices ejus. Sursum vero messis ejus atteritur, quia qui hic sterilis persistit, post hanc vitam ad nulla praemia vocatur. Sequitur:

CAPUT XXI

VERS. 17.---Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis.

25. Antichristi et iniquorum omnium quam brevis gloria.---Intuendum est nobis quia sic Baldad Sathites de unoquoque iniquo loquitur ut latenter ad caput omnium iniquorum ejus verba vertantur. Caput quippe iniquorum diabolus est. Ipse quippe, in ultimis temporibus, illud vas perditionis ingressus, Antichristus vocabitur, qui nomen suum longe lateque diffundere conabitur, quod nunc unusquisque imitatur cum de memoria terreni nominis gloriam laudis suae extendere nititur, atque opinione

transitoria laetatur. Sic ergo haec verba intelligantur de unoquoque iniquo, ut referri quoque debeant ad ipsum specialiter caput iniquorum. Dicat itaque: Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis. Plateae quippe appellatione graeca a latitudine sunt vocatae. Memoriam vero suam in terra statuere Antichristus conatur, cum in terrena gloria appetit, si esset possibile, in perpetuum permanere. Nomen suum in plateis celebrari gaudet, cum longe lateque operationem suae iniquitatis extendit. Sed quia diu haec ejus iniquitas non sinitur extolli, dicatur: Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis; id est, et citius laudem terrenae potestatis amittat, et omne gaudium sui nominis perdat, quod longe lateque in brevi temporis prosperitate diffuderat. Sequitur:

CAPUT XXII

VERS. 18.---Expellet eum de luce in tenebras.

**26. Iniquorum gloriam supplicium aeternum excipit. --
-De luce ad tenebras ducitur cum de honore vitae praesentis ad supplicia aeterna damnatur. Unde et apertius subditur:**

IBID.---Et de orbe transferet eum.

De orbe quippe transfertur cum, superno apparente iudice, de hoc mundo tollitur, in quo perverse gloriatur. Qui pro eo quod cum omnibus sequacibus suis, fine mundi interveniente, damnatur, recte subjungitur:

VERS. 19.---Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullae reliquiae in regionibus ejus.

Scriptum quippe est, quia Dominus Jesus interficiet eum spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. II, 8). Dum ergo ejus iniquitas cum mundi statu

terminatur, progenies ejus in populo suo non relinquetur, quia et ipse et ejus populus cum ea ad supplicium pariter urgetur, et omnes iniqui, qui de ejus perversa persuasione in pravis actionibus nati sunt, illustratione adventus Domini aeterno interitu cum eodem suo capite ferientur. Ac nulla ejus progenies in mundo remanet, quia districtus judex iniquitates illius cum ipso mundi fine concludit. Quod vero haec aperte de Antichristo intelligi debeant, demonstratur cum subditur:

CAPUT XXIII

VERS. 20.---In diebus ejus stupebunt novissimi, et primos invadet horror.

27. Antichristi saeva persecutio. Tunc sanctis aderit et constantia ex virtute, et pavor ex carne.---Tanta enim tunc contra justos iniquitate effrenabitur, ut etiam electorum corda non parvo pavore feriantur. Unde scriptum est: Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. XXIV, 24). Quod videlicet dicitur, non quia electi casuri sunt, sed magnis terroribus trepidaturi. Tunc vero contra eum certamen justitiae, et novissimi electi habere narrantur et primi, quia scilicet et hi qui in fine mundi electi reperientur in morte carnis prosternendi sunt, et illi etiam qui a prioribus mundi partibus processerunt, Enoch scilicet et Elias, ad medium revocabuntur, et crudelitatis ejus saevitiam in sua adhuc mortali carne passuri sunt. Hujus vires in tanta potestate laxatas novissimi obstupescunt, et primi metuunt, quia licet juxta hoc quod spiritu superbiae sublevatur, omnem temporalem ejus potestatem despiciunt, juxta hoc tamen quod ipsi adhuc in carne mortali sunt, in qua cruciari temporaliter possunt, ipsa quae fortiter tolerant supplicia perhorrescunt; ita ut in eis uno eodemque tempore et constantia ex virtute sit, et pavor ex carne, quia etsi electi sunt, ut tormentis vinci nequeant, per hoc tamen quod homines sunt, et ipsa metuunt tormenta quae vincunt.

Dicatur ergo: In diebus ejus stupebunt novissimi, et primos invadet horror, quia videlicet tanta tunc signa monstraturus, et crudelia ac dura facturus est, ut ad stuporem perducatur quos in fine mundi invenerit, et priores patres qui in ejus expugnationem servati sunt carnalis mortis dolore transfigat. Igitur quia de iniquis omnibus, vel de ipso iniquorum capite multa narravit, generali mox definitione subjungit:

CAPUT XXIV

VERS. 21.---Haec sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum.

28. Antichristi locus tenebrae sunt, in quas cum iniquis omnibus detrudetur.---Superius enim dixerat: Expellet eum de luce ad tenebras, et de orbe transferet eum. Cujus cum mala subjungeret, adjunxit: Haec sunt tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum, videlicet indicans quia is qui nunc Deum ignorando extollitur, tunc ad propria tabernacula pervenit, quando eum sua iniquitas in supplicia demergit; et locum suum quandoque invenit tenebras, qui dum hic de falsa gauderet luce justitiae, locum tenebat alienum. Perversi enim in omne quod per simulationem faciunt nomen gloriae justorum quasi locum occupare alienum nituntur. Sed ad locum suum tunc perveniunt, cum iniquitatis suae merito perpetuo igne cruciantur. Hic namque per omne quod agunt percipiendae laudis desiderio serviunt, et per imaginem bonorum operum sinum mentis ad avaritiam extendunt. Eat igitur nunc iniquus, et, multis apparatus tumidus, sua hic habitacula construat, nomen gloriae extendat, rura multiplicet, seque abundantibus opibus delectet; cum vero ad supplicia aeterna pervenerit, profecto cognoscet quia haec sunt tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum. Recte vero haec Baldad dixerat, sed cui diceret ignorabat. Vehementer autem justi cor affligitur, quando contra illum sententiae ex

injusta aestimatione proferuntur. Unde beatus Job protinus respondit, dicens:

CAPUT XXV

CAP. XIX, VERS. 2.---Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus?

29. Quid a malis patiantur justii.---Sancti viri eloquia, ut saepe jam diximus, aliquando ex persona propria, aliquando vero ex voce capitis, aliquando autem ex typo sunt universalis Ecclesiae sentienda. Valde vero affligitur anima justorum quando illi contra bonos districtas sententias intorquent, qui bene vivere ignorant; et ex voce sibi justitiam vindicant, quam moribus impugnant. Unde amicis beati Job, ut saepe jam diximus, haereticorum typum tenentibus, recte ab eodem respondetur: Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus? Atteruntur enim boni sermonibus iniquorum, quando contra eos illi in verbis tument, qui aut in perversa fide, aut in pravis moribus jacent. Sequitur:

CAPUT XXVI

VERS. 3.---En, decies confunditis me.

30. Sive sileant justii, sive loquantur, malos semper experiuntur adversarios.---Numeratis vicibus locutionum amicorum Job, adhuc nisi quinquies locutos eos cognoscimus. Sed propter hoc quod ab eis quinquies increpationes audierat, quorum increpationibus quinquies ipse respondit, decies se perhibet esse confusum, quia et in eo graviter laboravit quod frustra increpatus est, et in eo confusionem pertulit quod verba doctrinae non audientibus dixit. Itaque et cum audiens taceret, et cum loquens non audiretur, ipse laborem pertulit, qui et tacendo patienter, et eis loquendo inutiliter, cordis dolorem sensit. Unde et superius dicit: Quid agam? Si

locutus fuero, non quiescet dolor meus; et si tacuero, non recedet a me (Job. XVI, 7). Sin vero ad typum sanctae Ecclesiae haec verba referimus, liquet quod magnum ejus est gaudium servare Decalogi praecepta. Sed hanc perversi decies confundunt, quia per omne quod peccant pravis suis moribus Decalogi praecepta relinquunt, et toties bonis confusionem faciunt, quoties in suis actibus divinis vocibus obsistunt. Sequitur:

CAPUT XXVII

IBID.---Et non erubescitis opprimentes me.

31. Hostes Ecclesiae nec timore Dei, nec hominum pudore refrenantur.---Sunt nonnulli quos ad perpetranda nequitiam oborta subito malitia invitat, sed tamen humana verecundia revocat. Et plerumque per hoc quod exterius erubescunt, ad interiora sua redeunt, et contra se internum judicium sumunt, quia si propter hominem mala facere metuunt, quanto magis propter Deum, qui cuncta inspicit, nec appetere mala debuerunt? In quibus fit ut mala majora corrigant per bona minima, scilicet per exteriorem verecundiam interiorem culpam. Et sunt quidam qui postquam Deum in mente contempserint, multo magis humana judicia spernunt, atque omne malum quod appetunt, audacter peragere non erubescunt. Quos ad perpetrandum malum occulta iniquitas invitat, et nulla aperta verecundia retardat; sicut et de quodam iniquo judice dicitur: Deum non timebat, et hominem non verebatur (Luc. XVIII, 2). Hinc est etiam quod de quibusdam impudenti fronte peccantibus dictum est: Et peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt (Isai. III, 9). Plerumque ergo tales sunt adversarii sanctae Ecclesiae, qui a perpetranda malis nec timore Domini, nec hominum pudore refrenantur. Quibus bene per beatum Job dicitur: Et non erubescitis opprimentes me, quia etsi pravam fuit mala voluisse, pejus est male appetita non erubescere. Sequitur:

CAPUT XXVIII

VERS. 4.---Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea.

32. Ecclesiae humilitati haeretici arrogantiam opponunt.---Habent hoc haeretici proprium, ut de inani scientiae suae arrogantia inflentur, et recte credentium simplicitatem saepe derideant, et nullius esse meritum vitam humilium ducant. At contra sancta Ecclesia in omne quod veraciter sapit sensum suum humiliter deprimit, ne scientia infletur, ne in requisitione occultorum tumeat, et perscrutari aliqua quae ultra vires sunt illius praesumat. Utilius etenim studet nescire quae perscrutari non valet quam audacter definire quae nescit. Scriptum quippe est: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum; sic qui scrutator est majestatis opprimetur a gloria (Prov. XXV, 27). Dulcedo etenim mellis, si plus quam necesse est sumitur, unde delectatur os, inde vita comedentis necatur. Dulcis quoque est requisitio majestatis; sed qui plus hanc scrutari appetit quam humanitatis cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimit, quia velut immoderate mel sumptum, perscrutantis sensum, dum non capitur, rumpit. Nobiscum vero esse dicitur, quod pro nobis est; et rursum non nobiscum esse dicitur quod contra nos est (Luc. XI, 13). Quia ergo scientia sua haeretici cor inflat, fideles autem cognitio ignorantiae suae humiliat, dicat beatus Job voce sua, dicat etiam confessione universalis Ecclesiae: Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. Ac si aperte haereticis dicatur: Omnis vestra scientia vobiscum non est, quia contra vos est, dum stulta elatione vos erigit. Mea vero ignorantia mecum est, quia pro me est; quoniam dum perscrutari de Deo aliquid superbe non audeo, in veritate me humiliter servo. Et quia haec ipsa haeretici quae scire quaerunt ad usum solius elationis arripiunt, ut contra fideles et humiles docti videantur, recte subjungitur:

CAPUT XXIX

VERS. 5.---At vos contra me erigimini.

33. Ordo postulat ut primum contra nos, et postmodum contra malos erigamur. Hanc correctionis rationem ignorant mali.---Sed haec fortasse melius verba perpendimus, si ipsis specialiter amicis beati Job quemadmodum congruant demonstramus. Ipsi etenim percussum justum videntes, ad sua intima redire debuerunt, et nequaquam beatum Job verbis increpationis premere, sed se deflere, quia si sic percussus fuerat qui ita serviebat, qua ultione feriri merebantur qui non ita servierant? Quibus bene dicitur: At vos contra me erigimini. Ac si eis apertius dicatur: Qui erigi contra vosmetipsos ex mea percussione debuistis. Ordo quippe erectionis in bono iste est, ut primum contra nos et postmodum contra malos erigamur. Nam qui contra bonos erigitur per superbiam inflatur. Contra nosmetipsos enim erigimur quando, mala propria recognoscentes, districta nosmetipsos poenitentiae ultione ferimus, quando nequaquam nobis in peccatis parcimus, et nullis erga nos cogitationum blandimentis inclinamur. Qui si districte prius nostra in nobis mala insequimur, justum quoque est ut etiam contra aliena mala utiliter erigamur; et ea quae in nobis punimus, etiam in aliis redarguendo superemus.

34. Sed hanc erectionem mali nesciunt, quia se relinquunt, et bonos impetunt. Sibi se intra conscientiam suam mollitiae blandae adulationis inclinant, et contra bonorum vitam districtione asperitatis eriguntur. Unde amicis beati Job in ejus flagello tumentibus recte nunc dicitur: At vos contra me erigimini; id est, vosmetipsos redarguendos relinquitis, et me districtis sententiis increpatis. Qui enim semetipsum prius non judicat, quid in alio rectum judicet ignorat. Et si novit fortasse per

auditum quod rectum judicare debeat, recte tamen judicare aliena merita non valet, cui conscientia innocentiae propriae nullam iudicii regulam praebet. Hinc est enim quod insidiantibus quibusquam, et puniendam adulteram deducentibus dicitur (Joan. VIII, 7). Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat (3, q. 7, cap. 3). Ad aliena quippe punienda peccata ibant, et sua reliquerant. Revocantur itaque intus ad conscientiam, ut prius propria corrigant, et tunc aliena reprehendant. Hinc est quod cum tribus Benjamin in carnis scelere fuisset obruta, collectus omnis Israel ulcisci iniquitatem voluit, sed tamen semel et iterum in belli certamine ipse prostratus est. Consulto autem Domino si ad ulciscendum ire debuissent, jussum est. Qui juxta divinae vocis imperium perrexit, et semel et secundo cecidit, et tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene funditus extinxit. Quid est quod in ultionem sceleris inflammatur, et tamen prius ipse prosternitur, nisi quod prius ipsi purgandi sunt per quos aliorum culpaeferuntur, ut ipsi jam mundi per ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant? Unde necesse est ut cum contra nos ultio divini examinis cessat, nostra se conscientia ipsa reprehendat, atque ad lamenta poenitentiae ipsa se contra semetipsam erigat, nec contra bonos elata et sibi humilis, sed contra se rigida sit, bonis vero omnibus submissa. Superbis ergo corripientibus recte nunc dicitur: **At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis. Omnes elati grave esse opprobrium deputant mala temporalia; et tanto unumquemque esse a Deo despectum credunt, quanto hunc afflictum percussione flagello conspiciunt. Nil etenim in moribus, nil in actibus quaerunt; sed quoslibet in hac vita percussos viderint, esse jam divino iudicio damnatos arbitrantur. Unde bene nunc beati Job voce dicitur:**

CAPUT XXX

IBID.---Et arguitis me opprobriis meis.

35. Falsa reproborum de justorum flagellis judicia. --- Quia hi qui eum justum ante flagella noverant, injustum esse ex ipsa jam sua percussione judicabant. Unde et saepe haeretici, quia affligi quosdam intra sanctam Ecclesiam vident, scriptum quippe de Deo est: Flagellat omnem filium quem recipit (Hebr. XII, 6), tribulationes fidelium non nisi ex peccato esse suspicantur, seque ideo justos credunt, quia, in pravitatis suae sensu dimissi, sine flagello duruerunt. Sequitur:

CAPUT XXXI

VERS. 6.---Saltem nunc intelligite quia Deus non aequo judicio afflixerit me.

36. Quaedam Scripturae sacrae verba prava censentur, quia ad interiorem sui intelligentiam non exiguntur.---O quam durum sonat vox justii verberibus afflicti; quam tamen non elatio, sed dolor expressit! Sed justus non est qui justitiam in dolore deserit. Beatus autem Job, quia mite cor habuit, nec in dura voce peccavit. Nam si hunc peccasse in hac voce dicimus, implese diabolus astruimus quod proposuit, dicens: Tange os ejus et carnem, si non in faciem benedixerit tibi (Job. II, 5). Gravis itaque quaestio oritur. Si etenim non peccavit in eo quod dicit: Saltem nunc intelligite, quia Deus non aequo judicio afflixerit me, Deum (quod dici nefas est) injuste aliquid egisse consentimus. Si vero peccavit, diabolus de illo quod promisit exhibuit. Astruendum est igitur quia et Deus recte circa beatum Job egerit, et tamen beatus Job ex eo quod dicit se non justo Dei judicio afflictum mentitus non sit, et antiquus hostis in eo quod de beati viri promiserat culpa mentitus sit. Nonnumquam namque ideo prava creduntur verba bonorum, quia interiori sua intelligentia minime pensantur. Beatus enim Job vitam suam attenderat, et ea quae patiebatur flagella pensabat, et videbat aequum

non esse ut ad talem vitam talia flagella reciperet. Et cum dicit non aequo se iudicio afflictum, hoc libera voce locutus est, quod in secreto suo Dominus de illo adversario ejus dixerat: Commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra (Ibid., 3). Quod enim dicit Deus, quia frustra beatum Job afflixerit, hoc rursus beatus Job asserit, quia non aequo iudicio a Domino sit afflictus. In quo itaque peccavit qui a sententia auctoris sui in nullo discrepavit.

37. Bona de se dicere, modo vera sint, aliquando licet. Quod exemplo Pauli et Job confirmatur.---Sed fortasse aliquis dicat id nos de nobis bonum dicere quod de nobis in occulto iudex dixerit sine peccato esse non posse. Nam quem justus iudex laudat, esse hunc jure laudabilem non dubitatur. Ad vero si se ipse laudaverit, jam ejus justitia laude digna esse non creditur. Quod videlicet recte dicitur, si quod iudex justus per aequam sententiam perhibet, hoc de se is de quo agitur, praesumat post dicere per elatam mentem. Nam si ipse quoque in humili cogitatione permanens, exigente causa vel dolore, bona de se veracia dixerit, in tantum a justitia non recessit, in quantum a veritate nullo modo discrepavit.

38. Unde Paulus quoque apostolus multa de se fortia pro discipulorum suorum aedificatione narravit; sed haec narrando minime deliquit, quia a veritatis tramite et attestazione certa et corde humili non recessit. Justam itaque beatus Job vitam suam sentiens, dicat non se esse justo iudicio afflictum. Nec peccat in hac voce in qua non discrepat ab auctore, quia is quem Deus frustra percussit, ipse quoque semetipsum asserit non justo iudicio afflictum. Sed rursus alia quaestio oritur quam jam in hujus operis memini exordio solutam (Lib. III, cap. et num. 3), cum omnipotens Deus frustra nil faciat, cur beatum Job frustra se afflixisse testetur? Justus enim conditor noster tot verberibus in beatum Job, non vitia illius curavit

extinguere, sed merita augere. Aequum ergo fuit quod fecit per augmentum boni meriti; non tamen videbatur aequum, quod causas credebatur punire peccati. Beatus autem Job peccata sua illis flagellis deleri credidit, non merita augeri; et idcirco non aequum iudicium vocat, quia vitam suam cum flagellis examinat. Ergo si vita et flagella pensantur, non aequum fuit quod beatus Job, sicut dixi, per iram districtiois sibi fieri credidit. Si vero misericordia iudicis attenditur, quia per poenam iusti viri vitae ejus merita cumulantur, aequum vel potius misericors iudicium fuit. Igitur et vera Job dixit, dum vitam cum flagello pensavit; et Deus non injusto iudicio Job afflixit, quia merita ex flagello cumulavit; et diabolus quod promiserat non implevit, quia beatus Job inter verba quae durum sonant et a vera sententia et a mente humili non recessit. Sed haec afflicti verba minus fortasse intelligimus, nisi sententiam iudicis cognoscamus. Qui cum inter utrasque partes sententiam daret, dicit amicis Job: Non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job (Job. XLII, 8). Quis ergo stulta mente beatum Job in locutione sua peccasse fateatur, dum ipsa voce iudicis recte locutus asseritur? Quam quidem vocem si ad personam sanctae Ecclesiae referamus, infirmis ejus membris non incongrue aptamus quae, persecutionis ejus tempore, dum et merita illius et flagella considerant, quia injustos florere conspiciunt, et justos interire, hoc justum esse nullatenus suspicantur. Bene autem beati viri voce subditur:

CAPUT XXXII

IBID.---Et flagellis suis me cinxerit.

39. Infirma Ecclesiae membra ex assiduis flagellis turbantur.---Aliud quippe est flagellis percuti, aliud cingi. Flagellis namque percutimur cum consolationem et in doloribus ex rebus aliis habemus. Nam cum tanta nos afflictio depremit, ut ex nullius rei consolatione respirare

animus possit, non jam flagellis solummodo ferimur, sed etiam cingimur, quia tribulationum verberare ex omni parte circumdamur. Cinctus enim flagellis Paulus fuerat, cum dicebat: Foris pugnae, intus timores (II Cor. VII, 5). Cinctus flagellis fuerat, cum dicebat: Periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine (II Cor. XI, 26), et caetera, quae ita enumerat, ut nusquam se habuisse requiem ostendat. Sancta vero Ecclesia cum tribulationum suarum flagellis cingitur, in ea infirmi quique in pusillanimitatis casu rediguntur, ita ut se eo jam despectos existiment, quo exaudiri se tardius vident. Recte adhuc etiam ex eorum typo sancti viri voce subjungitur:

CAPUT XXXIII

VERS. 7.---Ecce clamabo vim patiens, et nemo exaudiet; vociferabor, et non est qui iudicet.

40. Dolentium querelas dissimulat Deus, ut utilitatem augeat.---Omnipotens Deus quid nobis profuturum esse valeat sciens, dissimulat exaudire dolentium vocem, ut augeat utilitatem, ut purgetur vita per poenam, et quietis tranquillitas, quae hic inveniri non valet, alibi quaeratur. Sed hanc dispensationis gratiam nonnulli etiam fidelium ignorant. Ex quorum etiam persona nunc dicitur: Ecce clamabo vim patiens, et nemo exaudiet; vociferabor, et non est qui iudicet. Non est enim qui iudicet dicitur quando iudicare dissimulat ipse qui est, quia causam nostram contra adversarium, praeter eum, qui iudicet non est. Nec tamen hoc sine iudicio est, quod iudicium differtur, quia cum haec beatus Job diceret, et sancti viri merita, et adversarii poena crescebat. Hoc ipsum ergo iudicium differre iudicis est. Sed aliud est quod iuste intrinsecus disponit Deus, aliud quod foris flagellis attritus expetit animus. Unde adhuc de ipsa verberum depressione subjungit:

CAPUT XXXIV

VERS. 8.---Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle meo tenebras posuit.

41. Ex ignorantia et infirmitate peccantibus adest Deus illuminatio et salus nostra.---Circumseptam verberibus semitam suam vidit cum, transire ad securitatem cupiens, evadere flagella non potuit. Et quia se percuti aspexit, nec tamen percussione dignam vitam in semetipso reperit, quasi in calle cordis ignorantiae suae tenebras invenit, qui cur ita flagellaretur penetrare non potuit. Quod ad infirma quoque membra sanctae Ecclesiae non incongrue refertur, quando per hoc quod prave se egisse meminerunt, a bono quoque opere retardantur; et ex infirmitate propria timidi, bona contra haec fortia aggredi non praesumunt. Timent enim magna bona incipere, qui se in suis actibus infirmos esse meminerunt. Et cum plerumque etiam bonum quod eligant nesciunt, quasi in calle suo positas tenebras perhorrescunt. Nam saepe ita de suo opere fit animus incertus, ut ignoret omnino quid virtus, quid culpa sit. In calle ergo suo tenebras invenit, qui in his quae agere appetit quid eligere debeat nescit. Quia igitur saepe infirmitate, nonnumquam vero ignorantia peccatur, ex infirmantibus membris dicitur: Semitam meam circumsepsit, et transire non possum. Ex eis vero quid ad ipsum opus bonum quod eligant caligant subditur: Et in calle meo tenebras posuit. Ex poena etenim culpae est videre bonum quod agere debeat, et tamen implere non posse, et rursus ex graviori poena culpae est quod agere debeat nec videre. Unde et contra haec utraque Psalmistae voce dicitur: Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo (Psal. XXVI, 1)? Contra ignorantiae enim tenebras illuminatio, contra infirmitatem vero salus est Dominus, quando et ostendit quid debeat ad agendum appeti, et vires praebet ut quod ostenderit possit impleri. Sequitur:

CAPUT XXXV

VERS. 9.---Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo.

42. Infirma Ecclesiae membra aliquando justitia spoliantur ad tempus.---Quod cuncta haec beati viri in afflictione positi personae conveniant, dubium non est. Sed quia historiae verba patent, juxta litteram expositione non indigent. Oportet ergo ut per sensus debeant mysticos investigari. Ait namque: Spoliavit me gloria mea. Gloria quippe uniuscujusque justitia est. Sicut vero vestimentum tegit a frigore, ita justitia munit a morte. Unde non immerito justitia vestimento comparatur, cum per Prophetam dicitur: Sacerdotes tui induantur justitia (Psal. CXXXI, 9). Quia vero afflictionis suae tempore hoc justitiae vestimentum, quod apud Deum protegit, sancta Ecclesia in membris suis infirmantibus amittit, dicatur recte: Spoliavit me gloria mea; id est, justitia ab infirmis ablata est, quae ab eis auferri non posset si medullitus inhaesisset; sed idcirco tolli potuit, quia more vestimenti exterius adhaesit. Qua in re quaerendum est quomodo sanctae Ecclesiae membra dici valeant qui potuerunt justitiam perdere, quam tenere videbantur. Sed sciendum est quod plerumque a membris ejus infirmantibus justitia ad tempus amittitur; sed cum per cognitionem culpae postmodum ad poenitentiam redeunt, sese ad eandem justitiam quam perdiderant fortius quam credebatur astringunt. Ubi adhuc subditur: Et abstulit coronam de capite meo. Sicut caput corporis prima pars est, ita principale interioris hominis mens est. Corona vero victoriae praemium est, quod desuper potitur, ut qui certaverit remuneretur. Quia ergo multi adversitatibus pressi minime in certamine perdurant, in eis sancta Ecclesia quasi coronam de capite amittit. Corona quippe in capite est superna remuneratio in mente. Et sunt plerique qui, dum adversitatibus

affliguntur, superna praemia cogitare negligunt, et ad perfectionem victoriae pervenire non possunt. In his itaque corona de capite aufertur, quia supernum et spiritale praemium de mentis cogitatione tollitur, ut exteriora jam tranquilla appetant, et aeterna praemia, quia cogitare consueverant, non requirant.

43. Corona de capite Ecclesiae aufertur, cum praelati bona spiritualia negligunt.---Vel certe caput fidelium non immerito sacerdotes accipiuntur, quia pars membrorum Domini prima sunt. Unde et per prophetam caput et cauda exterminari dicitur, ubi videlicet et capitis nomine sacerdotes, et caudae appellatione prophetae reprobis designantur. Corona ergo de capite aufertur cum supernae remunerationis praemia etiam ipsi deserunt qui in hoc Ecclesiae corpore praeesse videbantur. Et plerumque ducibus cadentibus, latius succumbit exercitus qui sequebatur. Unde mox post damna majorum de multimoda labefactione Ecclesiae subsecutus adjunxit:

CAPUT XXXVI

VERS. 10.---Destruxit me undique, et pereo, et quasi avulsae arbori abstulit spem meam.

44. Praepositis corruentibus infirmi cadunt.---Quasi undique enim Ecclesia destruitur, atque in infirmis membris deperit, quando ipsa quae videbantur fortia corruunt, quando corona de capite abstrahitur, id est quando aeterna praemia etiam a praepositis negliguntur. Bene autem de infirmis cadentibus subditur: Et quasi avulsae arbori abstulit spem meam. Arbor quippe vento impellitur ut cadat. Et quem minae terrent, ut ad injustitiam corruat, quid aliud quam arbor flatum venti pertulit, et statum suae rectitudinis amisit? Quasi enim ex vento spem perdidit, qui, pravorum minis ac persuasionibus devictus, aeterna quae sperabat praemia reliquit. Et quia plerumque contingit ut poenas quis

metuens justitiam deserat, fit, judicante Deo, ut etiam justitiam deserens poenas quas timuit non evadat, et qui mentis interitum minime timuit, etiam carnis mala toleret, quae timebat. Unde adhuc subditur:

CAPUT XXXVII

VERS. 11.---Irratus est contra me furor ejus, et sic me habuit quasi hostem suum.

45. Quosdam ferit Deus tanquam filios, alios tanquam hostes.---Praedicatore quippe egregio attestante dicimus quia fidelis est Deus, et non patietur nos tentari supra id quod possumus ferre, sed faciet cum tentatione proventum, ut possimus sustinere (I Cor. X, 13). Per prophetam quoque Dominus dicit: Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli (Jerem. XXX, 14). Qui ergo ita percutitur, ut vires illius a percussione superentur, non hunc Dominus jam quasi filium per disciplinam, sed quasi hostem per iram ferit. Cum ergo virtutem nostrae patientiae flagella transeunt, valde metuendum est ne, peccatis nostris exigentibus, non jam quasi filii a patre, sed quasi hostes a Domino feriamur. Et quia fit plerumque ut etiam maligni spiritus afflictorum cordibus multa suadeant, atque inter flagella quae exterius feriunt cogitationes noxias in mentibus fundant, post furorem Domini recte subjungitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 12.---Simul venerunt latrones ejus, et fecerunt sibi viam per me.

46. Afflictos maligni spiritus irrumpentes obsident. In eis voluntas injuste est, et potestas justa.---Latrones namque ejus maligni sunt spiritus, qui exquirendis hominum mortibus occupantur. Quia viam sibi in afflictorum cordibus faciunt, quando inter adversa quae

exterius tolerantur cogitationes quoque pravas immittere non desistunt. De quibus adhuc dicitur:

Et obsederunt in gyro tabernaculum meum.

In gyro enim tabernaculum obsident quando ex omni latere suis tentationibus mentem cingunt. Quam modo lugere de temporalibus, modo desperare de aeternis, modo in impatientiam ruere, atque in Deum blasphemiae verba jaculari, pessima suggestionem persuadent. Quae tamen verba, ut jam praediximus, beato Job etiam juxta historiam congruunt, qui dum mala quae pertulit ante oculos congescit, non quasi corrigendum filium, sed quasi hostem percussum se esse judicavit. Per quem sibi etiam latrones ejus viam fecerunt, quia maligni contra eum spiritus licentiam percussione acceperunt. Cujus in gyro tabernaculum obsederunt, quia, sublatis rebus et filiis, etiam corpus ejus omne vulneribus attriverunt. Sed mirum valde est, cum latrones diceret, cur addidit ejus? ut videlicet eosdem latrones Dei esse monstraret. Qua in re si voluntas ac potestas malignorum spirituum discernatur, cur latrones Dei dicantur aperitur. Maligni quippe spiritus ad nocendum nos incessabiliter anhelant; sed cum pravam voluntatem ex semetipsis habeant, potestatem tamen nocendi non habent, nisi eos voluntas summa permittat. Et cum ipsi quidem injuste nos laedere appetunt, quemlibet tamen laedere, non nisi juste a Domino permittuntur. Quia ergo in eis voluntas injusta est, et potestas justa, et latrones dicuntur, et Dei, ut ex ipsis sit quod inferre mala injuste desiderant, et ex Deo, quod desiderata juste consummant. Sed quia, ut saepe jam diximus, sanctus vir positus in dolore poenarum, modo suis, modo Ecclesiae, modo Redemptoris nostri vocibus utitur, et plerumque sic sua narrat, ut tamen per typum ea quae sunt sanctae Ecclesiae ac Redemptoris nostri proferat, postposita paulisper cura historiae, in his quae subjungit qualiter Redemptoris nostri vocibus congruat demonstremus. Sequitur:

CAPUT XXXIX

VERS. 13, 14.---Fratres meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt mei.

ALLEGORICUS SENSUS.---47. Judaei Christi fratres, noti et propinqui, quem incarnandum praedixerant, incarnatum negarunt.---Hoc melius ostendimus, si Joannis ad medium testimonium proferamus, qui ait: In propria venit, et sui eum non receperunt (Joan. I, 11). Ab eo quippe fratres longe facti sunt, et noti recesserunt, quem tenentes legem prophetare Hebraei noverunt, et praesentem minime recognoscebant. Unde recte dicitur: Dereliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt mei. Judaei etenim propinqui per carnem, noti per legis instructionem, quasi obliti sunt quem prophetaverant, dum eum et incarnandum verbis legis canerent, et incarnatum verbis perfidiae negarent. Sequitur:

CAPUT XL

VERS. 15.---Inquilini domus meae et ancillae sicut alienum habuerunt me.

48. A sacerdotibus et levitis pro alieno habitus fuit Christus.---Inquilini domus Dei fuerunt sacerdotes, quorum origo in Dei servitio deputata jam per officium in conditione tenebatur. Ancillae autem non immerito intelliguntur Levitarum animae, ad secreta tabernaculi, quasi ad interiora cubiculi, familiariter servientes. Dicat ergo de sacerdotibus sedula cura servientibus, dicat de Levitis ad interiora domus Dei obsequentibus: Inquilini domus meae et ancillae sicut alienum habuerunt me, quia incarnatum Dominum, quem dudum per legis verba praedixerant, cognoscere ac venerari noluerunt. Qui

adhuc apertius quod ab eorum perversa voluntate non sit cognitus manifestat cum subdit:

CAPUT XLI

IBID.---Et quasi peregrinus fui in oculis eorum.

49. Christus in propria domo peregrinus.---Redemptor etenim noster, dum a synagoga cognitus non est, in domo sua quasi peregrinus exstitit. Quod aperte propheta testatur, dicens: Quare sicut colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum (Jerem. XIV, 8)? Quia enim ut Dominus auditus non est, non possessor agri, sed colonus est creditus. Qui quasi viator ad manendum tantummodo declinavit, quia paucos ex Judaea abstulit, et ad vocationem gentium pergens, iter coeptum peregit. Peregrinus ergo in eorum oculis fuit, quia dum sola quae videre poterant cogitabant, non valuerunt intelligere in Domino quod videre non poterant. Dum enim despiciunt carnem visibilem, non pervenerunt ad invisibilem majestatem. Dicatur igitur recte: Et quasi peregrinus fui in oculis eorum. De quo adhuc populo apte subjungitur:

CAPUT XLII

VERS. 16.---Servum meum vocavi, et non respondit.

50. Christus a suo servo, nimirum a Judaico populo contemptus.---Quid enim Judaicus populus nisi servus fuit, qui non amore filii obsequabatur Domino, sed timore servili? Quo contra nobis per Paulum dicitur: Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater (Rom. VIII, 15). Hunc igitur servum vocavit Dominus, quia, collatis muneribus, quasi emissis eum vocibus ad se ducere studuit. Sed non respondit, quia digna opera donis ejus reddere contempsit. Vocat enim nos Deus cum

muneribus praevenit, respondemus vero vocationi ejus cum digne juxta percepta munera deservimus. Quia ergo tot muneribus Judaicum populum praevenit, dicat: Servum meum vocavi. Sed quia etiam post tot munera eum contempsit, subjungat: Et non respondit. Sequitur:

CAPUT XLIII

IBID.---Ore proprio deprecabar illum.

51. Christus jussis reluctantem deprecatus est, nec exauditus.---Ac si apertius diceret: Ego ille qui ante incarnationem meam tot ei praecepta facienda per prophetarum ora mandaveram, incarnatus ad eum veniens, ore eum proprio deprecabar. Unde et Matthaeus, cum praecepta ab eo dari in monte describeret, ait: Aperiens os suum, dixit (Matth. V, 2). Ac si patenter dicat: Tunc os suum aperuit, qui prius aperuerat ora prophetarum. Hinc est etiam quod de illo a sponsa praesentiam ejus desiderante dicitur: Osculetur me osculis oris sui (Cant. I, 1). Sancta quippe Ecclesia quot praecepta ex ejus praedicatione cognovit, quasi tot oris ejus oscula accepit. Bene autem dicitur: Deprecabar, quia in carne monstratus, dum mandata vitae humiliter dixit, quasi superbientem servum, ut veniret, rogavit. Ubi et apte subditur:

CAPUT XLIV

VERS. 17.---Halitum meum exhorruit uxor mea.

52. Christum exhorruit sponsa synagoga.---Quid uxor Domini nisi Synagoga accipitur, in legis foedere carnali ei intelligentia subjecta? Halitus vero ex carne est. Sed infidelis populus carnem Domini carnaliter intellexit, quia purum hunc hominem credidit. Halitum ergo ejus uxor exhorruit, quia Synagoga eum quem videbat hominem Deum credere expavit. Cumque ab ejus ore verba

corporaliter audiret, in eo intelligere divinitatis arcana recusavit, et Creatorem esse non credidit quem creatum vidit. Carnis ergo halitum carnalis uxor exhorruit, quia, carnalibus sensibus dedita, incarnationis ejus mysterium non agnovit. Sequitur:

CAPUT XLV

IBID.---Et orabam filios uteri mei.

53. Qui Deus membra corporea habere dicatur.---In Deo, qui corporis forma non circumscibitur, membra corporis, id est manus, oculus, uterus ita nominantur, ut ex membrorum vocabulis effectus ejus potentiae designentur. Oculos quippe habere dicitur, quia cuncta videt; manus habere describitur, quia cuncta operatur; in utero autem proles concipitur, quae in hac vita profertur. Quid ergo uterum Dei nisi ejus consilium debemus accipere, in quo ante saecula per praedestinationem concepti sumus, ut creati per saecula producamur? Deus ergo qui manet ante saecula uteri sui filios oravit, quia eos quos potenter per divinitatem condidit, incarnatus veniens humiliter rogavit. Sed quia in ipsa carne qua apparuit ab eorum aestimatione despectus est, subjungitur:

CAPUT XLVI

VERS. 18.---Stulti quoque despiciebant me.

54. Sapientibus a veritate cadentibus, etiam stulti defecerunt.---Sapientibus a veritatis fide cadentibus, recte de stultis quoque additur, quia dum Dominum Pharisei ac legisperiti despicerent, eorum incredulitatem etiam populi turba secuta est, quae in eo quod hominem vidit, Redemptoris mundi praedicamenta despexit. Nam saepe stultorum nomine hi qui sunt in plebe pauperes designantur. Unde et per Jeremiam

dicitur: Dixi, forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini, et iudicium Dei sui (Jerem. V, 4). Relictis autem mundi sapientibus atque divitibus, Redemptor noster quaerere pauperes et stultos venerat. Unde nunc quasi in augmentum doloris dicitur: Stulti quoque despiciebant me. Ac si aperte diceretur: Ipsi etiam me despexerunt, pro quibus sanandis stultitiam praedicationis assumpsi. Scriptum quippe est: Quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes (I Cor. I, 21). Verbum quippe Dei sapientia est, sed stultitia hujus sapientiae dicta est caro Verbi; ut quia carnales quique per carnis suae prudentiam pertingere non valebant ad sapientiam Dei, per stultitiam praedicationis, id est per carnem Verbi sanarentur. Ait ergo: Stulti quoque despiciebant me. Ac si aperte diceretur: et ab ipsis despectus sum pro quibus stultus aestimari veritus non sum. Et quia Judaeorum plebs cum miracula nostri Redemptoris cerneret, hunc ex signis honorabat, dicens: Hic est Christus (Marc. XIII, 21); cum vero humanitatis ejus infirma conspiceret, eum creatorem credere dedignabatur, dicens: Non, sed seducit turbas (Joan. VII, 12); recte subjungitur:

CAPUT XLVII

IBID.---Et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.

55. Christo a miraculis quiescenti detraxerunt.--- Quasi accedebat quippe ad corda populorum Dominus cum eis miracula demonstraret, et quasi recedebat cum nulla signa ostenderet. Sed recedenti Domino detrahebant cum a miraculis quiescenti praebere fidem nolebant. Sed quid mirum eum perpeti ista a plebibus, cum ipsi quoque qui legis doctores esse videbantur, qui eum verbis propheticis incarnandum esse perhibebant, et incarnatum viderunt, et ab eo tamen perfidiae interruptione divisi sunt? De quibus subditur:

CAPUT XLVIII

VERS. 19.---Abominati sunt me quondam consilarii mei et quem maxime diligebam aversatus est me.

56. Abominati sunt eum legis doctores et Pharisaei.--- Cunctis liquet quia Deus consiliariis non eget, qui ipsis quoque consiliariis hominum sapientiae consilium praebet. De quo etiam scriptum est: Quis cognovit sensum Domini, aut quis ejus consiliarius fuit (Rom. XI, 34, ex Isai. XL, 13). Sed quemadmodum cum panis vel vestimentum egenti tribuitur, hoc se Dominus accepisse testatur (Matth. XXV, 40), ita cum nescienti cuilibet rectum consilium datur, hoc ipse accipit, cujus ille membrum est qui eruditur. Omnes etenim fideles membra nostri Redemptoris sumus; et sicut ipse in nobis per misericordiam largitatis pascitur, ita ipse in nobis per doctrinae consilium juvatur. Scribae itaque et legis doctores, qui erudire populos ad vitam consueverant, quid aliud quam venturi Redemptoris consilarii fuerunt? Qui tamen dum incarnatum Dominum conspicerent, consiliis suis multos ab ejus fide diviserunt, quamvis prius ad credendum incarnationis ejus mysterium per prophetarum verba multos docuisse viderentur. Et quia ille apud Deum magis in amore est, qui ad ejus amorem plurimos trahit, adhuc de eodem legis doctorum atque Pharisaeorum ordine subditur: Et quem maxime diligebam aversatus est me. Ipse enim ordo, suadente perfidia, a fide veritatis aversus est, qui prius in labore praedicationis serviens, maxime diligebatur; quem non solum ad non credendum, sed usque ad persequendum quoque Dominum populorum turba secuta est, et usque ad passionem illius saevitiae facibus accensa. In qua videlicet passione discipulorum corda turbata sunt. Unde et nunc subditur:

CAPUT XLIX

VERS. 20.---Pelli meae, consumptis carnibus, adhaesit os meum.

57. Christo patienti, fugientibus apostolis, sanctae mulieres tamquam pellis adhaeserunt.---In osse fortitudo, in carnibus vero infirmitas corporis designatur. Quia igitur Christus et Ecclesia una persona est, quid per os nisi ipse Dominus designatur? Quid per carnem nisi discipuli, qui passionis ejus tempore infirma sapuerunt? Per pellem vero, quae exterior carne manet in corpore, quid nisi illae sanctae feminae figurantur, quae ad praeparanda subsidia corporis exterioribus Domino ministeriis serviebant? Nam cum ejus discipuli quamvis necdum firmi veritatis fidem populis praedicarent, ossi suo inhaerebant carnes. Et cum sanctae mulieres ea quae necessaria erant exteriora praepararent, quasi pellis exterius manebant in corpore. Sed cum ad crucis horam ventum est, ejus discipulos gravis ex persecutione Judaeorum timor invasit: fugerunt singuli, mulieres adhaeserunt. Quasi ergo consumpta carne, os Domini pelli suae adhaesit, quia fortitudo ejus, passionis tempore, fugientibus discipulis, juxta se mulieres invenit. Stetit equidem aliquandiu Petrus, sed tamen post territus negavit (Matth. XXVI, 70). Stetit etiam Joannes, cui ipso crucis tempore dictum est: Ecce mater tua (Joan. XIX, 27.) Sed perseverare minime potuit, quia de ipso quoque scriptum est, quod adolescens quidam sequebatur illum amictus sindone super nudo, et tenuerunt eum; at ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis (Marc. XIV, 51). Qui etsi post, ut verba Redemptoris sui audiret, ad horam crucis rediit, prius tamen territus fugit. Mulieres autem non solum non timuisse, neque fugisse, sed etiam usque ad sepulcrum stetisse memorantur. Dicat ergo: Pelli mea, consumptis carnibus, adhaesit os meum. Hoc est, hi qui meae fortitudini propinquius inhaerere debuerant, passionis meae tempore timore consumpti sunt, et eas, quas ad exteriora ministeria posui, in passione mea sine

formidine inhaerere mihi fideliter inveni. Ubi et aperte subintelligitur, quod haec verba per mysterium dicantur, dum sequitur:

CAPUT L

IBID.---Et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.

58. Christi dentes apostoli, eo patiente virtutem omnem amiserant.---Quid enim circa dentes aliud quam labia habemus, etiam si nulla flagella patiamur? Sed quid per labia nisi locutio, quid per dentes, nisi sancti apostoli designantur? Qui in hoc Ecclesiae corpore idcirco sunt positi, ut vitam carnalium correptione mordeant, eamque a suae pertinaciae duritia confringant. Unde et eidem primo apostolorum quasi denti in ejus corpore posito dicitur: Macta, et manduca (Act. X, 13). Sed quia passionis ejus tempore isti dentes prae timore mortis amiserunt morsum correptionis, amiserunt fiduciam roboris, amiserunt efficaciam omnimodae operationis, ita ut duo ex illis ambulantes, post ejus mortem ac resurrectionem, in via loquerentur et dicerent: Nos sperabamus quia ipse esset redempturus Israel (Luc. XXIV, 21), recte nunc dicitur: Et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Confabulabantur adhuc de illo, sed jam in illum minime credebant. Tantummodo ergo labia circa dentes ejus remanserant, quia virtutem bonae operationis amiserant, et sola de illo confabulationis verba retinebant. Perdiderant morsum correptionis, et habebant motum locutionis. Labia itaque tantummodo circa dentes relicta sunt, quia adhuc quidem confabulari noverant, sed praedicare jam eum, aut mordere infidelium vitia formidabant. Peractis itaque his quae in voce capitis dixit, ad propria beatus Job verba revertitur, dicens:

CAPUT LI

VERS. 21.---Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

59. Piorum mens in adversis, ad preces, non ad iram movetur.---Hoc habere solet proprium mens piorum, quod cum injusta ab adversariis patitur, non tam ad iram quam ad preces moveatur, ut si moderari eorum pravitas placide valeat, plus deprecari eligant quam irasci. Unde recte nunc dicitur: Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Ecce eos a quibus semper contumeliis se affligi considerat amicos vocat, quia bonis mentibus etiam ipsa fiunt prospera, quae videntur adversa. Nam perversi quique bonorum dulcedine aut convertuntur, ut redeat, et eo ipso amici sunt quo boni fiunt; aut in malitia perseverant, et in hoc quoque etiam nolentes amici sunt, quia si qua bonorum delicta sunt, ea suis persecutionibus etiam nescientes purgant. Notandum quoque, quod eis quae secreto apud Deum gesta sunt, beati viri in publico verba concordant. A Satan quippe percussus fuerat, nec tamen percussorem suam Satanae tribuit, sed tactum se manu Domini appellat, sicut ipse quoque Satan dixerat: Mitte manum tuam et tange os ejus et carnem, si non in faciem benedixerit tibi (Job. II, 5). Sciebat quippe vir sanctus quia et per hoc ipsum quod perversa voluntate contra se Satan egerat, potestatem non a semetipso, sed a Domino habebat. Sequitur:

CAPUT LII

VERS. 22.---Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini?

60. Deus non saeviendo nos persequitur.---Non abhorret a locutione pietatis quod a Deo se perhibet persequi. Est namque persecutor bonus, sicut de semetipso ore prophetico Dominus dicit: Detrahentem occulte adversus proximum suum, hunc persequer. Cum

vero sanctus quisque flagellari permittitur, scit quod persecutionem contra commissa vitia ex interna dispensatione patiatur. Crudeles autem persecutorum mentes cum potestatem ferendi appetunt, contra bonorum vitam non studio purgationis, sed livoris facibus accenduntur. Et quidem hoc faciunt quod Deus omnipotens fieri permittit. Sed dum una causa cum Deo etiam per eos agitur, non tamen voluntas una in eadem causa servatur, quia cum omnipotens Deus amando purgationem exhibet, injustorum pravitas saeviendo malitiam exercet. Quod ergo dicitur, quare persequimini me sicut Deus? ad exteriorem hoc percussione retulit, non ad intimam intentionem, quia etsi hoc agunt exterius quod Deus agi disposuit, non tamen hoc quod Deus in sua actione appetunt, ut boni ex afflictione purgentur. Quod intelligi et aliter potest. Tanto enim omnipotens Deus justius aliena vitia percutit, quanto in semetipso nihil habet vitiorum. Homines vero cum per disciplinam alios feriunt, sic alienam infirmitatem debent percutere, ut etiam ad suam noverint oculos revocare, ut ex semetipsis considerent quantum aliis feriendo parcant, cum se quoque ipsos dignos percussione non ignorant. Itaque nunc dicitur: Quare persequimini me sicut Deus? Ac si aperte diceretur: Ita me ex infirmitatibus meis affligitis, ac si ipsi more Dei de infirmitate nihil habeatis. Unde considerandum est quod si qui fortasse sint qui asperitate correptionis indigeant, tunc eis dura correptio a nobis admovenda est, cum Dei manus cessat a verberare. Cum vero superna flagella insunt, non a nobis jam correptio, sed consolatio debetur, ne dum in dolore increpationem jungimus, percussione percussioni sociemus.

61. Detractores belluarum more, homines devorant.-- Bene autem subditur: Et carnibus meis saturamini? Quorum mens proximorum poenas esurit, saturari procul dubio alienis carnibus quaerit. Sciendum quoque est quia hi etiam qui alienae vitae detractio pascuntur, alienis procul dubio carnibus satiantur. Unde per Salomonem

dicitur: Noli esse in conviviis potatorum, neque comedas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt (Prov. XXIII, 20). Carnes quippe ad vescendum conferre est in colloquutione derogationis vicissim proximorum vitia dicere. De quorum illic poena mox subditur: Quia vacantes potibus et dantes symbolum consumentur, et vestietur pannis dormitatio (Ibid.). Potibus vacant, qui de opprobrio alienae vitae se debriant. Symbolum vero dare est, sicut unusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum, ita in confabulatione detractationis verba conferre. Sed vacantes potibus et dantes symbolum consumentur, quia sicut scriptum est (Fortasse, Proverb. XV, 5): Omnis detractor eradicabitur. Vestietur autem pannis dormitatio, quia despectum et inopem a cunctis bonis operibus mors sua invenit, quem hic ad alienae vitae exquirenda crimina detractationis suae languor occupavit. Sed tot dura quae beatus Job sustinet, dignum non est ut per silentium transeant, eaque a notitia hominum ignorantiae obscuritas tegat. Tanti quippe aedificari ad servandam patientiam valent, quanti, implente se superna gratia, ejus patientiae facta cognoverint. Unde et idem beatus Job in exemplum vult pertrahi flagella quae sentit, qui statim subjungit dicens:

CAPUT LIII

VERS. 23, 24.---Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur in libro stylo ferreo, et plumbi lamina, vel certe sculpantur in silice?

62. Per plumbi laminam Judaeorum, per silicem gentilium corda designantur.---Cuncta quae beatus Job pertulit, quia forti patrum sententia edoctus gravis ille Judaeorum populus agnovit, stylo ferreo et plumbi lamina scripta sunt. Quia vero haec etiam dura gentilium corda cognoverunt, quid ea nisi in silice sculpta videmus? Et notandum quia in plumbo quod scribitur ipsa metalli mollitie citius deletur; in silice vero tardius quidem valent

litterae imprimi, sed difficilius deleri. Non ergo immerito per plumbi laminam Judaea exprimitur, quae praecepta Dei et sine labore percepit, et cum celeritate perdidit. Recte per silicem gentilitas figuratur, quae verba sacri eloquii vix custodienda suscipere potuit; sed tamen fortiter suscepta servavit. Per stylum vero ferreum quid aliud quam fortis Dei sententia designatur? Unde et per prophetam dicitur: Peccatum Judae scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino (Jerem. XVII, 1). In ungue finis est corporis. Ita vero lapis durus est adamas, ut ferro non valeat secari. Per stylum vero ferreum fortis sententia, per unguem vero adamantinum finis signatur aeternus. Peccatum itaque Judae stylo ferreo in ungue adamantino scriptum dicitur, quia culpa Judaeorum per fortem Dei sententiam in finem servatur infinitum.

63. Plumbum avaritiam significat.---Recte quoque per plumbi laminam eos accipimus quos avaritiae pondus gravat, quibus per increpantem Prophetam dicitur: Filii hominum, usquequo graves corde (Psal. IV, 3)? Per plumbum namque, cujus natura gravis est ponderis, peccatum avaritiae specialiter designatur, quod mentem quam infecerit ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli nequaquam possit. Hinc enim in Zacharia scriptum est: Leva oculos tuos, et vide. Quid est hoc quod egreditur? Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens, et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra. (Vet. XXVII.) Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphorae, et dixit: Haec est impietas. Et projecit eam in medio amphorae, et misit massam plumbeam in os ejus (Zach. V, 5, seq.). Qui de hac visione amphorae, et mulieris, et plumbi, ut latius quid cognovisset ostenderet, adhuc secutus adjunxit: Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce duae mulieres egredientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt amphoram inter terram et coelum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut aedificetur

ei domus in terra Sennaar (Ibid., 9, seq.). Quod prophetae testimonium inutiliter pro documento plumbi protulimus, si non etiam repetentes exponamus. Ait enim: Leva oculos, et vide. Quid est hoc quod egreditur? Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens (Ibid.). Volens Deus prophetae ostendere humanum genus, ex qua ab eo maxime culpa dilabatur, per imaginem amphorae quasi patens os avaritiae designavit. Avaritia quippe velut amphora est, quae os cordis in ambitu apertum tenet. Et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra (Ibid.). Multos obtusi sensus homines cernimus, et tamen eos in malis actibus astutos videmus; propheta quoque attestante, qui ait: Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nesciunt (Jerem. IV, 22). Hi itaque sensu torpent, sed in his quae appetunt avaritiae stimulis excitantur; et qui ad bona videnda caeci sunt, excitantibus praemiis, ad peragenda mala vigilantes fiunt. Unde recte de hac eadem avaritia dicitur: Haec est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur (Ibid.). Quid est talentum plumbi, nisi ex eadem avaritia pondus peccati? Et ecce mulier una sedens in medio amphorae. Quam mulierem, ne fortassis quae esset dubitare possemus, illico angelus innotuit. Nam illic mox sequitur: Et dixit: Haec est impietas. Et projecit eam in medio amphorae. Impietas in medio amphorae projicitur, quia nimirum in avaritia semper impietas tenetur. Et misit massam plumbi in os ejus. Massa plumbi in os mulieris mittitur, quia scilicet impietas avaritiae peccati sui pondere gravatur. Si enim ad ea quae deorsum sunt non ambiret, erga Deum ac proximum impia nequaquam existeret.

64. Superbia et inanis gloria duo principalia vitia. His sublevatur avaritia.---Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce duae mulieres egredientes, et spiritus in alis earum. Quid aliud in his duabus mulieribus accipimus, nisi duo principalia vitia, superbiam videlicet, et gloriam inanem, quae impietati absque ulla dubitatione conjuncta sunt?

Quae et in alis suis spiritum habere narrantur, quia in actionibus suis Satanae voluntati deserviunt. Ipsum quippe propheta spiritum appellat, de quo Salomon ait: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris (Eccle. X, 4). Et de quo in Evangelio Dominus dicit: Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida et inaquosa (Matth. XII, 43). Spiritus in alis earum est, quia superbia et inanis gloria per omne quod agunt Satanae voluntati famulantur. Et habebant alas, quasi alas milvi. Milvus semper naturae studet insidiari pullorum. Istae ergo mulieres alas habent, quasi alas milvi, quia actiones earum diabolo sunt procul dubio similes, qui insidiatur semper vitae parvulorum. Et levaverunt amphoram inter coelum et terram. Superbia et vana gloria habent hoc proprium, ut eum quem infecerint in cogitatione sua super caeteros homines extollant, et modo per ambitum rerum, modo per desiderium dignitatum quem semel captum tenuerint quasi in honoris altitudinem elevent. Qui autem inter coelum et terram est, et ima deserit, et superiora minime attingit.

65. Levant ergo istae mulieres amphoram inter coelum et terram, quia superbia et inanis gloria mentem per avaritiam honoris captam ita elevant, ut quoslibet proximos despicientes quasi ima deserant, et alta gloriantes petant. Sed tales quique dum superbiunt, et eos mente transeunt cum quibus sunt, et superioribus civibus minime junguntur. Amphora ergo levata inter terram et coelum dicitur, quia avari quique per superbiam atque inanem gloriam et proximos juxta se despiciunt, et superiora quae ultra ipsos sunt nullatenus apprehendunt. Inter terram itaque et coelum feruntur, quia nec aequalitatem fraternitatis in infimis per charitatem tenent, nec tamen summa pertingere sese extollendo praevalent. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar. Eidem amphorae aedificatur domus in terra Sennaar. Sennaar quippe fetor

eorum dicitur. Et sicut bonus odor ex virtute est, Paulo attestante, qui ait: Odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. II, 14). Ita e contrario fetor ex vitio. Radix enim est omnium malorum cupiditas (I Tim. VI, 10). Et quia quodlibet malum per avaritiam gignitur, dignum est ut domus avaritiae in fetore construatur. Sciendum quoque est quod Sennaar latissima vallis est, in qua turris a superbientibus aedificari coeperat, quae, linguarum facta diversitate, destructa est. Quae scilicet turris Babylon dicta est, pro ipsa videlicet confusione mentium atque linguarum. Nec immerito ibi avaritiae amphora ponitur, ubi Babylon, id est confusio aedificatur, quia dum per avaritiam et impietatem certum est omnia mala exurgere, recte haec ipsa avaritia atque impietas in confusione perhibentur habitare.

66. Ecclesia sermones suos cordibus avaritia gravibus, et duris insculpi postulat.---Haec paucis per excessum diximus, ut peccati pondus exprimi per plumbi laminam monstraremus. Quae tamen beati Job verba sanctae quoque Ecclesiae congruunt, quae duo sacri eloquii Testamenta custodiens, quasi secundo sermones suos scribi expetit, dicens: Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro? Quae quia forti sententia modo per pondus avaritiae gravibus, modo autem duris cordibus loquitur, stylo ferreo in plumbi lamina vel certe in silice scribit. Sed jure beatum Job Redemptoris nostri ejusque Ecclesiae uti vocibus dicimus si quid de eodem Redemptore nostro quod aperte loquitur invenimus. Quo etenim pacto credendum est quia ex eo aliquid per figuram insinuat, si eum nobis apertis vocibus non demonstrat? Sed jam quid de eo sentit aperiat, omnesque nobis ambages cogitationum tollat. Sequitur:

CAPUT LIV

VERS. 25.---Scio enim quod Redemptor meus vivit.

67. Job Christum Redemptorem aperte praenuntiavit.---Qui enim non ait conditor, sed Redemptor, aperte eum denuntiat qui, postquam omnia creavit, ut nos de captivitate redimeret, inter nos incarnatus apparuit, suaque passione nos a perpetua morte liberavit. Et notandum quanta fide se in virtute ejus divinitatis astringat, de quo per Paulum dicitur: Quia etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei (II Cor. XIII, 4). Ait namque: Scio enim quod Redemptor meus vivit. Ac si apertis vocibus dicat: Infidelis quisque illum flagellatum, derisum, palmis caesum, corona spinea coronatum, sputis illitum, crucifixum, mortuum noverit; ego illum post mortem vivere certa fide credo, libera voce profiteor, quia Redemptor meus vivit, qui inter impiorum manus occubuit. Sed quid, beate Job, per resurrectionem illius etiam de tuae carnis resurrectione confidis, aperta, quaeso, voce profiteri. Sequitur:

CAPUT LV

IBID.---Et in novissimo die de terra surrecturus sum.

68. Christus mortuus est ut mori non timeremus; resurrexit ut nos resurgere posse confidamus.---Quia videlicet resurrectionem quam in se ostendit in nobis etiam quandoque facturus est. Resurrectionem quippe quam in se ostendit nobis promisit, quia sui capitis gloriam sequuntur membra. Redemptor ergo noster suscepit mortem, ne mori timeremus. Ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse confidamus. Unde et eandem mortem non plusquam triduanam esse voluit, ne si in illo resurrectio differretur, in nobis omnimodo desperaretur. Quod bene de illo per Prophetam dicitur: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput (Psal. CIX, 7). Quasi enim de quodam flumine nostrae passionis non in mansione bibere, sed in via dignatus est, quia

mortem transitorie, id est ad triduum contigit, atque in ea morte quam contigit, nequaquam sicut nos usque ad finem saeculi remansit. Dum ergo die tertio resurrexit, quid in ejus corpore, id est Ecclesia, sequatur ostendit. Exemplo quippe monstravit quod promisit in praemio, ut sicut ipsum resurrexisse fideles agnoscerent, ita in seipsis in fine mundi resurrectionis praemia sperarent. Ecce nos per mortem carnis usque ad finem mundi remanemus in pulvere, ille autem die tertia ab ariditate mortis viruit; ut divinitatis suae nobis potentiam ipsa innovatione suae carnis ostenderet. Quod bene per Moysen virgis duodecim in tabernaculo positis demonstratur (Num. XVII, 2). Nam cum Aaron sacerdotium, qui de tribu Levi fuerat, despiceretur, nec digna tribus quae offerret holocausta crederetur, duodecim virgae, juxta duodecim tribus, in tabernaculo poni praeceptae sunt; et ecce virga Levi viruit, et quid virtutis in munere Aaron haberet, ostendit (Ibid., 8). Quo videlicet signo quid innuitur, nisi quod omnes qui usque ad finem mundi jacemus in morte, quasi virgae reliquae in ariditate remanemus? Sed cunctis virgis in ariditate remanentibus, virga Levi ad florem redit, quia corpus Domini, veri scilicet sacerdotis nostri in mortis ariditate positum, in florem resurrectionis erupit. Quo flore recte Aaron sacerdos esse cognoscitur, quia hac resurrectionis gloria Redemptor noster, qui de tribu Juda ac Levi ortus est, intercessor pro nobis esse monstratur. Ecce ergo jam virga Aaron post ariditatem floret; sed virgae duodecim tribuum in ariditate remanent, quia jam quidem corpus Domini post mortem vivit, sed nostra adhuc corpora usque ad finem mundi a resurrectionis gloria differuntur. Unde caute hanc eandem dilationem intulit, dicens: Et in novissimo die de terra surrecturus sum.

69. Fiduciam nostram roborat multorum mortuorum resurrectio.---Habemus ergo spem resurrectionis nostrae, considerata gloria capitis nostri. Sed ne quis vel cogitatione tacita forsitan dicat quod idcirco ille

resurrexit a morte, quia unus idemque Deus et homo mortem, quam ex humanitate pertulit, ex divinitate superavit, nos vero, qui puri homines sumus, a mortis surgere damnatione non possumus, recte in resurrectionis ejus tempore etiam multorum sanctorum corpora resurrexerunt, ut et in se nobis exemplum ostenderet, et de aliorum qui nobis per puram humanitatem similes fuerunt nos resurrectione roboraret, quatenus cum se homo desperaret percipere quod in se ostenderat Deus homo, hoc in se fieri posse praesumeret, quod in ipsis factum cognosceret quos puros fuisse homines non dubitaret.

70. Fides resurrectionis astruitur.---Sunt vero nonnulli qui, considerantes quod spiritus a carne solvitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in pulverem redigitur, quod pulvis ita in elementa solvitur, ut nequaquam ab humanis oculis videatur, resurrectionem fieri posse desperant; et dum arida ossa inspiciunt, haec vestiri carnibus rursumque ad vitam viridescere posse diffidunt. Qui si resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certe hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim quotidie nisi resurrectionem nostram in elementis suis mundus imitatur? Per quotidiana quippe momenta lux ipsa temporalis quasi moritur, dum, supervenientibus noctis tenebris, ea quae aspiciebatur subtrahitur, et quasi quotidie resurgit, dum lux ablata oculis, suppressa iterum nocte reparatur. Per momenta quoque temporum cernimus arbusta viriditatem foliorum amittere, a fructuum prolatione cessare; et ecce subito quasi ex arescenti ligno velut quadam resurrectione veniente videmus folia erumpere, fructus grandescere, et totam arborem redivivo decore vestiri. Indesinenter cernimus parva arborum semina terrae humoribus commendari, ex quibus non longe post aspiciamus magna arbusta surgere, folia pomaque proferre. Consideremus ergo parvum cujuslibet arboris semen, quod in terram jacitur, ut arbor ex illo producat, et comprehendamus, si possumus, ubi

in illa tanta brevitate seminis tam immensa arbor latuit, quae ex illo processit, ubi lignum ubi cortex, ubi viriditas foliorum, ubi ubertas fructuum. Numquidnam in semine tale aliquid cernebatur cum in terram jaceretur? Et tamen occulto rerum omnium opifice cuncta mirabiliter ordinante, et in mollitie seminis latuit asperitas corticis, et in teneritudine illius absconsa est fortitudo roboris, et in siccitate ejus ubertas fructificationis. Quid ergo mirum, si tenuissimum pulverem, nostris oculis in elementis redactum, cum vult, in hominem roformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? Quia ergo rationales sumus conditi, spem resurrectionis nostrae ex ipsa debemus rerum specie et contemplatione colligere, Sed quia in nobis sensus torpuit rationis, accessit in exemplum gratia Redemptoris. Venit namque conditor noster, suscepit mortem, ostendit resurrectionem, ut qui resurrectionis spem ex ratione tenere noluimus, hanc ex ejus adjutorio et exemplo teneremus. Dicat igitur beatus Job: Scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum. Et quisquis resurrectionis in se virtutem fieri posse desperat, verba in gentilitate positi viri fidelis erubescat, et penset quanto poenae sit pondere feriendus, si adhuc non credit suam, qui jam resurrectionem Domini cognovit factam, si et ille suam credidit, qui adhuc Domini Jesu sperabat esse faciendam.

1. Qualitas corporum post resurrectionem.---Sed ecce resurrectionem audio, effectum tamen ejusdem resurrectionis exquiro. Credo namque quia surrecturus sim, sed volo ut audiam qualis. Sciendum quippe mihi est utrum in quodam alio subtili fortasse, vel aereo, an in eo quo moriar corpore resurgam. Sed si in aereo corpore surrexero, jam ego non ero qui resurgo. Nam quomodo est vera resurrectio, si vera esse non poterit caro? Aperta ergo ratio suggerit quia si vera caro non fuerit, procul dubio resurrectio vera non erit. Nec enim recte resurrectio dici potest, ubi non resurgit quod cecidit. Sed

has nobis beate Job dubietatis nebulas tolle, et quia per acceptam sancti Spiritus gratiam de spe nobis loqui nostrae resurrectionis coepisti, aperte indica, si caro nostra veraciter resurgat. Sequitur:

CAPUT LVI

VERS. 26.---Et rursum circumdabor pelle mea.

72. Error Eutychii, corpus impalpabile aereque subtilius futurum asserentis refellitur.---Dum aperte pellis dicitur, omnis dubitatio verae resurrectionis aufertur, quia non, sicut Eutychius Constantinopolitanae urbis episcopus scripsit, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiae, sed palpabile per veritatem naturae. Unde etiam redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione discipulis, ostendit manus et latus, palpanda ossa carnemque praebuit, dicens: Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere (Luc. XXIV, 39). Qui cum eidem Eutychio in Constantinopolitana urbe positus, hoc evangelicae veritatis testimonium protulisset, ait: Idcirco Dominus hoc fecit, ut dubitationem resurrectionis suae de discipulorum cordibus amoveret. Cui inquam: Mira est res valde quam astruis, ut inde nobis dubietas surgat, unde discipulorum corda a dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest quam ut hoc nobis de ejus vera carne dubium fiat, per quod discipuli ejus ad fidem ab omni sunt dubietate reparati? Si enim non hoc habuisse astruitur quod ostendit, unde fides discipulis ejus confirmata est, inde nostra destruitur. Qui adjugebat etiam, dicens: Corpus palpabile habuit quod ostendit; sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino quod palpari potuit in subtilitatem est aliquam redactum. Ad haec ipsa respondi, dicens: Scriptum est: Christus resurgens a mortuis, jam non

moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. VI, 9). Si quid ergo in ejus corpore post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mortem. Quod quis dicere vel stultus praesumat, nisi qui veram carnis ejus resurrectionem denegat? Tunc mihi objecit, dicens: Cum scriptum sit: Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt (I Cor. XV, 50), qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui inquam: in sacro eloquio aliter caro dicitur juxta naturam, atque aliter juxta culpam, vel corruptionem. Caro quippe juxta naturam, sicut scriptum est: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea (Genes. II, 23); et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. I, 14). Caro vero juxta culpam, sicut scriptum est: Non permanebit in hominibus istis spiritus meus, eo quod sunt caro (Genes. VI, 3). Et sicut Psalmista ait: Memoratus est quia caro sunt: spiritus vadens, et non rediens (Psal. LXXVII, 39). Unde et discipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu (Rom. VIII, 9). Neque enim in carne non erant, quibus epistolas trans mittebat, sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, jam liberi per virtutem spiritus in carne non erant. Quod ergo Paulus apostolus dicit: Quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, carnem vult secundum culpam intelligi, non carnem secundum naturam. Unde et mox, quia carnem secundum culpam diceret ostendit subdens: Neque corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo coelestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum passionum desideria non erit, quia devicto mortis aculeo, in aeterna incorruptione regnabit.

73. Eutychie responsiones et effugia diluuntur.-- Quibus dictis idem Eutychie consentire se protinus respondit, sed tamen adhuc corpus palpabile resurgere posse denegabat. Qui etiam in libello quem de resurrectione scripserat Pauli quoque apostoli testimonium indiderat dicentis: Tu quod seminas, non

vivificatur, nisi prius moriatur; et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum (I Cor. XV, 36). Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel impalpabilis, vel ipsa non erit, dum sanctus Apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum est seminari dixerit. Sed ad haec citius respondetur. Nam Paulus apostolus dicens: Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, hoc insinuat quod videmus, quia granum cum culmo et foliis nascitur, quod sine culmo et foliis seminatur. Ille itaque in augmento gloriae resurrectionis non dixit grano seminis deesse quod erat, sed adesse quod non erat. Iste autem dum verum corpus resurgere denegat, nequaquam dicit adesse quod deerat, sed deesse quod erat.

74. Eutychiei librum flammis addicere cogitat imperator. Moritur Eutychieus, abjurato errore.---Tunc itaque de hac re in longa contentione perducti, gravissima a nobis coepimus simulatione resilire, cum pia memoriae Tiberius Constantinus imperator secreto me et illum suscipiens, quid inter nos discordiae versaretur agnovit, et utriusque partis allegationem pensans, eundem librum, quem de resurrectione scripserat, suis quoque allegationibus destruens, deliberavit ut flammis cremari debuisset. A quo ut egressi sumus, me aegritudo valida, eundem vero Eutychieum aegritudo et mors protinus est secuta. Quo mortuo, quia pene nullus erat qui ejus dicta sequeretur, dissimulavi coepta persequi, ne in favillas viderer verba jaculari. Dum tamen adhuc viveret, et ego validissimis febribus aegrotarem, quicumque noti mei ad eum salutationis gratia pergebant, ut eorum relatione cognovi, ante eorum oculos pellem manus suae tenebat, dicens: Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus. Quod, sicut ipsi fatebantur, omnino prius negare consueverat.

75. Ex verbis Job resurrectio probatur.---Sed nos ista postponentes in beati Job sermonibus subtiliter

exquiramus si vera erit resurrectio verumque corpus in resurrectione. Ecce enim jam de spe resurrectionis dubitare non possumus, dum ait: Et in novissimo die de terra resurrecturus sum. Dubietatem quoque de reparatione vera corporis abstulit, qui ait: Et rursus circumdabor pelle mea. Qui adhuc ad auferendas ambages nostrae cogitationis subdit:

VERS. 26.---Et in carne mea videbo Deum.

76. Reducendam carnem in integrum statum credidit Job.---Ecce resurrectionem, ecce pellem, ecce carnem apertis fatetur vocibus. Quid ergo remanet unde possit mens nostra dubitare? Si itaque iste vir sanctus ante effectum resurrectionis dominicae reducendam carnem in integrum statum credidit, quis erit reatus nostrae dubitationis, si vera carnis resurrectio nec post exemplum creditur Redemptoris? Si enim post resurrectionem corpus palpabile non erit, profecto alius surgit quam moritur, quod dictu nefas est credere, quia ego morior, et alius resurgat. Unde quaeso te, beate Job, subjunge quae sentis, et hujus nobis questionis scrupulum tolle. Sequitur:

CAPUT LVII

VERS. 27.---Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius.

77. Caro nostra post resurrectionem eadem futura est per naturam, et diversa per gloriam.---Si enim, sicut quidam errorum sequaces arbitrantur, post resurrectionem corpus palpabile non erit, sed invisibilis corporis subtilitas caro vocabitur, quamvis substantia carnis non sit, profecto alius est qui moritur, et alius qui resurgit. Sed beatus Job hanc eis sententiam veridica voce destruit, qui ait: Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Nos autem beati Job fidem sequentes, et Redemptoris nostri post

resurrectionem corpus palpabile veraciter credentes, fatemur carnem nostram post resurrectionem futuram et eandem, et diversam: eandem per naturam, diversam per gloriam; eandem per veritatem, diversam per potentiam. Erit itaque subtilis, quia et incorruptibilis. Erit palpabilis, quia non amittet essentiam veracis naturae. Sed sanctus vir eandem resurrectionis fiduciam qua spe teneat, quanta certitudine praestoletur, adjungit. Sequitur:

CAPUT LVIII

IBID.---Reposita est haec spes mea in sinu meo.

78. Job de resurrectione sua certissimus.---Nil nos habere certius credimus quam hoc quod in sinu tenemus. In sinu ergo suo spem repositam tenuit, quia veram certitudinem de spe resurrectionis praesumpsit. Sed quia venturum diem resurrectionis innotuit, jam nunc seu voce sua, seu typo sanctae et universalis Ecclesiae pravorum facta redarguit, et iudicium quod in resurrectionis die sequitur praedicit. Nam protinus subdit:

CAPUT LIX

VERS. 28, 29.---Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, et scitote esse iudicium.

79. Ex iudicio quod resurrectionem excepturum est, urget iniquos ad poenitentiam.---Priori quippe sententia iniquorum facta reprehendit, sequenti autem ex divino iudicio poenas innotuit. Ait enim: Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Perversi quilibet quia malo studio bene prolata audiunt, et in lingua iusti accusationis aditum invenire appetunt, quid aliud quam contra eum verbi radicem

quaerunt, ex qua videlicet loquendi originem sumant, et ramos pravae loquacitatis in accusatione dilatent? Sed vir sanctus cum a pravis talia sustinet, non contra eos, sed magis pro ipsis dolet, et male cogitata redarguit, ac mala eis quae fugiant ostendit, dicens: Fugite ergo a facie gladii, quia ultor iniquitatum gladius est, et scitote esse iudicium. Omnis qui perversa agit, eo ipso quo hoc timere despicit, esse Dei iudicium nescit. Si enim hoc timendum sciret, quae in illo sunt punienda non ageret. Nam sunt plerique qui extremum esse iudicium verbo tenus sciunt, sed perverse agendo testantur quia nesciunt. Quia enim hoc non formidat ut debet, necdum cognovit cum quanto turbine terroris adveniat. Si enim pensare pondus tremendi examinis nosset, irae diem utique timendo praecaveret. Faciem quoque gladii fugere est animadversionis districtae sententiam prius quam appareat placare. Vitari namque terrori iudicis non nisi ante iudicium potest. Modo non cernitur, sed precibus placatur. Cum vero in illo tremendo examine sederit, et videri potest, et placari jam non potest, quia facta pravorum, quae diu sustinuit tacitus, simul omnia reddet iratus. Unde necesse est nunc timere iudicem, cum necdum iudicium exercet, cum diu sustinet, cum mala adhuc tolerat quae videt, ne cum semel manum in retributione ultionis excusserit, tanto in iudicio districtius feriat, quanto ante iudicium diutius exspectavit.

LIBER DECIMUS QUINTUS

In quo XX et XXI capitulum libri Job explicatio brevis absolvitur.

Quia amici beati Job nequaquam perversi esse potuerunt, Sophar Naamathitis verba testantur, qui de ore ejus terrorem venturi iudicii audiens, protinus adjungit:

CAPUT PRIMUM

CAP. XX, VERS. 2.---Idcirco cogitationes meae varie succedunt sibi, et mens in diversa rapitur.

1. Quanto terrore ex assidua ejus consideratione affici debeamus.---Ac si apertis vocibus dicat: Quia extremi iudicii terrorem considero, idcirco cogitationum tumultibus in timore confundor. Tanto se quippe animus amplius, in cogitatione dilatatur, quanto illud esse terribile, quod imminet, pensat. Et in diversa mens rapitur, quando modo mala quae egit, modo bona quae agere neglexit, modo reprehensibilia in quibus est, modo recta quae sibi adhuc deesse conspicit, sollicito pavore perpendit. Sed amici beati Job cum assiduitate vitae illius edocti bene vivere noverint, pensare tamen subtiliter Dei iudicia nescientes, mala hic iustorum quempiam posse recipere non credebant. Unde et eundem sanctum virum iniquum esse suspicati sunt, quem flagellatum viderunt, atque ex hac suspitione agebatur ut in ejus quoque increpationem dilaberentur; ad quam tamen increpationem quasi sub quadam reverentia descendunt. Unde Sophar subjicit dicens:

CAPUT II

VERS. 3.---Doctrinam qua me arguis audiam, et spiritus intelligentiae meae respondebit mihi.

2. Multi monita audiunt, ut iudicent, non ut sequantur.---Ac si aperte dicat: Tua quidem verba audio, sed an recte prolata sint, spiritu meae intelligentiae discerno. Nam qui docentis verba despiciunt, doctrinam ejus non ad adiutorium, sed ad occasionem certaminis sumunt, ut audita potius iudicent quam sequantur. His itaque sub quodam moderamine praemissis, in apertam iam beati viri exprobrationem prosilit, cum subjungit:

CAPUT III

VERS. 4, 5.---Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritae ad instar puncti.

3. Breve est quidquid finitur.---Liquet nunc quia, suae intelligentiae spiritu inflatus, eas quas contra impios sententias profert in beati Job redargutionibus inflectit. Quem enim prius justa agere et postmodum poenas tolerare conspexit, omne in illo hypocrisim aestimat fuisse quod vidit, quia videlicet a justo Deo justum famulum affligi posse non credidit. Sed nos easdem ejusdem sententias, quas non recte rectas protulit, sollicita intentione pensantes exsequamur; et contemnentes quod falsum contra beatum Job loquitur, intueamur quam vera dicat si haec contra impios loqueretur. Ait itaque: Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit. Dicturus brevitatem vitae praesentis, cordis oculos ad exordium reduxit originis, ut ex anteactis colligat quam nulla sint quae videntur aliqua esse dum sunt. Si enim ab ipso humani generis exortu usque ad hoc tempus in quo sumus mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit quam breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem a primo die mundi conditi usque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam quam sic longam ducere videbatur finire, ecce finis adest, praeterita jam nulla sunt, quia cuncta transierunt. Futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergo longum tempus quod inter initium finemque deprehensum ita consumitur, ac si nec breve unquam fuisset?

4. Multi non esse, sed dici boni curant. Hypocritae gaudium transit, poena manet. Impii itaque, quia praesentem vitam diligunt, in ea procul dubio elati percipere laudem quaerunt. Linguae favoribus extolluntur, nec esse boni, sed dici appetunt. Quam

videlicet laudem longam esse existimant dum assequuntur, sed brevem intelligunt fuisse dum amittunt. In fine quippe eis ostenditur quam nihil fuerit quod amaverunt. Unde recte contra eosdem impios dicitur: Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit. Ubi apte subjungitur: Et gaudium hypocritae ad instar puncti. Saepe hypocrita dum sanctum se simulat, et iniquum exhibere minime formidat, ab omnibus honoratur, eique sanctitatis gloria defertur ab iis qui exteriora cernunt, sed interiora perspicere nequeunt. Unde fit ut gaudeat in prima sessione, hilarescat in primo recubitu, infletur in prima salutatione, elevetur in reverenti voce obsequentium, et superba cogitatione tumeat in famulatu subditorum, sicut voce quoque Veritatis de talibus dicitur: Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua, et magnificent fimbrias suas. Amant autem primos recubitus in coenis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus, Rabbi (Matth. XXIII, 5). Sed hoc eorum gaudium aeternitati comparatum quid erit, quando, irruente mortis articulo, ita consumitur ac si omnino non fuerit? Cujus nimirum gaudii laetitia pertransiit, et poena permanet, et cum res amittitur, causa durat. Bene autem dicitur: Gaudium hypocritae ad instar puncti. In puncto enim stylus mox ut ponitur levatur, nec mora ulla agitur ut per exprimendam lineam trahatur. Gaudium ergo hypocritae ad similitudinem puncti est, quia apparet ad momentum, sed disparet in perpetuum; et sicut stylus in puncto dum ponitur levatur, sic hypocrita praesentis vitae gaudia dum tangit amittit. De quo et subditur:

CAPUT IV

VERS. 6, 7.---Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur.

5. Gaudia vitae praesentis, quae iniqui tanti faciunt, justi arbitrantur stercora.---Superbia hypocritae usque ad coelum ascendere dicitur, quando ejus elatio coelestem agere vitam videtur. Cujus etiam caput quasi nubes tangit quando principalis pars, videlicet intellectus illius, sanctorum praecedentium coaequari meritis creditur. Sed quasi sterquilinum in fine perditur, quia in morte sua cum ad tormenta ducitur, stercoribus vitiorum plenus, a malignis spiritibus conculcatur. Gaudia etenim vitae praesentis, quae injusti aestimant magna bona, justi stercora deputant. Unde scriptum est: De stercore bonum lapidatus est piger (Eccli. XXII, 2). Is ergo qui Deum sequi noluerit, ab amore aeternae vitae pigrescit. Et quoties rerum temporalium damno percutitur ex his nimirum affligitur, quae justi viri velut stercora contemnunt. Qui ergo ex terrenarum rerum percussione atteritur, quid aliud quam de boum stercore lapidatur? Et recte hypocrita sterquilinio similis dicitur, quia dum temporalem gloriam habere appetit, modo per cogitationem apud semetipsum tumet, modo eandem gloriam aliis invidet, eamque alios veraciter habentes irridet. Quot ergo vitiis plenus est, quasi tot stercoribus in conspectu aeterni judicis illius pectus fetet. Dicatur igitur: Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. Qui etsi coelestem vitam se agere simulat, etsi intellectum suum esse similem veris praedicatoribus ostendat, quasi sterquilinum tamen in fine perditur, quia mens illius pro vitiorum suorum fetore damnatur. Sequitur:

CAPUT V

VERS. 7.---Et qui eum viderant dicent: Ubi est?

6. Hypocritarum vita in fine detegitur.---Plerumque hypocritarum vita etiam ab omnibus reprobata in fine cognoscitur, ut signis jam apertioribus qui fuerint ostendatur. Qui ergo nunc elatum viderunt, de extincto

dicent: Ubi est? Quia neque hic ubi elatus fuerat apparet, neque in aeternitatis requie, de qua esse putabatur. De cuius brevitate vitae adhuc apte subjungitur:

CAPUT VI

VERS. 8.---Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.

7. Vita hypocritae phantasmatis similis.---Quid est vita hypocritae, nisi quaedam visio phantasmatis, quae hoc ostendit in imagine, quod non habet ex veritate? Unde recte quoque somnio comparatur, quia ab eo omnis laus et gloria quasi dum tenetur amittitur. Saepe namque in nocturna visione nonnulli pauperes factos se divites admirantur, deferri sibi honores aspiciunt, divitiarum moles, obsequentium multitudinem, pulchritudinem vestium, abundantiam ciborum sibimet adesse considerant; gaudent se evasisse penuriam, quam cum gemitu tolerabant; sed repente, cum evigilant, inveniunt quam falsum fuerit quod gaudebant, eosque evigilasse poenitet, quia vigilantes inopia vera tenet. Sic hypocritarum mentes, dum aliud est quod agunt, atque aliud quod hominibus ostendunt, laudes de ipsa sanctitatis ostentatione recipiunt, in aestimatione hominum multis melioribus praeferuntur, et cum intus apud se tacita cogitatione superbiant, foris se humiles demonstrant. Cumque ab hominibus immoderate laudantur, tales esse se quoque apud Deum existimant, quales se gaudent hominibus innotuisse. Unde fit ut etiam aeternae vitae percepturos se praemia praesumant, et qui hic de humanis favoribus exsultant, illic se habituros requiem omnino non dubitent. Sed inter haec occulta vocationis hora subrepat, et cum carnis oculos claudunt, mentis aperiunt, moxque ut supplicia aeterna receperint, ibi vident quia virtutum aestimatione divites in somnis fuerunt. Bene ergo de hoc hypocrita dicitur: Transiet velut visio nocturna. Quia hoc quod se ad momentum divitem

humanis aestimationibus videt, de ostensione est phantasmatis, non de soliditate virtutis. Nam cum mens ejus in morte carnis evigilat, cognoscit procul dubio quia favores circa se hominum dormiens videbat. Sequitur:

CAPUT VII

VERS. 9.---Oculus qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus.

8. Linguae adulantium ei nihil prosunt in iudicio.--- Quis est locus hypocritae, nisi cor adulantium? Ibi quippe requiescit, ubi favores invenerit. Oculus ergo qui eum viderat, non videbit, quia, subtractus morte, stultis amatoribus suis absconditur, qui eum consueverant admirando conspiciere. Nec ultra eum locus suus intuebitur, quia linguae adulantium hunc ad iudicium favoribus non sequuntur. Sed tamen quousque vivit, ea quae ipse agit etiam sequaces suos docere non desinit, et per erroris sui pravitatem alios quoque ad eam quam exhibet generat simulationem. De quibus hic apte subditur:

CAPUT VIII

VERS. 10.---Filii ejus atterentur egestate.

9. Exterius multiplicati hypocritae, interius inanes fiunt.---Scriptum est: In malevolam animam non introibit sapientia (Sap. I, 4). Et per Psalmistam dicitur: Divites eguerunt, et esurierunt (Psal. XXXIII, 11). Si enim de exteriori fame egestas eorum et esuries diceretur, profecto divites non essent, qui pane corporis indigerent. Sed quia dum exterius multiplicantur, interius inanes fiunt, et divites pariter et egentes esse memorantur, quia videlicet pane sapientiae satiari minime merentur. Filii itaque hujus hypocritae atteruntur egestate, quia hi qui in

hypocrisi ex ejus imitatione nascuntur, dum veritatis soliditatem non tenent, in cordis egestate deficiunt.

CAPUT IX

IBID.---Et manus illius reddent ei dolorem suum.

10. Aeternum hypocritis supplicium quasi quoddam debitum solvetur.---Quid per manus nisi opera designantur? Manus itaque illius ei dolorem reddent, quia damnationem justam ex iniqua recipiet operatione. Bene autem non dabunt, sed reddent, dicitur, quia perversae ejus actiones aeternum ei supplicium quasi quoddam debitum solvent. Sed priusquam ad aeterna supplicia perveniat, qualem se hic exhibeat plenius adjungat. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 11.---Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiae ejus, et cum eo in pulvere dormient.

11. Hypocritas vitia numquam deserunt.---Origo pravae inchoationis causas culpae etiam praesumendo multiplicat. Dum enim mala agere quisque coeperit, usu jam deterius in hoc quod inchoaverat excrescit. Quid itaque adolescentia hujus hypocritae nisi inchoatio pravitatis est? In adolescentia quippe jam libido fervere inchoat. Et tunc adolescentiam hypocrita habet, cum appetere et amplecti libidinem gloriae coeperit. Quam in eo dum adulantium blanda fomenta multiplicant, robustiorem reddunt, et quasi in ossa convertunt. Hoc enim quod male coepit, pejus quotidie per consuetudinem roborat. Dicatur itaque: Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiae ejus, quia durae in eo pravitatum consuetudines a vitio sumptae sunt pessimae inchoationis. Unde scriptum est in Proverbiis: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea

(Prov. XXII, 6). Quae nimirum ossa cum eo in pulvere dormient, quia eousque in illo iniquae consuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant. Cum eo enim in pulvere ossa vel vitia dormire est usque ad pulverem eum non deserere, id est usque ad mortem ab iniquitate minime cessare. Tenent igitur illum pravae consuetudines, quae semel coeperunt, atque quotidie duriores existunt. Et cum illo in pulvere dormiunt, quia non nisi cum ejus vita finiuntur. Sed haec intelligi et aliter possunt.

12. Multa simulantes habere quae non habent, perdunt etiam quae habent hypocritae.---Habet namque hypocrita nonnumquam forte ac validum aliquid in operatione; sed dum multa bona se simulat habere quae non habet, perdit etiam ea quae habet. Unde bene nunc dicitur: Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiae ejus. Quia cum levis ac mobilis multa pueriliter facit, etiam in iis quae fortia egerit in vitio mollescit. Quae videlicet ejus ossa cum eo in pulvere dormient, quia scilicet sicut pulvis est omnis simulatio illa, quam agit, ita et in illo si quid habet validum, omni soliditate vacuatur, ut per virtutis arrogantiam hoc quoque perdat, quod in eo potuit esse virtutis. Ossa ergo cum eo in pulvere dormire est cum pravis ejus actibus etiam si qua sunt bene acta deperire. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 12.---Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum abscondet illud sub lingua sua.

13. Hypocritae est sermonibus dulcia praetendere, cogitationibus perversa moliri.---In ore hypocritae malum dulce est, quia ei est iniquitas suavis in mente. Os quippe cordis cogitatio est, de qua scriptum est: Labia dolosa in corde, et corde locuta sunt mala (Psal. XI, 3). Sed hoc malum, quod in ore hypocritae dulce est, sub lingua ejus

absconditur, quia asperitas malitiae quae latet in mente, sub tegmine blandae locutionis operitur. Malum namque in lingua, et non sub lingua esset, si loquens hypocrita malitiam suae pravitatis aperiret. Sed sicut plerique justorum, cum quosdam agere perverse conspiciunt, qui duris sunt increpationibus feriendi, in lingua asperitatem sumunt, sed sub lingua mentis suae benignitatem contegunt. Unde et sanctae Ecclesiae sponsi voce dicitur: Mel et lac sub lingua tua (Cant. IV, 11). Qui enim mentis suae dulcedinem aperire infirmis nolunt, sed loquentes quadam eos asperitate feriunt, et tamen inter verba aspera quasi latenter quiddam dulcedinis intermittunt, hi videlicet non in lingua, sed sub lingua habent dulcedinem, quia inter dura quae proferunt emittunt quaedam blanda et dulcia, quibus contristati mens possit ex benignitate refoveri. Ita perversi quique, quia malum non in lingua, sed sub lingua habent, sermonibus dulcia praetendunt, et cogitationibus perversa moliuntur. Hinc est enim quod Joab Amasae mentum dextera tenuit, sed sinistram ad gladium latenter mittens, ejus viscera effudit (II Reg. XX, 9). Dextera quippe mentum tenere est quasi ex benignitate blandiri. Sed sinistram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percutit. Hinc de ipso quoque eorum capite scriptum est: Sub lingua ejus labor et dolor (Psal. X, 7). Qui enim non aperte mala quae cogitat ostendit, laborem ac dolorem eorum quorum mortem appetit, non in lingua exerit, sed sub lingua premit. Bene autem de hoc hypocrita subditur:

CAPUT XII

VERS. 13.---Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo.

14. Hypocritae est perpetrata numquam confiteri.--- Malo enim quod diligit, parcit, quia non hoc in semetipsum poenitendo persequitur. Unde et additur: Non derelinquet illud. Si enim vellet relinquere,

nequaquam parceret, quia persequeretur. Sed hoc celat in gutture, quia sic servat in cogitatione, ut numquam proferat in voce. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 14.---Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.

15. Hypocritae qua delectatur gloria, convertitur in fel aspidum.---Quod panis in utero, hoc est satietas temporalis delectationis in mente. Satiatur ergo nunc hypocrita illata laude, delectetur honoribus; panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, quia satietas transitoriae delectationis in retributionis fine ad amaritudinem vertetur; et fel aspidum, id est malignorum, spirituum, persuasio fuisse cognoscitur, quod hic laus gloriae esse credebatur. Tunc enim iniqui vident quod antiqui serpentis veneno infecti sunt, dum, flammis ultricibus traditi, cum eodem suo persuasore cruciantur. Panis itaque iste aliud in ore sapit, sed aliud in utero, quia transitoriae delectationis laetitia dulcis est, cum hic quasi mandendo agitur; sed amarescit in utero, quia peracta laetitia deglutitur ad poenam.

16. Scripturae sacrae mysteriis erudiri cupit hypocrita, non ut ex eis vivat, sed ut extollatur.---Vel certe, quia panis, Scripturae sacrae intelligentia non inconvenienter accipitur, quae mentem reficit eique boni operis vires praebet, et plerumque hypocrita etiam sacri eloquii erudiri mysteriis studet; non tamen ut ex eisdem vivat, sed ut caeteris hominibus quam sit doctus appareat; panis ejus utero illius in fel aspidum intrinsecus vertetur, quia dum de sacrae legis scientia gloriatur, vitae potum convertit sibi in veneni poculum; et inde reprobis moritur, unde ad vitam erudiri videbatur. Neque hoc autem inconvenienter accipitur, quod nonnumquam hypocrita, dum doctrinae verbo ad ostensionem studet,

divino iudicio caecatus, hoc ipsum verbum prave intelligit quod male quaerit. Cum vero in errorem haereseos labitur, contingit ei ut sicut de felle aspidum, sic infelix de pane moriatur; et in doctrina sua mortem invenit, quia in verbis vitae vitam minime quaesivit. Saepe vero evenit ut divinae admonitionis eloquia, etiamsi recte hypocrita intelligat, quia in opere nequaquam servat, haec etiam prius quam praesentis vitae cursum finiat amittat, ut perdat scire quod sciendo noluit agere. Unde et subditur:

CAPUT XIV

VERS. 15.---Divitias quas devoravit evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus.

17. Contempto bono opere, saepe etiam scientiam perdit hypocrita.---Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen facere. Vult docte loqui, nec vivere. Pro eo ergo quod non agit quae novit, etiam hoc quod novit amittit, ut quia scientiae suae puram operationem non sociat, contempta puritate boni operis et scientiam perdat. Divitias igitur sacrae legis, quas legendo devoravit, obliviscendo evomit, easque de ventre illius Deus extrahit, quia quod observare noluit, justo iudicio de ejus memoria evellit, ne praecepta Dei saltem in lingua teneat, quae non servavit in vita. Unde per Prophetam dicitur: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum (Psal. XLIX, 16)? Quae etiam verba doctrinae, si quando contingit, ut hypocrita usque ad finem videatur in ore retinere, inde magis damnabitur, unde bono Dei munere etiam malus minime privatur. Scriptum quippe est: Memoria retinentibus mandata ejus, ut faciant ea (Psal. CII, 18). Qui ergo mandata illius memoria retinet, sed nequaquam facit, hic in doctrinae verbis sententias, quibus damnetur, tenet.

18. Sacra eloquia ad aeternam damnationem sunt eis qui ea aut scire nolunt, aut sciendo contemnunt.---Hinc quippe in Zacharia scriptum est: Quid tu vides, Zacharia? Et dixi: Ego video volumen volans, longitudo ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem cubitorum. Et dixit ad me: Haec est maledictio quae egredietur super faciem universae terrae, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur (Zach. V, 2). Quid namque est volumen volans, nisi Scriptura sacra? Quae dum de coelestibus loquitur, ad superiora mentis nostrae levat intentionem, quia dum illam super nos esse aspiciamus, ima attendere, id est concupiscere devitamus. Quae latitudinem decem cubitorum, longitudinem vero viginti habere perhibetur, quia latitudo operationis nostrae simpla est, et longanimitas spei in duplum tenditur, quoniam pro bono nostro opere et hic nobis mentis requies, et illic gaudia aeterna praeparantur, Veritate attestante, quae ait: Si quis reliquerit domum, aut agros, et caetera, centuplum in hoc saeculo recipiet, et in futuro vitam aeternam possidebit (Matth. XIX, 29; Luc. XVIII, 30). Centenarius quippe numerus decemplicato denario fit perfectus. Hic itaque centuplum recipit, qui etsi nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis jam in hoc saeculo habere nihil quaerit. Quia ergo per hanc duplum nobis pro simpla redditur, recte hoc volumen per viginti cubitos in longum tenditur, quod per decem dilatatur. Sed quia haec ipsa sacra eloquia ad aeternam damnationem sunt eis qui illa vel scire nolunt, vel certe sciendo contemnunt, recte de hoc volumine dicitur: Haec est maledictio, quae egredietur super faciem universae terrae (Zach. V, 3). Et cur maledictio dicatur, adjungit: Quia omnis fur sicut ibi scriptum est, judicabitur. Hypocrita igitur, quia secundum verba legis quae novit vivere contemnit, et de doctrina favores quaerit, fur judicabitur, quia per hoc quod justa loquitur, laudem sibi vitae justorum rapit. De quo adhuc bene subditur:

CAPUT XV

VERS. 16.---Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ.

19. Diabolus in tentatione prius leniter subrepat, postea violenter trahit.---Aspis parvus est serpens, vipera vero proluxioris est corporis; et aspides ova gignunt, atque ex ovis eorum filii procreantur, viperæ autem cum conceperint, filii earum in ventre saeviunt, qui ruptis lateribus matrum ex earum ventribus procedunt. Unde et vipera, eo quod vi pariat, nominatur. Vipera itaque sic nascitur ut violenter exeat, et cum matris suæ extinctione producat. Quid ergo per aspides parvos nisi latentes suggestiones immundorum spirituum figurantur, qui cordibus hominum parva prius persuasione subripiunt? Quid vero per linguam viperæ, nisi violenta diaboli tentatio designatur? Prius enim leniter subripit, postmodum vero etiam violenter trahit. Caput itaque aspidum sugit, quia initium suggestionis occultæ parvum prius in corde nascitur, sed occidit eum lingua viperæ, quia postmodum capta mens veneno violentæ tentationis necatur. Primum subtilibus consiliis ad cor hominis immundi spiritus loquuntur, qui dum leniter persuadent, quasi venenum aspidum fundunt. Unde scriptum est: Ova aspidum ruperunt et telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ovis eorum morietur, et quod confotum est erumpet in regulum (Isai. LIX, 5). Ova quippe aspidum pravis hominibus rumpere est malignorum spirituum consilia, quæ in eorum cordibus latent, perversis operibus aperire. Telas quoque araneæ texere est pro hujus mundi concupiscentia temporalia quaelibet operari. Quæ dum nulla stabilitate solidata sunt, ea procul dubio ventus vitæ mortalis rapit. Bene autem additur: Qui comederit de ovis eorum morietur (Ibid.), quia qui immundorum spirituum consilia recipit, vitam in se animæ occidit. Et quod confotum est erumpet in regulum, quia consilium maligni spiritus quod corde tegitur ad plenam iniquitatem nutritur. Regulus namque serpentum

rex dicitur. Quis vero reproborum caput est, nisi Antichristus? Quod ergo confotum fuerit, erumpet in regulum, quia is qui in se enutrienda aspidis consilia recipit, membrum iniqui capitis factus in corpus Antichristi accrescit. De hoc itaque hypocrita dicitur: Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ, quia cum iniquam suggestionem antiqui hostis libenter suscipit, violentis se postmodum ejus tentationibus devictus tradit. Unde et in paradiso quoque, stanti homini verba blandæ persuasionis intulit (Genes. III, 5 seq.); sed quem semel rapuit ad consensum, jam nunc etiam renitentem trahit, et corruptionis suæ delectationibus devictum pene violenter interficit. Sed fortasse hæc ipsa intelligere etiam per contrariam interpretationem valemus. Nam quia veneno suo aspis concite, vipera autem tardius occidit, per aspidem violenta et subita, per viperam vero lenis et diuturna tentatio designatur. Unde et illi mors in suctione capitis, viperæ autem in lingua esse perhibetur, quia repentina tentatio sæpe inopinatam mentem mox ut surgit interficit; longa vero tentatio, quia prava diutius persuadendo suggerit, velut ex lingua vipera occidit. Et quia omnis hypocrita, immundorum suggestionem spirituum, quasi serpentum veneno, penetratus, quæ sint superna sancti spiritus dona nequaquam considerat, dum intentionem cordis in exterioribus favoribus divulgat, recte subjungitur:

CAPUT XVI

VERS. 17.---Non videat rivulos fluminis torrentis mellis et butyri.

20. Hypocrita fidei, spei, et charitatis exors.---In Evangelio Dominus dicit: Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. VII, 38). Ubi Evangelista subjungit, dicens: Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Rivuli ergo sunt fluminis dona Spiritus sancti. Rivulus

est fluminis charitas, rivulus fluminis fides, rivulus fluminis spes. Sed quoniam omnis hypocrita nec Deum, nec proximum diligit, cum transitoriam mundi gloriam quaerit, rivulos fluminis non videt, quia irrigatione non infunditur charitatis. Hypocrita, dum praesentia lucra quaerit, munera futura despicit, et fidem non habens, rivulum fluminis mente non videt, quia est fides rerum argumentum non apparentium (Hebr. XI, 1). Et dum retinet hypocrita quae videntur, spem negligit eorum quae non videntur. Rivulum ergo fluminis per desiderium non videt, quia solis visibilibus intendit. Et scriptum est: Quod enim videt quis, quid sperat (Rom. VIII, 24)? Rivulos ergo fluminis vidisset, si a praesentis mundi gloria oculos clauderet, eosque ad coelestis patriae amorem aperiret. Et notandum quod non rivos, sed rivulos dicit. Accipi enim rivuli fluminis possunt ea dona spiritualia, quae in amantis mentem ita de coelestibus subtiliter currunt, ut per os carnis expleri non possint. Saepe namque amantis animus tanto contemplationis munere repletur, ut videre valeat, quod loqui non valet. Fluvius autem torrens est ipsa inundatio Spiritus sancti, quae in contemplantis animum exuberanti infusione colligitur, cum mens plus quam intelligere sufficit, repletur. Et sciendum quia cum nos Spiritus sancti gratia infundit, melle nos pariter et butyro replet. Mel enim desuper cadit, butyrum vero ex animalium lacte colligitur. Mel itaque ex aere, butyrum vero ex carne est. Summi autem Patris Unigenitus, cum sit Deus super omnia, homo est factus inter omnia. Qui cum nos dulcedine divinitatis suae et mysterio incarnationis replevit, melle nos pariter et butyro satiavit. Quia ergo spiritus Christi mentem quam repleverit, et divinitatis ejus dulcedine, et incarnationis fide laetificat, isti rivuli torrentis fluminis mellis simul et butyri esse memorantur, quia et de cognitione Dei alta mentem suavitate reficiunt, et de incarnationis gratia charismatis hanc mysterio perungunt. Sed iste hypocrita quia, in exterioribus favoribus fusus, haec interna dona non percipit, ad quae post supplicia tendat adjungit, cum subditur:

CAPUT XVII

VERS. 18.---Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur.

21. Damnati semper moriuntur numquam morte consumendi.---Persolvit enim in tormento ea quae hic illicite servavit desideria; et, flammis ultricibus traditus, semper moritur, quia semper in morte servatur. Non enim in morte consumitur, quia si consumeretur vita morientis, cum vita etiam poena finiretur. Sed ut sine fine crucietur, vivere sine fine in poena compellitur, ut cujus vita hic mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in poena. Dicat ergo: Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur, quia cruciatur, et non exstinguitur; moritur, et vivit; deficit, et subsistit; finitur semper, et sine fine est. Haec solo auditu valde sunt terribilia, quanto magis passione! Sed quia multitudo iniquitatis ejus exigit ut carere suppliciis numquam possit, apte subjungitur:

CAPUT XVIII

IBID.---Juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit.

22. Novis inventis cruciantur ad poenam, qui multa invenerunt ad culpam.---Quia enim multa invenit ad culpam, novis inventionibus cruciatur in poena. Nam quod hic suspicari non potuit, hoc illic ultioni traditus sentit. Sicut enim exercitati in bonis operibus electi nonnumquam plus student agere quam eis dignatus est Dominus jubere (carnis enim virginitas nequaquam jussa est, sed tantummodo laudata; nam si illa juberetur, nimirum conjugium jam culpa crederetur, et tamen multi virtute virginitatis pollent, ut videlicet plus impendant obsequio quam acceperunt praecepto), sic plerumque perversi quique in pravis actibus exercentur, ut plus inveniant in perversa operatione quod faciant, quam ex

usu reproborum iniquitatis accipere exempla potuerunt. Unde et amplioris retributionis tormento feriuntur, quia et ipsi ex semetipsis amplius actiones pravas, de quibus feriri debeant, invenerunt. [Vet. X, Rec. XII.] Bene itaque dicitur: Juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit. Non enim inveniret iniquitatem novam, nisi et quaereret; et non quaereret, nisi ex studio perpetrare festinaret. Pensatur ergo in tormento ejus nimietas malae cogitationis, et dolorem recipit dignae retributionis. Et quamvis damnatorum omnium sit dolor infinitus, graviora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus ex suis quoque desideriis invenerunt. Sed quia Sophar hujus hypocritae intulit poenam, protinus adjungit culpam, nec unam quamlibet narrat, sed eam de qua omnes oriuntur. Scriptum quippe est: Radix omnium malorum est cupiditas (I Tim. VI, 10). Cui ergo cupiditas dominari dicitur, subjectus procul dubio malis omnibus demonstratur. Nam subjungit:

CAPUT XIX

VERS. 19, 20.---Quoniam confringens nudavit pauperis domum, rapuit, et non aedificavit eam, nec est satiatus venter ejus.

23. Aeterna poena multatur qui sua non erogavit; quanto magis qui rapuit aliena. Avaritia obtentis bonis desideratis crescit, non exstinguitur.---Domum pauperis confringit et nudat, qui eum quem per potentiam conterit spoliare quoque per avaritiam non erubescit. Rapit eam, et non aedificat. Ac si aperte diceretur: Qui hanc aedificare debuit insuper rapit. Venturus namque in judicio Dominus dicturus est reprobis: Esurivi, et non dedistis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi potum; hospes eram, et non collegistis me; nudus, et non operuistis me, et caetera (Matth. XXV, 42). Ex qua culpa subjungitur: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (Ibid.).

Si igitur tanta poena multatur, qui non dedisse sua convincitur, qua poena feriendus est, qui redarguitur aliena abstulisse? Rapuit ergo, et non aedificavit eam, quia non solum de suo nil tribuit, sed etiam quod erat alienum tulit. Bene autem subditur: Nec est satiatus venter ejus. Venter quippe iniqui avaritia est, quia in ipsa colligitur quidquid perverso desiderio glutitur. Liquet vero quia avaritia desideratis rebus non exstinguitur, sed augetur. Nam more ignis cum ligna quae consumat acceperit, accrescit; et unde videtur ad momentum flamma comprimi, inde paulo post cernitur dilatari. Et saepe omnipotens Deus cum avarae menti vehementer irascitur, prius ei permittit ad votum cuncta suppetere, et post hanc per ultionem subtrahit, ut pro eis debeat supplicia aeterna tolerare. Unde et subditur:

CAPUT XX

VERS. 20.---Et cum habuerit quae concupierat, possidere non poterit.

24. Majoris irae signum est, cum hoc tribuitur quod male desideratur.---Majoris quippe iracundiae est cum hoc tribuitur quod male desideratur, atque inde repentina ultio sequitur, quia hoc quoque obtinuit quod Deo irascente concupivit. Unde et per Psalmistam dicitur, cum escam carnis male populus desiderasse perhibetur: Adhuc esca eorum erat in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos, et occidit plurimos eorum (Psal. LXXVII, 31). Solent namque tardius apparere divina judicia, cum praepediuntur, ne impleri debeant mala vota. Nam quanto citius malum votum impleri permittitur, plerumque tanto celerius punitur. Unde ergo hypocrita festine multiplicatur ut potens sit, inde agitur cum celeritate ne sit, quia et arbusta quae tardius crescunt annosa perdurant; et quae in temporis brevitate proficiunt celerius arescunt, et quasi cum festinant esse tendunt ad non esse. Sequitur:

CAPUT XXI

VERS. 21.--- Nec remansit de cibo ejus.

25. Cibus ejus est omne hoc quod perverso desiderio concupivit. Sed percusso hypocrita, de cibo suo nil remanet, quia cum ipse ad aeterna supplicia ducitur, a cunctis bonis quae hic possederat alienatur. Unde et adhuc subditur:

IBID.---Propterea nihil permanebit de bonis ejus.

Si enim de bonis suis ei aliquid permaneret, secum quae habuerat tolleret. Sed quia omnia ambiens timere judicem noluit, ex hac vita subtractus, ad judicem nudus vadit. Cui tamen iniquo ad retributionem minus est quod in subsequenti poena cruciatur, si in hac saltem vita liber esse permittitur. Sed nulla est libertas in culpa, quia scriptum est: Ubi spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. III, 17). Et plerumque perversae menti ipsa sua culpa fit poena. Unde et recte subjungitur:

CAPUT XXII

VERS. 22.---Cum satiatus fuerit, arctabitur.

26. Divitum ex satietate angustia.---Prius quippe anhelat per avaritiam concupita congregare; et cum quasi in quodam ventre avaritiae multa congesserit, satiatus arctatur, quia dum anxiatur qualiter acquisita custodiat, ipsa eum sua satietas angustat. Divitis enim cujusdam uberes fructus ager attulerat, sed quia ubi eos tantos reponeret non habebat, dixit: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam, destruam horrea mea, et majora aedificabo (Luc. XII, 17). Qui ergo ex abundantia coangustatus dicebat: Quid faciam? quasi multo cibo pressus aestuabat. Pensemus quot votis appetiit ut uberes fructus ager illius

afferret. Ecce autem vota completa sunt, quia fructus uberes ager attulerat. Sed quia ad recondendum loca non sufficiunt, multiplicatus dives quid faciat ignorat. O angustia ex satietate nata! De ubertate agri angustatur animus avari. Dicens namque: Quid faciam? profecto indicat quia, votorum suorum affectibus pressus, sub quodam rerum fasce laborabat. Bene ergo dicitur: Cum satiatus fuerit, arctabitur. Quia mens avari, quae prius ex abundantia requiem quaesierat, post ad custodiam gravius laborabat. Unde hic quoque adhuc subditur:

CAPUT XXIII

IBID.---Aestuabit, et omnis dolor irruet in eum.

27. In acquirendis et custodiendis divitiis anxietas aeternis suppliciis praeludit.---Prius namque dolorem habuit in ipsa suae concupiscentiae fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo alia blandimentis, alia terroribus auferret; at postquam acquisitis rebus pervenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, ut cum sollicito timore custodiat quod cum gravi labore meminit acquisitum. Hinc inde insidiatores metuit, atque se hoc perpeti quod ipse fecit aliis pertimescit. Formidat potentiorum alterum, ne hunc sustineat violentum; pauperem vero cum conspicit, suspicatur furem. Ipsa quoque quae congesta sunt curat magnopere, ne ex naturae propriae defectu per negligentiam consumantur. In his itaque omnibus quia timor ipse poena est, tanta infelix patitur, quanta pati timet. Post hoc quoque ad gehennam ducitur, et aeternis cruciatibus mancipatur. Omnis ergo dolor super eum irruit, quem et hic prius poena concupiscentiae, postmodum vero cura custodiae, et illic quandoque poena ultionis cremat.

28. Mira cordis, avaritiae non expositis securitas.---Mira autem est securitas cordis, aliena non quaerere, sed uniuscujusque diei victu contentum manere. Ex qua

videlicet securitate etiam perennis requies nascitur, quia a bona et tranquilla cogitatione ad gaudia aeterna transitur. Quo contra reprobi et hic fatigantur in desideriis, et illic in tormentis; eisque de labore cogitationis labor doloris nascitur, dum ab aestu avaritiae trahuntur ad ignem gehennae. Et quia, ut supra jam diximus, saepe perversus quisque quanto citius pervenit ad desiderium, tanto facilius rapitur ad tormentum, optando subjungitur:

CAPUT XXIV

VERS. 23.---Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum!

29. Super divitem avarum pluunt Dei jacula.---Super hunc hypocritam bellum suum Dominus pluit cum judiciorum suorum gladiis ejus opera percutit. Bellum namque Deo pluere est iniqui vitam districtis sententiis desuper ad interitum urgere. Bellum Deo pluere est superbientia contra se corda percutere, et mentem aridam, quasi quibusdam guttis pluviae densescentibus, judiciorum suorum jaculis ferire, ut cum jam ad iudicium rapitur, modo meminerit quia male concupivit, et concupita pejus congregare studuit, modo doleat quod congregata deserit, quandoque autem et ultionis ignem sentiat, quem, ne bene viveret, praevidere contempsit. Sequitur:

CAPUT XXV

VERS. 24.---Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum aereum.

30. Temporalem inopiam cavens, perpetuae, simulque aeternis suppliciis addicitur avaritia.---Sciendum quod avaritia aliquando per elationem subrepat, aliquando vero per timorem. Sunt namque nonnulli qui

dum potentiores videri appetunt, ad alienarum rerum ambitum succenduntur. Et sunt nonnulli qui dum sibi subsidiorum necessaria deesse timent, mentem ad avaritiam relaxant, et aliena ambiunt, cum sua sibi sufficere non posse suspicantur. Omnis vero necessitas non incongrue ferrum vocatur, quia vitam inopis moeroris vulnere cruciat, sicut de ejus quoque necessitatibus scriptum est qui a fratribus venditus afflictam vitam ducebat: Ferrum pertransivit animam ejus (Psal. CIV, 18). Quid ergo sunt arma ferrea, nisi necessitates vitae praesentis, quae dure premunt, et vitam inopis insequuntur? Ferrum quippe aerugo consumit, aes autem consumere difficilius solet. Ferro ergo necessitas praesens, quae transitoria est, aere autem sententia aeterna figuratur. Et quia iudicium supernum ab iniqui mente non attenditur, juste arcui comparatur, quoniam velut ex insidiis percutit, dum illud is qui percutitur non attendit. Fugiet ergo arma ferrea, et irruet in arcum aereum, quia dum, praesentes necessitates metuens, multa per avaritiam rapit, extremi iudicii districtis se percussione anteponit. Et cum fugit arma ferrea, ab arcu aerei sagittis invenitur, quia, mala temporalia stulte praecavens, sententia aeterna percutitur. Qui enim hic inopiae duritiam cum culpa fugit, illic perpetuitatem justae ultionis invenit. Sed priusquam ad iudicium rapiatur, adhuc quae iniquus iste hic operetur insinuat. Sequitur:

CAPUT XXVI

VERS. 25.---Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua.

31. Ad peccatum a diabolo tracti, propria voluntate egredimur.---Iniquus iste insidiatur depraedationibus proximorum; sed dum prava in cogitationibus machinatur, quasi adhuc gladius in vagina est; dum vero malum quod cogitavit inique perficit, de vagina sua egreditur, quia de

occultatione cogitationis suae per iniquitatem malae operationis aperitur. Ostenditur in opere qualis latuit in cogitatione. Et notandum quod ait: Eductus, et egrediens de vagina sua; eductus scilicet per seductorem, egrediens vero per propriam voluntatem. Nam is qui ducitur ducentem procul dubio sequitur; qui autem egreditur, secundum suam pergere voluntatem videtur. Qui ergo ad mala quaeque opera et ab antiquo hoste trahitur, et tamen suo libero arbitrio in eorum desideriis obligatur, de vagina sua eductus et egrediens dicitur, quoniam hoc quod ex prava cogitatione exit ad pessimam operationem, et illius est spiritus qui suggestit, et ejus nequitiae qui ex propria voluntate consensit.

32. Iniqui quo magis splendent, eo acrius punientur. Cujus adhuc potentiae terror ostenditur cum protinus subinfertur: Et fulgurans in amaritudine sua.---Fulgur quippe cum repente desuper venit, cum terrore ante oculos clarescit, claritatem ostendit, et anteposita percutit. Sic sic videlicet iniquus cum gloriam vitae praesentis assumpserit, unde in hoc mundo per potentiam clarus ostenditur, inde agitur ut in ultimo feriat. Quasi enim fulgurare iniqui est in hujus vitae honore clarescere. Sed quia splendor gloriae illius aeternis gehennae suppliciis mancipatur, recte nunc dicitur: Fulgurans in amaritudine sua. Qui enim modo quasi ex terrore et claritate feriens gaudet, inde post supplicia in perpetuum sustinet. Et quidem de quodam divite scriptum est (Luc. XVI, 19) quia epulabatur quotidie splendide. Sed aliud est splendere, atque aliud fulgurare. Nonnumquam quippe splendor sine percussione est, fulguris vero nomine splendor exprimitur cum percussione. Qui itaque in potestate positus aliis nocet, non incongrue fulgurans dicitur, quia unde ipse contra bonos quasi ex luce gloriae extollitur, inde bonorum vita cruciatur. Sequitur:

CAPUT XXVII

IBID.---Vadent, et venient super eum horribiles.

33. Quot vitiis sibi succedentibus premitur peccator, tot malignis spiritibus euntibus ac redeuntibus devastatur.---Qui hoc loco horribiles, nisi maligni spiritus appellantur, bonis videlicet mentibus pavendi atque fugiendi? Et quia iidem maligni spiritus certis quibusque vitiis singuli obsequi sunt credendi, cum perversus iste alia quidem vitia ad momentum deserere videtur, sed alia agere incipit, super hunc profecto horribiles vadunt et veniunt, quia perversi mentem, etsi alia mala deserunt, alia occupant. Saepe namque videas iniquum in terrena potestate constitutum, gravi furore commoveri, quidquid ira suggesserit exsequi; et cum furor abscesserit, mox ejus mentem luxuria devastat; cum luxuria ad tempus intermittitur, elatio protinus quasi de continentia in ejus cogitatione subrogatur, atque ut a caeteris timeatur, appetit videri terribilis. Sed cum res exigit ut loqui quid dupliciter debeat, quasi postposito terrore superbiae, remissa locutione blanditur; et cum superbus videri desierit, duplex effici non pertimescit. In cujus ergo mentem vitia vitiis succedunt, recte de eo dicitur: Vadent, et venient super eum horribiles, quia quot vitiis decedentibus et succedentibus premitur, tot malignis spiritibus ejus animus quasi euntibus ac redeuntibus devastatur. Sed haec quae agit extrinsecus per partes prodeunt; nam menti ejus simul omnia mala colligantur. Unde et subditur:

CAPUT XXVIII

VERS. 26.---Omnes tenebrae absconditae sunt in occultis ejus.

34. Omnia vitia in hypocritae mente sunt colligata.---Quamvis enim hypocrita actiones bonas in superficie ostendat, quaedam tamen in eo malorum operum tenebrae apparent; sed tamen minus prodit in opere

quam in ejus latet cogitatione. Nam qui cuncta simul in effectu non explet, cuncta quae noceant in mente tacitus tenet. Omnes ergo tenebrae in occultis ejus absconditae dicuntur, quia etsi in se mala omnia non ostendit, omnia tamen inferre proximis appetit. Sed mens ista sic reprobata qua ultione sit ferienda subjungat. Sequitur:

CAPUT XXIX

IBID.---Devorabit eum ignis, qui non succenditur.

35. Ignis gehennae mire fovetur, et animam et corpus cruciat.---Miro valde modo paucis verbis expressus est ignis gehennae. Ignis namque corporeus [naturalis], ut esse ignis valeat, corporeis indiget fomentis. Qui cum necesse est ut servetur, per congesta ligna procul dubio nutritur; nec valet nisi succensus esse, et nisi refotus subsistere. At contra gehennae ignis [praeter-naturalis], cum sit corporeus, et in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inexstinguibilis, et succensione non indiget, et ardore non caret. Bene ergo de hoc iniquo dicitur: Devorabit eum ignis, qui non succenditur, quia Omnipotentis justitia, futurorum praescia, ab ipsa mundi origine gehennae ignem creavit, qui in poena reproborum esse semel inciperet, sed ardorem suum etiam sine lignis numquam finiret. Sciendum vero est quod omnes reprobi, quia ex anima simul et carne peccaverunt, illic in anima pariter et carne cruciantur. Unde per Psalmistam dicitur: Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui; Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis (Psal. XX, 10). Clibanus namque intrinsecus ardet, is vero qui ab igne devoratur, ab exteriori incipit parte concremari. Ut ergo sacra eloquia ardere et exterius et interius reprobos demonstrarent, eos et ab igne devorari, et sicut clibanum poni testantur, ut per ignem crucientur in corpore, et per dolorem ardeant in mente. Unde hic

quoque cum de hoc impio diceretur: Devorabit eum ignis, qui non succenditur, protinus de ejus spiritu additur:

CAPUT XXX

IBID. Affligetur relictus in tabernaculo suo.

36. Mali qui de corpore nunc nolentes educuntur, in corpore tenebuntur inviti.---Iniqui enim tabernaculum caro est, quia ipsam laetus inhabitat, et si sit possibile, optat ut eam numquam relinquat. Justi vero, quia gaudium suum in spe coelestium ponunt, eorumque conversatio in coelis est (Philip. III, 26), cum adhuc in carne sint quasi in carne jam non sunt, quia nulla carnis delectatione pascuntur. Unde et quibusdam dicitur: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu (Rom. VIII, 9). Neque enim in carne non erant qui per magistri epistolas exhortationis eloquia suscipiebant; sed quasi jam non in carne esse est de amore carnalium nihil habere. At contra iniquus iste, quia omne gaudium suum in carnali vita posuit, in tabernaculo carnis habitavit. Quam videlicet carnem cum in resurrectione receperit, cum ea gehennae igni traditus ardebit. Tunc ab ea educi appetit, tunc ejus tormenta evadere, si valeat, quaerit; tunc incipit velle vitare quod amavit. Sed quia eamdem carnem Deo praeposuit, judicante Deo agitur, ut ex ea amplius in igne crucietur. Hic itaque eam relinquere non vult, et tamen ab ea abstrahitur; illic eam relinquere appetit, et tamen in ea propter supplicia servatur. Ad augmentum itaque tormenti et hic de corpore nolens educitur, et illic in corpore tenetur invitus. Quia ergo ejus spiritus carnem quam sibi male amando praeposuit evadere in tormento volet et non valet, recte nunc dicitur: Affligetur relictus in tabernaculo suo. De cujus accusatione mox dicitur:

CAPUT XXXI

VERS. 27.---Revelabunt coeli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum.

37. Iniqui in judicio accusatores experientur justos et injustos.---Quid per coelos nisi justos, et quid per terram nisi peccatores accipimus? Unde et in Dominica oratione petimus: Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra (Matth. VI, 10), ut videlicet voluntas nostri conditoris sicut in omnibus justis perficitur, ita et in omnibus quoque peccatoribus impleatur. De justis quoque scriptum est: Coeli enarrant gloriam Dei (Psal. XVIII, 1). Et peccanti homini sententia infertur, qua dicitur: Terra es, et in terram ibis (Genes. III, 19). Hujus itaque impii ad illud terribile judicium deducti revelant coeli iniquitatem, et terra consurgit adversus eum, ut qui hic nec bonis unquam nec malis pepercit, in illo eum tremendo examine et justorum vita et peccatorum pariter accuset. Et gravius quidem est si quis justis potius quam peccatoribus noceat. Unde et per prophetam dicitur: Sanguis ejus in medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum; non effudit illum super terram, ut possit operiri pulvere (Ezech. XXIV, 7). Per terram videlicet et pulverem peccatores, per petram vero limpidissimam justum signans, qui gravibus peccatorum contagiis non exasperatur. Sanguis ergo super limpidissimam petram effunditur, quando malitia cruentae mentis in afflictione justae animae grassatur. Cum ergo sit gravius justos quam injustos injuste affligere, multo tamen est gravius et justis pariter et injustis nocere. Quia ergo hic iniquus et justis pariter nocuit et injustis, in accusatione condemnationis revelabunt coeli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum, quia et illis obstitit qui coelestia, et eos pressit qui ima sapuerunt. Possunt vero per terram non peccatores et reprobis, sed hi qui, terrenis actibus occupati, eleemosynarum et lacrymarum ope ad aeternam vitam perveniunt designari, de quibus per Psalmistam dicitur, cum venire Dominus ad judicium nuntiaretur: Advocavit coelos sursum et terram, ut

discerneret populum suum (Psal. XLIX, 4). Coelos quippe sursum advocat cum hi qui, sua omnia relinquentes, conversationem coelestis vitae tenuerunt ad consedendum in iudicio vocantur, atque cum eo iudices veniunt. Terra etiam sursum vocatur cum hi qui terrenis actibus obligati fuerant, in eis tamen plus coelestia quam terrena lucra quaesierunt, quibus dicitur: Hospes eram et collegitis me; nudus, et operuistis me (Matth. XXV, 43). Hypocritae itaque hujus coeli iniquitatem revelant, atque adversus eum terra consurgit, dum et hi qui cum Deo iudices veniunt, et hi qui per iudicium liberantur pravitatis illius testes existunt. Nihil ergo de his quae egit in tempore damnationis ejus absconditur, et si quidem acta illius modo hominibus per duplicitatem multa celantur, sed in damnationis die quidquid in eo intrinsecus latebat ostenditur. Unde apte subjungitur:

CAPUT XXXII

VERS. 28.---Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

38. In iudicio mala intus latentia revelabuntur.---Tunc germen domus illius aperitur, cum omne malum quod in conscientia illius nascebatur ostenditur. Modo quippe germen domus hypocritae manet occultum, quia etsi bona in imagine apparet ejus operatio, sed latet intentio. Aliud est namque quod agit, aliud quod intendit. Sed cum, adveniente iudice, uniuscujusque conscientia ad testimonium fuerit deducta, unde scriptum est: Cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus (Rom. II, 15), in hoc hypocritae germen domus aperitur, quia in ejus mente cogitatio perversa detegitur. Et in die furoris Dei detrahitur, quia, ostensa ira iudicis, flammis ultricibus traditus, ab ejus conspectu separatur. Qui enim summa cogitare dum viveret noluit, peccatorum suorum pondere depressus, a facie iudicis in ima suppliciorum cadet. Nunc autem et peccantem considerat iudex et

tolerat, atque ad conversionem singulos, quia dies patientiae, et necdum est dies furoris, exspectat. Sed in hoc die patientiae quasi immobilis manet hypocrita, dum et multa mala perpetrat, et hunc flagella nulla castigant. Sed in furoris die detrahetur, quia, vindictae tempore raptus ad supplicia, ab aeterni judicis vultu separatur. Sequitur:

CAPUT XXXIII

Haec est pars hominis impii a Deo, et haereditas verborum ejus a Domino.

39. In judicio vel minima mala punientur.---Si enim bene agere in hac positus vita voluisset, partem apud Dominum coelestis regni consortium haberet. Sed quia pravis subdi desideriis elegit, partem suam a Domino in tormentis invenit, quia ejusdem Domini participare gratiam non quaesivit. Bene autem dicitur: Et haereditas verborum ejus a Domino. Qui enim pro magnis malis in supplicium mergitur, fortasse credebatur quod pro verbis quae male dixerat minime judicaretur. Sed cum districta Dei omnipotentis justitia supplicium a reprobis pro perversis actibus exigit, eis mala usque ad verborum retributionem reddit, ut qui de magnis malis debitores sunt, suppliciis traditi, etiam novissimum quadrantem solvant. Illis enim minima parcuntur qui majora in se districte male defleverunt. Nam quos magna premunt, etiam mala minima in gehenna pariter affligunt. Sancti autem viri non partem a Domino accipere, sed partem suam ipsum Dominum habere desiderant. Unde Propheta deprecatur, dicens: Portio mea Dominus (Psal. LXXII, 26) Iniquus vero quia portionem suam habere ipsum Dominum non quaesivit, partem suam extra Dominum ignem invenit, ut ab ejus facie exclusus, quia gaudere in ipso non appetiit, sub ipso crucietur. Haec Sophar ita intulit, ut per ea quae contra hypocritam dixerat beati Job vitam feriret, existimans quod is qui a Domino percussus esset

cuncta bona quae egerat mente simplici non egisset. Quem enim percussum vidit, Deo displicuisse credidit. Sed amici beati Job etiam in hac re haereticorum speciem tenent, qui in sancta Ecclesia dum quosdam bene agentes aspiciunt sub flagellis gemere, eos existimant bona merita in bonis actibus non habere, et malos credunt quos affligi verbere divino conspiciunt, videlicet nescientes quia multae tribulationes justorum (Psal. XXXIII, 20); et flagellat omnem filium quem recipit (Hebr. XII, 6). Sed beatus Job more sanctae et universalis Ecclesiae, quae a perversis verborum jacula aequanimiter tolerat, et cum superbiorum dicta audit, humilitatis suae tramitem non relinquit, cum magna cordis humilitate subjunxit, dicens:

CAPUT XXXIV

CAP. XXI, VERS. 2.---Audite quaeso sermones meos, et agite poenitentiam.

40. Sancti dum recte docent, irrideri non metuunt.--- Qui enim cum diceret Audite, addidit Quaeso, cum quanta humilitate loquatur insinuat, dum contra se superbientes rogat, ut eorum sensum ad salutis doctrinam reducat. Sancti autem viri dum intra universalem Ecclesiam non solum docere recta, sed etiam perversa tolerare parati sunt, irrideri non metuunt. Unde et subditur:

CAPUT XXXV

VERS. 3.---Sustinete me, ut et ego loquar, et post mea, si videbitur, verba ridete.

41. Sancti in verbis suis quaerunt auditoribus suis, et sibi prodesse. Superbis auditoribus grave onus est doctrina humilitatis.---Boni etenim, cum loquuntur, duo sunt quae in suis locutionibus attendunt, ut videlicet aut

sibi et auditoribus suis, aut sibimet solis prosint, si auditoribus prodesse non possunt. Cum enim bene audiuntur bona quae dicunt, sibi simul et auditoribus prosunt. Cum vero ab auditoribus deridentur, sibi procul dubio profuerunt, quos a culpa silentii liberos fecerunt. Beatus itaque Job ut sibi et suis auditoribus prosit, dicat: Audite quaeso sermones meos, et agite poenitentiam. Ut autem ipse quod debet exsolvat, etiam si auditoribus prodesse non valeat, adjungit: Sustinete me, ut et ego loquar, et post, mea, si videbitur, verba ridete. Et notandum quia dum subjungeret Agite poenitentiam, praemisit Audite; cum vero subderet: Post mea, si videbitur, verba ridete, praemisit Sustinete me. Audire quippe volentis est, sustinere nolentis. Amici ergo ejus si doceri appetunt, audiant; si autem irridere parati sunt, sustineant quae dicuntur, quia videlicet superbis mentibus pondus grave est oneris doctrina humilitatis. Sequitur:

CAPUT XXXVI

VERS. 4.---Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?

42. Job ex flagellis humilior, Deo displicuisse tantum timuit.---Omnis qui Deo placens hominibus displicet, causas tristitiae nullas habet. Qui autem aut hominibus placens Deo displicet, aut simul Deo et hominibus displicere se credit, si hunc tristitia non afficit, a virtute sapientiae alienus existit. Beatus autem Job displicuisse Deo inter flagella se credidit, et idcirco animum ad tristitiam revocavit, quia despiciendus non erat cui se displicuisse formidabat. Si autem de vitae suae meritis contra hominem disputaret, nequaquam contristari debuisset; sed quia per flagella praesentia anceps factus de anteacta vita fuerat, in flagello tristitiam jure requirebat. Unde etiam subdit:

CAPUT XXXVII

VERS. 5.---Attendite me, et obstupescite.

43. Ex Job percussione discendum quid formidare debeamus.---Id est, considerate quae egi, et admiramini in hac percussione quae patior. Qui adhuc recte subinfert, dicens:

IBID.---Et superponite digitum ori vestro.

Ac si aperte dicat: Scientes bona quae egi, et considerantes mala quae patior, vosmetipsos etiam a verborum culpa compescite, atque in meis percussione vestra damna formidate. Vel certe quia digitis quaeque discernimus, non incongrue per digitum discretio designatur. Unde et per Psalmistam dicitur: Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum (Psal. CXLIII, 1). Per manus videlicet operationem, per digitos vero discretionem designans. Digitus ergo ori superponitur cum per discretionem lingua refrenatur, ne per hoc quod loquitur in stultitiae culpam delabatur. Ait ergo: Superponite digitum ori vestro, id est, locutioni vestrae discretionis virtutem adjungite, ut per haec quae recta contra hypocritam dicitis quibus sint dicenda videatis. Sequitur:

CAPUT XXXVIII

VERS. 6.---Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor.

44. Quaedam ironice et per irrisionem a sanctis dicuntur.---Quia beatus Job actuum suorum oblitus non fuerit, extrema locutio ejus ostendit. Qua ex re hoc quod ab eo nunc amicis dicitur: Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor, constat nimirum quod per irrisionem dicatur. Ac si aperte

diceretur: Si me aliquid hypocritae habuisse meminero, in poenitentiae mox fletu contremisco. Carmen vero suam, si recordatus fuerit, tremore perhibet concuti, id est infirmitatem operis ultionis pavore fatigari. Sed quia multa Sophar de subita damnatione impii, in quibus beati Job potentiam momordit, asseruit, sanctus vir contra ejus dicta subjungit, dicens:

CAPUT XXXIX

VERS. 7.---Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis?

45. Expenditur hujus vitae felicitas, in dignitatibus et divitiis, in liberis et propinquis; in pacata domo; in armentorum fecunditate; in familiae multitudine et exultatione.---Nisi enim eos patientia divina toleraret, nequaquam diu vitam in peccatis ducerent. Sublevantur namque divitiis cum esse potentes incipiunt, confortantur vero cum diu in hac vita subsistere permittuntur. Quos enim substantia elevat, in suae fastu potentiae dierum longitudo confortat. Vel certe sublevati et confortati referuntur, quia sublevantur honoribus, confortantur rebus. Sed sunt plerique qui et honoribus sublevati, et divitiis confortati, ea quae in hac concupiscunt vita accipiunt, successionem autem sobolis privantur. Istis nimirum ipsa sua potentia poena est, cum et magnam se habere haereditatem considerant, et haeredes non habent quibus relinquunt. Quid itaque prodest si adsint omnia, et desint filii qui successores fiant? Sequitur:

CAPUT XL

VERS. 8.---Semen eorum permanet coram eis.

46. In augmentum magnae felicitatis, cum magno patrimonio dantur et haeredes; ac ne qua necessitas saltem temporalis ab oculis subtrahat eos in quibus

animus exsultat, de hoc eorum semine dicitur: Permanet coram eis. Quid autem si filii dati sunt, sed ipsi sterilitate feriuntur? Sic in eis genus exstinguitur, sicut parentum sterilitate exstingui timebatur. Sequitur:

IBID.---Propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum.

Ecce adest vita, adsunt honores et divitiae, adsunt filii, adsunt nepotes. Quid si qua mentem intestina cogitatio exurat, et securitatis gaudia domestica rixa transverberet? Quae est mundi hujus felicitas, si laeta non est? Sequitur:

CAPUT XLI

VERS. 9.---Domus eorum securae sunt et pacatae, et non est virga Dei super illos.

47. Securae et pacatae sunt, quia peccantes vivunt, lugenda agunt, et gaudia non relinquunt. Virga eos supernae disciplinae non percutit, et tanto amplius in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. Sed quia intus quae prosperantur audivimus, in agris quoque quae prosperitas arrideat videamus. Sequitur:

VERS. 10.---Bos eorum concepit, et non abortivit; vacca peperit, et non est privata fetu suo.

Vulgaris locutionis usus est ut bovem masculum et vaccam feminam vocet, sed litteraturae (Id est, grammaticae), locutio bovem communis generis appellat. Unde nunc dicitur: Bos eorum concepit, et non abortivit; vacca peperit, et non est privata fetu suo. Dominis gregum prima felicitas est, si grex sterilitatem non habens concipit; secunda, si conceptus ad partum venit; tertia autem, si hoc quod partum est per nutrimenta ad provectum ducatur. Ut ergo tota simul adesse impiis

demonstraret, eorum greges beatus Job asserit concepisse, et non abortisse; peperisse, et fetu proprio non esse privatos. Minor autem est felicitas, si cum greges crescunt, custodes quoque gregum non proficiunt. Unde et ad fecunditatem gregum mox fecunditas familiae subrogatur. Nam dicitur:

CAPUT XLII

VERS. 11.---Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum exsultant lusibus.

48. Ut sicut majora ad habendum concessa sunt, ita multi germinent ad custodiendum. Sed quia dixit Exsultant lusibus, ipsum quoque infantium lusum in domo iniquorum ne vilem valde esse crederemus, subjungens, ait:

VERS. 12.---Tenent tympanum et citharam, gaudent ad sonitum organi.

Ac si patenter dicat: Cum domini honoribus et rebus tument, subjecti in ludicris actibus gaudent. Sed, o beate vir, quid tam multa nobis de iniquorum voluptatibus narras? Jam diu est quod in eorum descriptione loqueris, post multa breviter distingue quae sentis. Sequitur:

CAPUT XLIII

VERS. 13.---Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt.

49. Quidquid finem habet, momentaneum. Prosperitas innocentiae, adversitas iniquitatis non est argumentum.---Ecce, beate vir, eorum gaudia diu narraveras; quomodo nunc asseris quod in puncto ad inferna descendant, nisi quod omnis longitudo temporis vitae praesentis punctus esse cognoscitur, cum fine

terminatur? Cum enim ad extremum quisque perducitur, de praeterito jam nil tenet, quia tempora cuncta delapsa sunt; in futuro nil habet, quia unius horae momenta non restant. Vita ergo quae sic angustari potuit punctus fuit. Ut enim praediximus, in puncto stylum ponimus, et levamus. Quasi ergo in puncto vitam tetigit, qui hanc accepit et amisit. Potest in puncto hoc quoque intelligi, quod saepe hi qui diu in iniquitate tolerati sunt subita morte rapiuntur, ut nec flere ante mortem liceat quae peccaverunt. Sed quia nonnumquam etiam vita justorum subito fine terminatur, melius illud accipimus, si hoc de eorum temporali vita sentiamus, quia quidquid transire potuit subitum fuit. Amicis autem beati Job, qui idcirco hunc injustum esse crediderunt, quia flagellatum viderunt, recte ejusdem sancti viri voce de iniquorum flore et perditione ostensum est quia praesentis vitae prosperitas innocentiae testis non est, quia multi ad perennem vitam per flagella redeunt, et plerique ad infinita supplicia perducendi sine flagello moriuntur. De quibus adhuc subditur:

CAPUT XLIV

VERS. 14.---Qui dixerunt Deo: Recede a nobis.

50. Qui Dei mandatis non obsequuntur, eum a se abigunt.---Haec verbis dicere vel stulti minime praesumunt; sed tamen perversi omnes Deo: Recede, non verbis, sed moribus dicunt. Qui enim illa agunt quae Deus omnipotens prohibet, quid aliud faciunt quam suum animum contra Omnipotentem claudunt? Sicut enim ejus praecepta cogitare eum ad se introducere est, ita ejus mandatis obsistere eum a cordis inhabitatione repellere est. Dicunt ergo: Recede a nobis, qui ei ad se aditum praebere recusant, eumque pravis actibus impugnant, etiam si verbis laudare videantur. Dicunt etiam:

CAPUT XLV

IBID.---Scientiam viarum tuarum nolumus.

51. Aliud est nescire vias Dei, aliud scire nolle.---Eo ipso quo ejus scientiam apprehendere contemnunt. Sunt namque nonnulli qui ex eo quod Veritas dicit: Servus qui non cognovit voluntatem domini sui, et facit digna plagis, vapulabit paucis; et servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens juxta eam, vapulabit multis (Luc. XII, 47, 48); nolunt scire quod faciant, et quasi minus se vapulaturos existimant, si nesciant quod operari debuerunt. Sed aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Nescit namque qui apprehendere vult, et non valet. Qui autem ut nesciat aurem a voce veritatis avertit, iste non nesciens, sed contemptor addicitur. Via autem Dei pax, via Dei humilitas, via Dei patientia est. Sed quia haec omnia iniqui despiciunt, dicunt: Scientiam viarum tuarum nolumus. Dum enim in praesenti vita superbiunt, dum honoribus inflantur, dum etiam si non habent appetunt, vias Dei in sua cogitatione contemnunt. Quia enim via Dei in hac vita humilitas fuit, ipse hic Deus et Dominus redemptor noster ad probra, ad contumelias, ad passionem venit, et adversa hujus mundi aequanimiter pertulit, prospera fortiter vitavit, ut et prospera doceret aeternae vitae appeti, et adversa praesentis vitae non formidari. Sed quia iniqui gloriam vitae praesentis appetunt, ignominiam fugiunt, dicere memorantur: Scientiam viarum tuarum nolumus. Scire quippe nolunt quod facere contemnunt. Quorum adhuc verba subduntur, cum dicitur:

CAPUT XLVI

VERS. 15.---Quis est Omnipotens, ut serviamus ei?

52. Carnales, aut Deum non esse suspicantur, aut ei servire contemnunt.---Mens enim hominis male exterius fusa, sic in rebus corporeis sparsa est, ut neque ad

semetipsam intus redeat, neque eum qui est invisibilis cogitare sufficiat. Unde carnales viri jussa spiritualia contemnentes, Deum quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perveniunt, ut etiam non esse suspicentur. Unde scriptum est: Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus (Psal. XIII, 1). Unde nunc quoque dicitur: Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? Plerumque enim plus appetunt homines servire hominibus, quos corporaliter vident, quam servire Deo, quem non vident. Per omne enim quod faciunt, ad finem oculorum tendunt; et quia in Deum oculos corporis tendere non possunt, ei obsequia praebere vel despiciunt, vel si coeperint, fatigantur. Esse enim, sicut dictum est, non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui si auctorem omnium Deum humiliter quaerent, id quod non videtur, ei rei quae videtur, esse melius, in semetipsis invenirent. Ipsi quippe ex anima invisibili et corpore visibili subsistunt; sed si hoc ab eis quod non videtur, abstrahitur, illico corrumpitur quod videtur. Et patent quidem carnis oculi; sed videre quidquam vel sentire non possunt. Sensus enim visionis perit, quia habitator recessit; et domus carnis remanet vacua, quia abscessit ille invisibilis spiritus, qui per ejus respicere fenestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus invisibilia praestantiora sunt, carnales quique ex semetipsis pensare debuerunt, atque per hanc, ut ita dixerim, scalam considerationis tendere in Deum: quia eo est, quo invisibilis permanet, et eo summus permanet quo comprehendi nequaquam potest. Sunt vero nonnulli qui Deum et esse et incomprehensibilem esse non ambigunt; qui tamen ab eo non ipsum, sed dona exteriora quaerunt. Quae cum ei servientibus deesse conspiciunt, ipsi servire contemnunt. De quorum adhuc verbis adjungitur:

CAPUT XLVII

IBID.---Et quid nobis prodest, si oraverimus illum?

53. Ordo rerum in oratione postulandarum.---Cum Deus in oratione non quaeritur, citius in oratione animus lassatur: quia cum illa quisque postulat, quae fortasse juxta occultum judicium Deus tribuere recusat, ipse quoque venit in fastidium, qui non vult dare quod amatur. Sed se magis Dominus quam ea quae condidit, vult amari, aeterna potius quam terrena postulari, sicut scriptum est: Quaerite primum regnum Dei et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis (Matth. VI, 33). Qui enim non ait, dabuntur, sed adjicientur: profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione aeternitas, in usu vero temporalitas esse debet, et illud datur, et hoc nimirum ex abundantia superadditur. Et tamen saepe homines, cum bona temporalia postulant, aeterna vero praemia non requirunt, petunt quod adjicitur, et illud non desiderant ubi adjiciatur. Nec lucrum suae esse petitionis deputant, si hic sint temporaliter pauperes, et illic beatitudine divites in aeternum vivant; sed solis, ut dictum est, visibilibus intenti, labore postulationis renuunt invisibilia mercari. Qui si superna quaerent, jam cum fructu laborem exhiberent: quia cum mens in precibus ad auctoris sui speciem anhelat, divinis desideriis inflammata, supernis jungitur, ab inferioribus separatur, amore fervoris sui se aperit ut capiat, et capiens inflammat; et superiora amare jam sursum ire est; dumque magno desiderio ad coelestia inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quaerit degustat. Sequitur:

CAPUT XLVIII

VERS. 16.---Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium eorum longe sit a me.

54. Justi bona sua possident, non ab eis possidentur; secus iniqui.---Bona in manu habet, qui despiciendo temporalia sub dominio mentis premit. Nam quisquis ea

nimie diligit, se magis illis quam sibi ipsa supponit. Multi etenim justorum in hoc mundo divites fuerunt, rebus et honoribus fulti habere multa videbantur, quorum mentem quia eorum quae aderant delectatio nimia non possidebat, bona illorum in manu erant: quia potestati animi subjecta tenebantur. At contra iniqui ita se totis desideriis in exteriorum rerum appetitionibus fundunt, ut non magis ipsi habita teneant, sed ab his quae habent, captiva mente teneantur. Quia igitur non sunt in manu eorum bona sua, recte subjungitur: Consilium eorum longe sit a me. Quid namque est iniquorum consilium nisi terrenam gloriam quaerere, aeternam negligere, salutem temporalem cum damno interiori appetere, et dolores transitorios ad aeternos gemitus commutare? Vir igitur sanctus has iniquorum cogitationes intuens aspernetur, et dicat: Consilium eorum longe sit a me. Quia nimirum esse bonum incomparabiliter videt, ad breve tempus eligit hic sub flagello gemere quam aeternae ultionis supplicia tolerare. Sed neque in hac vita hi qui in ea prosperari appetunt, continue prosperantur. Nam plerumque eorum gaudia, suborti gemitus interrumpunt. Unde subditur:

CAPUT XLIX

VERS. 17.---Quoties lucerna eorum exstinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui.

55. Quot et qualibus poenis afficiuntur mali.---Saepe impius lucernam suam, filiorum vitam aestimat; sed cum filius qui nimie amatur, subtrahitur, lucerna impii, quae videbatur, exstincta est. Saepe impius praesentis honoris gloriam lucernam putat; sed dum, sublata dignitate, dejicitur, lucerna exstincta est, quae ei juxta desiderium lucebat. Saepe impius opes terrenae substantiae adesse sibi, quasi magnam luminis lucernam putat; sed cum, irruente damno, divitias, quas plus se amabat, perdiderit, quid iste aliud quam lucernam, in cujus lumine gaudebat, amisit? Qui ergo gaudere de aeternis non appetit, neque

hic ubi solidari vult, potest continue laetari. Nam quoties lucerna impiorum exstinguitur, et supervenit eis mundatio, et dolores dividit furoris sui. Inundatio impiis supervenit, cum dolorum fluctus ex aliqua adversitate patiuntur. Omnipotens enim Deus cum se despici et in terrena videt concupiscentia laetari, hoc quoque doloribus percutit quod sibi videt in cogitatione impii praeferri. Bene autem dicitur: Et dolores dividet furoris sui. Qui enim aeternos dolores impio per retributionem servat, et aliquando ejus mentem etiam temporali dolore transverberat: quia hic quoque et illic percutit, furoris sui super impium dolores dividit. Neque enim poena praesens, quae injusti animam a pravis desideriis non immutat, ab aeternis suppliciis liberat. Unde et per Psalmistam dicitur: Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum (Psal. X, 7). Dicendo enim laqueos, ignis, sulphur et spiritus procellarum, multos nimirum dolores intulit. Sed quia ab eis doloribus peccator, qui non corrigitur, ad aeterna supplicia vocatur, eosdem dolores non jam totum calicem, sed partem calicis dixit: quia videlicet eorum passio hic quidem per dolores incipitur, sed in ultione perpetua consummatur. De quorum adhuc fine subjungitur:

CAPUT L

VERS. 18.---Erunt sicut paleae ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit.

56. Tanquam paleae ab irae divinae flatu ad ignem asportantur.---Iniquus cum in potestate conspicitur, cum valde in oppressionibus et violentiis effrenatur, ab infirmorum cogitationibus gravis nimium, et quasi in hoc mundo radicans aestimatur. Sed cum districti iudicis sententia venerit, omnes iniqui quasi paleae ante ventum erunt: quia, ut ita dicam, irae flatu subito levantur atque asportantur ad ignem, quos hic in suis quondam praejudiciis quasi duri ponderis superjacentem molem

indigentium lacrymae movere non poterant. Et ad rapiantis iudicii manus leves sunt, qui per injustitiam proximis graves fuerunt. Et sicut favilla, quam turbo dispergit. Ante omnipotentis Dei oculos iniqui vita favilla est: quia, etsi apparet ad momentum viridis, ab ejus tamen iudicio jam consumpta cernitur; quia consumptioni est aeternae deputata. Hanc favillam turbo dispergit: quia Deus manifestus veniet; Deus noster, et non silebit. Ignis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida (Psal. XLIX, 3). Hujus enim tempestatis turbine ab aeterni conspectu iudicis iniqui rapiuntur; et qui hic mentem desiderio perverso solidaverant, ibi paleae et favilla videbuntur: quia eos ad aeterna supplicia turbo rapiens asportat. Sequitur:

CAPUT LI

VERS. 19.---Deus servabit filiis illius dolorem patris: et cum reddiderit, tunc sciet.

57. Qui Deus peccata parentum puniat in filiis.--- Scriptum novimus: Qui reddis peccata patrum in filios ac nepotes, in tertiam et quartam generationem (Exod. XXXIV, 7). Et rursum scriptum est: Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit vobis ultra parabola haec in proverbium in Israel. Ecce omnes animae, meae sunt; ut anima patris, ita et anima filii, mea est. Anima quae peccaverit, ipsa morietur (Ezech. XVIII, 2; Jerem. XXXI, 29). In utraque igitur hac sententia dum dissimilis sensus invenitur, auditoris animus ut discretionis viam subtiliter requirat instruitur. Peccatum quippe originale a parentibus trahimus; et nisi per gratiam baptismatis solvamus, etiam parentum peccata portamus: quia unum adhuc videlicet cum illis sumus. Reddit ergo peccata parentum in filios, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur prolis.

Et rursus non reddit parentum peccata in filios: quia cum ab originali culpa per baptismum liberamur, jam non parentum culpas, sed quas ipsi committimus, habemus. Quod tamen intelligi etiam aliter potest: quia quisquis pravi parentis iniquitatem imitatur, etiam ex ejus delicto constringitur. Quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius gravatur. Unde fit, ut iniquus filius iniqui patris non solum sua quae addidit, sed etiam patris peccata persolvat; cum vitiis patris, quibus iratum Dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adjungere non formidat. Et justum est, ut qui sub districto judice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita praesenti etiam culpas parentis iniqui persolvere. Unde et illic dictum est: Anima patris mea est, et anima filii mea est. Anima quae peccaverit, ipsa morietur: quia in carne nonnumquam filii etiam ex patris peccato perimuntur. Deleto autem originali peccato, ex parentum nequitia in anima non tenentur. Quid enim est quod parvuli filii plerumque a daemonibus arripiuntur, nisi quod caro filii ex patris poena multatur? In semetipso enim percutitur pater iniquus, et percussio vim sentire contemnit. Plerumque percutitur in filiis, ut acrius uratur; et dolor patris carni filiorum redditur, quatenus per filiorum poenas mens patris iniqua puniatur. Cum vero non parvuli, sed jam proveciores filii ex parentum culpa feriantur, quid aliud aperte datur intelligi, nisi quod illorum etiam poenas luunt, quorum facta secuti sunt? Unde et recte dicitur: Usque ad tertiam et quartam progeniem. Quia enim usque ad tertiam et quartam progeniem, eam quam imitantur filii parentum vitam possunt videre, usque ad eos ultio extenditur, qui viderunt quod male sequerentur.

58. Impiorum oculos culpa claudit, aperit poena.---Et quia impiorum oculos culpa claudit, sed in extremum poena aperit, recte subjungitur: Et cum reddiderit, tunc sciet. Nescit enim impius mala quae fecit, nisi cum pro eisdem malis puniri jam coeperit. Unde et per prophetam

dicitur: Et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui (Isai. XXVIII, 19). Tunc namque intelligit quod audivit, cum se jam pro contemptu vexari doluerit. Hinc per Balaam de semetipso dicitur: Dixit homo, cujus obturatus est oculus: dixit auditor sermonum Dei, qui visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadet: et sic aperientur oculi ejus (Num. XXIV, 3, 4). Consilium quippe contra Israelitas praebeuit, sed post in poena vidit quid prius ex culpa commiserit. Electi autem quia ne peccare debeant praevident: eorum videlicet oculi ante casum patent. Iniquus vero post casum oculos aperit: quoniam post culpam jam in poena sua conspicit, quia malum debuit vitare, quod fecit. De cujus inutili jam tunc scientia subinfertur:

CAPUT LII

VERS. 20.---Videbunt oculi ejus interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet.

59. Post casum inutiliter aperiuntur oculi.---Qui si in hac vita positus, culpam suam videre voluisset, de Omnipotentis postmodum furore non biberet. Sed qui hic avertit oculos a respectu criminis, illic declinare non valet sententiam damnationis. Saepe vero hi qui supplicia aeterna non metuunt, prava agere pro temporali saltem percussione pertimescunt. Sed sunt nonnulli qui ita in iniquitate duruerunt, ut nec in ipsis metuant feriri quae amant, dummodo quae perverse cogitaverint expleant. Unde hoc in loco de iniqui obduratione subjungitur:

CAPUT LIII

VERS. 21.---Quid enim ad eum pertinet de domo tua post se? aut si numerus mensium ejus dimidiatur?

60. Stupenda quorundam malorum, etiam dum feriuntur, obduratio et caecitas.---Neque enim sic

debemus accipere, ut iniquus iste postea quam damnatus aeternis suppliciis fuerit de domo sua, id est de cognatis quos reliquerit, minime cogitavit, cum per semetipsam Veritas dicat quia dives qui in inferno sepultus fuerat, de quinque fratribus quos reliquerat etiam in supplicio positus curam gerebat (Luc. XVI, 28). Omnis namque peccator prudens erit in poena qui, stultus fuit in culpa, quia ibi jam dolore constrictus ad rationem oculos aperit, quos hic voluptati deditus clausit; et poena torquente exigitur ut sapiat, qui hic excaecante se superbia desipiebat. Cui tamen sua sapientia jam tunc minime proderit, quia hic ubi operari juxta sapientiam debuit, tempus amisit. Pro summo hic namque bono concupiscit germen generis habere, domum familia et opibus replere, et diu in hac carnis corruptione vivere. Sed si fortasse aliquid ad ejus desiderium veniat, quod tamen obtinere non possit nisi cum offensione conditoris ejus animus ad paululum perturbatus cogitat, quia si hoc egerit hic, unde offensam sui conditoris incurrat, in domo, in filiis, in vita percutitur. Sed superbia sua protinus instigatus obdurescit; et quamlibet in domo, quamlibet in vita percussionem sentiat, nequaquam curat, dummodo quae cogitaverit expleat; et quousque vivit, voluptates suas perficere non desistit. Ecce enim domus ejus pro culpa percutitur; sed quid ad eum pertinet de domo sua post se? Ecce pro ultione pravi operis ea quae esse potuit vitae longitudo breviatur; sed quid ad eum pertinet, si numerus dierum ejus dimidietur? Et in hoc ergo se peccator contra Deum erigit, ubi Deus omnipotens ejus erectionem frangit; et nec illata percussio mentem humiliat, quam in deliberatione contra Dominum obstinatio obdurat. Et notandum quam gravis culpae reatus sit, et poenam pro culpa menti proponere, et tamen nec tormenti metu sub jugo conditoris cervicem cordis inclinare. Sed ecce cum haec audimus, cordi nostro quaestio oritur, cur omnipotens et misericors Deus in tantam caecitatem cadere rationem mentis humanae

permiserit? Ne vero quisquam ultra quam debet occulta Dei judicia discutere praesumat, recte subjungitur:

CAPUT LIV

VERS. 22.---Numquid Deum quisquam docebit scientiam, qui excelsos judicat?

61. Occulta Dei judicia curiosius non scrutanda.--- Cum in his quae de nobis aguntur ambigimus, debemus alia quae nobis sunt certa conspicere, et eam quae de nostra nobis incertitudine surrexerat cogitationis querelam placare. Ecce enim quod electos ad vitam flagella revocant, et a malis actibus reprobos nec flagella compescunt, omnipotentis Dei judicia super nos valde occulta sunt, et injusta non sunt. Sed si tendamus oculum mentis ad superiora, in illis aspiciamus quia de nobis quid juste conqueri non habemus. Omnipotens enim Deus angelorum merita discernens, alios in aeterna luce sine lapsu permanere constituit, alios sponte lapsos a statu suae celsitudinis in aeternae damnationis ultione prostravit. Nobiscum igitur injuste nil agit, qui et subtiliorem nobis naturam juste judicavit. Dicat ergo: Numquid Deum quisquam docebit scientiam, qui excelsos judicat? Qui enim super nos mira facit, constat procul dubio quia de nobis scienter omnia disponit. His itaque praemissis, adjungitur ubi humanus animus in requisitione fatigatur. Nam subditur:

CAPUT LV

VERS. 23-25.---Iste moritur robustus et sanus, dives et felix, viscera ejus plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur; alius vero moritur in amaritudine animae suae absque ullis opibus.

62. Electorum et reproborum vita dispar, at mors carnis eadem. Iniqui laetitia transit ad poenam,

innocentis poena ad laetitiam.---Ista cum ita sint, quis omnipotentis Dei secreta discutiat cur haec ita esse permittat? Sed electis et reprobis vita quidem dispar est, carnis autem in morte corruptio dispar non est. Unde subjungitur:

VERS. 26.---Et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos.

Quid ergo mirum, si prosperitate vel adversitate praesentis saeculi dissimiliter ad momentum currunt, qui per corruptionem carnis ad terram similiter redeunt? Illa est ergo solummodo vita cogitanda, in qua cum resurrectione carnis ad finem dissimilem pertingitur retributionis. Quae est enim iniquis salus aut robur, qui adeps et divitiae, dum totum hic cum celeritate relinquitur, et illic retributio, quae numquam relinqui possit, invenitur? Sicut autem hujus iniqui laetitia transit ad poenam, ita afflictus innocentis poena transit ad laetitiam. Nec divitiae ergo debent mentem extollere, nec inopia perturbare. Unde beatus Job inter damna rerum nulla admittit ad animum damna cogitationum, sed ad eos qui se in percussione despiciunt redarguendo subjungit, dicens:

CAPUT LVI

VERS. 27, 28.---Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis, et ubi tabernacula impiorum?

63. Job infractus, quia amissis caeteris Deum non amiserat.---Impium enim crediderant quem, ablatis rebus, temporaliter destructum videbant. Sed sanctus vir tanto eos alta consideratione dijudicat, quanto inter damna quae pertulerat infracta rectitudine stabat. Quid enim ei foris rerum damna nocuerant, qui illum non amiserat quem interius amabat?

Allegoricus sensus.---64. Ex copia superbia nascitur.--- Hoc vero quod dicitur: Simul in pulvere dormient, et vermes operient eos, si quis forsitan accipere per allegoriam velit, explere breviter possumus, si de iniquo hoc divite ea quae sunt jam dicta replicemus. Dicitur namque: Viscera ejus plena sunt adipe. Sicut enim ex abundanti cibo adeps, ita ex abundantia rerum superbia nascitur, quae impinguat mentem divitis, dum elevatur animus superbientis. Superbia quippe cordis quasi quaedam pinguedo est crassitudinis. Unde quia plerique ex abundantia peccata perpetrant, per Prophetam dicitur: Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum (Psal. LXXII, 7). Sequitur: Et medullis ossa illius irrigantur. Amatores hujus saeculi quasi ossa habent, quando in hoc mundo fortitudinem dignitatum possident. Sed si in exteriori dignitate desint terrenae et domesticae divitiae, quantum ad iudicium suum ossa quidem habent, sed medullas in ossibus non habent. Quia ergo sic iste amator hujus saeculi exteriori potestate fulcitur, ut etiam interiori terrenae domus abundantia saginetur, dicitur: Et medullis ossa illius irrigantur. Vel certe ossa sunt hujus divitis pravae et durae consuetudines, medullae vero in ossibus sunt ipsa desideria male vivendi, quae neque ex pravitatis satisfactione satiantur. Quae medullae quasi ossa irrigant, cum prava desideria perversas consuetudines suas in voluptatum delectatione conservant.

65. Unde dives inaniter gaudet, inde pauper inanius affligitur. Bona quae dives cum metu habet, pauper cum anxietate appetit.---Et sunt nonnulli qui in hoc mundo divitias non habent, sed habere concupiscunt, elati esse appetunt; quamvis in hoc mundo quod cupiunt obtinere non possunt; et cum nullis rebus vel honoribus fulti sint, per mala tamen desideria in conspectu interni iudicis reos conscientia addicit. Talis etenim quisque plerumque ideo affligitur, quia ditescere ac superbire non praevalet. De quo et subditur: Alius vero moritur in amaritudine

animae suae absque ullis opibus. Ecce unde dives superbo corde inaniter gaudet, inde pauper alius superbo corde inanius affligitur. Bene autem de utrisque subjungitur: Et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos. In pulvere enim dormire est in terrenis desideriis oculos mentis claudere. Unde unicuique peccanti et in culpa sua dormienti dicitur: Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. V, 14). Vermes vero qui de carne nascuntur eos simul operiunt, quia sive divitis, sive pauperis superbientis animum curae carnales premunt. In rebus etenim terrenis pauper et dives reprobis, quamvis non pari prosperitate fulciantur, pari tamen anxietate turbantur, quia quod ille jam cum metu habet, iste cum anxietate appetit; et quia habere non valet, dolet. Dicatur ergo: Simul in pulvere dormient, et vermes operient eos, quia etsi non simul rebus temporalibus sublevantur, simul tamen in cura rerum temporalium mentis torpore sopiuntur. Simulque eos vermes operiunt, quia vel istum ut concupita habeat, vel illum, ne habita amittat, carnales cogitationes premunt.

66. Job nec habitis rebus elatus, nec amissis anxius.--
-Beatus autem Job, qui nec habitis rebus elatus fuerat, nec amissas cum anxietate requirebat, quia nullis exterioris damni cogitationibus mordebatur, eum vermes cordis non operuerant. Et quia in terrena cura mentem suam non dejecerat, nequaquam in pulvere dormiebat. Sequitur: Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. Cum scriptum sit: Quis scit hominum quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est (I Cor. II, 11)? qua ratione nunc dicitur: Certe novi cogitationes vestras. Sed tunc spiritus hominis ignoratur ab altero cum verbis vel operibus non demonstratur. Nam cum scriptum sit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. VII, 20), per hoc quod foris agitur quidquid intus latet aperitur. Unde recte quoque per Salomonem dicitur: Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic

corda hominum manifesta sunt prudentibus (Prov. XXVII, 19). Proinde beatus Job, cum amicorum colloquentium cogitationes nosse se diceret, adjunxit: Et sententias contra me iniquas, ut ex patenti re ostenderet quia hoc quod in eis latebat invenisset. Unde ipsas quoque eorum iniquas sententias adjungit, dicens: Dicitis enim: Ubi est domus principis, et ubi tabernacula impiorum?

67. Falsa eorum opinio qui culpas ex flagellis metiuntur.---Infirmi quique, qui in hoc mundo florere appetunt, et sicut magna mala, sic flagella pertimescunt, in eis quos flagellatos aspiciunt, culpas ex poena metiuntur. Quos enim percussos cernunt, Deo displicuisse suspicantur. Unde amici beati Job, quem percussum viderunt, impium fuisse crediderunt, videlicet aestimantes quia si impius non fuisset, ejus tabernacula permanerent. Sed ista non cogitat nisi qui adhuc infirmitatis taedio laborat, qui in praesentis saeculi delectatione gressum cogitationis figit, qui transire ad aeternam patriam perfectis desideriis nescit. Unde bene subjungitur:

CAPUT LVII

VERS. 29, 30.---Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem illum intelligere cognoscetis. Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducitur.

68. Consulendi sunt, qui vitam sibi viam esse, non patriam cogitant.---Saepe etenim diu divina patientia tolerat quos jam ad supplicia praescita condemnat, permittit florere quos adhuc cernit deteriora perpetrare. Quia enim videt ad quam damnationis foveam tendant, hoc eis pro nihilo esse existimat, quod hic perversi relinquenda multiplicant. Sed quisquis praesentis vitae gloriam diligit, magnam esse felicitatem deputat hic secundum votum florere, quamvis cogatur postmodum supplicia aeterna tolerare. Solus ergo ille conspicit nil esse quod iniquus floret, qui jam gressum cordis ab

amore praesentis saeculi amovit. Unde recte cum de subsequenti damnatione impii diceretur, praemittitur: Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem illum intelligere cognoscetis. Viator quippe dicitur qui praesentem vitam viam sibi esse et non patriam attendit, qui in dilectione praetereuntis saeculi cor figere despicit, qui non remanere in transeuntibus, sed ad aeterna pervenire concupiscit. Qui enim in hac vita viator esse non appetit, hujus vitae prospera minime contemnit, et ea quae ipse desiderat, cum abundare aliis viderit, miratur. Unde David propheta quoniam a dilectione praesentis saeculi jam corde transierat, iniqui gloriam describens, dicebat: Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani (Psal. XXXVI, 35). Sed quia cor huic mundo non subdidit, hunc jure despexit, dicens: Transivi, et ecce non erat (Ibid., 36). Esset quippe aliquid in ejus aestimatione impius, si ipse ab hoc saeculo per intentionem minime transisset. Sed is cui non transeunti magnum aliquid esset, transeunti animo quam nihil esset apparuit, quia dum aeterna retributio cogitatur, praesens gloria quam sit nulla cognoscitur. Hinc Moyses, cum supernae contemplationis gloriam quaereret, dixit, Transiens videbo visionem (Exod. III, 3). Nisi enim gressum cordis a saeculi amore removisset, nequaquam intelligere superna potuisset. Hinc Jeremias luctum cordis sui considerari deprecans, ait: O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus (Thren. I, 12). Qui enim praesentem vitam non quasi viam transeunt, sed quasi patriam attendunt, luctum cordis electorum considerare nesciunt. Illos ergo ut dolorem suum considerent propheta exquirat, quos in hoc mundo contigit animum non fixisse. Hinc per Salomonem dicitur: Aperi os tuum muto, et causis omnium filiorum qui pertranseunt (Prov. XXXI, 8). Muti enim dicuntur qui praedicatorum verbis contradicendo minime resistunt. Qui etiam pertranseutes sunt, quia intentionem mentis in amore vitae praesentis figere dedignantur. Igitur quia malus ad diem perditionis servatur, et ad diem furoris

ducitur, hoc non nisi qui est viator intelligit, quoniam qui cor in praesentibus fixit, quae iniquum sequuntur supplicia non deprehendit. De quo adhuc subditur:

CAPUT LVIII

VERS. 31.---Quis arguet coram eo viam ejus? et quae fecit, quis reddet illi?

69. Antichristum tantis signis, ostensione sanctitatis tanta elatum, solus Christus debellaturus est.---Saepe malus indignationem conditoris sui, quam in aeternum passurus est, et in hac quoque vita positus experitur, dum prosperitatem quam amat amittit, et adversitatem quam formidat invenit. Et quamvis increpari de suis pravitatibus a justorum lingua etiam in prosperis valeat, scimus tamen quod cum facta sua perversum quemque dejiciunt, justorum increpatio convalescat. Qua autem ratione nunc dicitur: Quis arguet coram eo viam ejus? dum etiam, justis tacentibus, hoc quoque notum sit, quia toties hic iniqui via arguitur, quoties ejus prosperitas interveniente adversitate turbatur. Sed beatus Job dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput verba convertit. Vidit enim quod in fine mundi Satan hominem ingrediens, quem sacra Scriptura Antichristum appellat, tanta elatione extollitur, tanta virtute principatur, tantis signis et prodigiis in sanctitatis ostensione elevatur, ut argui ab homine ejus facta non valeant quia cum potestate terroris adjungit etiam signa ostensae sanctitatis, et ait: Quis arguet coram eo viam ejus? Quis videlicet hominem illum increpare audeat, cujus visum ferre pertimescit? Sed tamen ejus viam non solum Elias et Enoch, qui in ejus exprobrationem ad medium deducuntur, sed etiam omnes electi arguunt, dum contemnunt, dum virtute mentis ejus malitiae resistunt. Sed quia hoc ex divina gratia, et non suis viribus faciunt, recte nunc dicitur: Quis arguet coram eo viam ejus? Quis etenim, nisi Deus, cujus adjutorio electi, ut

resistere valeant, fulciuntur? Aliquando enim in Scriptura sacra cum interrogando Quis ponitur, Omnipotens designatur. Unde scriptum est: Quis suscitabit eum (Genes. XLIX, 9)? De quo per Paulum dicitur: Quem Deus suscitavit a mortuis (Gal. I, 1). In eo ergo quod sancti viri ejus iniquitati contradicunt, non ipsi sunt qui viam ejus arguunt, sed ille est ex cujus gratia confortantur. Et quia praesentia ejus, qua in homine venturus est, multo atrocior in persecutione erit quam nunc, cum minime cernitur, quia specialiter adhuc illo vase suo proprio non gestatur, bene dictum est: Coram eo. Multi enim nunc vias Antichristi dijudicantes corripunt, sed hoc quasi in ejus absentia faciunt, dum illum arguunt quem adhuc specialiter non intuentur. Cum vero in illo damnato homine venerit, quisquis ejus praesentiae resistit, coram eo viam ejus arguit, cujus vires et conspicit et contemnit. Vel certe viam ejus arguere est prosperitatem cursus ejus aeterno supplicio interveniente turbare. Quod quia solus Dominus propria virtute facturus est, de quo scriptum est. Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. II, 8.), recte dicitur: Quis arguet coram eo viam ejus? Unde et sequitur: Et quae fecit, quis reddet illi? Quis nimirum, nisi Dominus? Qui solus illi perduto homini quae fecit reddet, dum potestatem ejus tam validam per adventum suum aeterna damnatione contriverit. Sed elatus iste princeps malorum, in hac vita quamdiu est positus, quid agat, audiamus. Sequitur:

CAPUT LIX

VERS. 32.---Ipse ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit.

70. In multitudine peccantium tamquam in congerie mortuorum, et in sepulcris Satan vigilat.---Quia sepulcra mortuos tegunt, quid aliud per sepulcra quam reprobis designantur, in quibus extinctae a vita beatitudinis

animae velut in sepulcris latent? Iniquus ergo iste ad sepulcra ducetur, quia in pravorum cordibus recipietur, quoniam soli eum illi suscipiunt, in quibus mortuae a Deo animae reperiuntur. De quo recte etiam, dum ejus supplicia describuntur, per prophetam dicitur: In circuitu illius sepulcra ejus, omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio (Ezech. XXXII, 22). Illi quippe in inferno juxta illum sunt, in quibus idem malignus spiritus mortuus jacet. Qui iniquitatis ejus gladio percussi ceciderunt. Unde scriptum est: Qui liberasti David servum tuum de gladio maligno (Psal. CLIII, 10). Recte autem dicitur: Et in congerie mortuorum vigilabit, quia nunc in congregatione peccantium astutiae suae insidias exerit. Pro eo autem quod in mundo raritas bonorum est, et multitudo malorum, recte mortuorum congeries nominatur, ut ipsa iniquorum multitudo signetur. Lata enim via est quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingrediuntur per eam (Matth. VII, 13). Satanae itaque in congerie mortuorum vigilare est in reproborum cordibus malitiae suae astutias exercere. De quo adhuc subditur:

CAPUT LX

VERS. 33.---Dulcis fuit glareis Cocyti.

71. Ut amarus est electis, ita reprobis vitia suggerendo dulcis est.---Graeca lingua cocytus luctus dicitur, qui tamen luctus feminarum vel quorumlibet infirmantium solet intelligi. Sapientes vero hujus saeculi, a luce veritatis exclusi, quasi umbras quasdam veritatis inquisitione tenere conati sunt. Unde Cocytum fluvium currere apud inferos putaverunt, videlicet designantes quod hi qui digna doloribus opera faciunt, in infernum ad luctum decurrunt. Sed nos despiciamus umbram carnalis sapientiae, qui jam de veritate lucem tenemus et cognoscamus voce beati viri Cocyton luctum infirmantium dici. Scriptum quippe est: Viriliter agite, et confortetur cor vestrum (Psal. XXX, 25). Qui enim in Deo confortari

renuunt, ad luctum per animi infirmitatem tendunt. Glareas vero lapillos fluminum appellare, consuevimus, quos aqua defluens trahit. Quid ergo per glareas Cocyti nisi reprobis designantur, qui, suis voluptatibus dediti, quasi semper a flumine ad ima detrahuntur? Qui enim contra voluptates hujus saeculi stare fortiter nolunt, glareae Cocyti fiunt qui suis quotidie lapsibus ad luctum tendunt, ut in aeternum post lugeant, qui modo se in suis voluptatibus delectabiliter relaxant. Et quia antiquus hostis suum vas illum reprobum hominem ingressus, dum dona perversis tribuit, dum eos in hoc mundo honoribus extollit, dum eorum oculis prodigia ostendit, fluxae mentes hunc in suis prodigiis admirantur et sequuntur, bene de eo dicitur: Dulcis fuit glareis Cocyti. Cum enim hunc electi despiciunt, cum mentis calce contemnunt, illi eum sequentes diligunt, qui velut ab aqua voluptatis ad perpetuum luctum trahuntur, qui per terrenam concupiscentiam more glareae quotidianis lapsibus ad ima dilabuntur. Aliis namque gustum suae dulcedinis per superbiam, aliis per avaritiam, aliis per invidiam, aliis per fallaciam, aliis per luxuriam porrigit; et ad quanta vitiorum genera pertrahit, quasi tot suae dulcedinis potus propinat. Nam cum aliquid superbum in mente persuadet, fit dulce quod dicit, quia videri praelatus caeteris homo perversus appetit. Dum menti avaritiam infundere molitur, fit dulce quod occulte loquitur, quia per abundantiam necessitas vitatur. Dum aliquid de invidia suggerit, fit dulce quod dicit, quia perversa mens dum alium deterescere viderit, exultat se eo minorem minime videri. Cum aliquid de fallacia persuadet, fit dulce quod suggerit, quia eo ipso quo fallit caeteros, prudens videtur sibi. Cum luxuriam deceptae menti loquitur, fit dulce quod suadet, quia in voluptate animum resolvit. Quot ergo vitia carnalium cordibus inserit, quasi tot potus suae dulcedinis eis porrigit. Quam tamen, ut praedixi, ejus dulcedinem non percipiunt, nisi qui, praesentibus voluptatibus dediti, ad perpetuum luctum trahuntur. Bene ergo dicitur: Dulcis fuit glareis Cocyti, quia amarus electis, et suavis est

reprobis. Illos enim solummodo suis delectationibus pascit, quos quotidianis lapsibus ad gemitum impellit. Sequitur:

CAPUT. LXI

IBID.---Et post se omnem hominem trahit, et ante se innumerabiles.

72. Per Antichristum, urgente mundi fine, carnales omnes ad se trahet, nunc tantum plurimos.---Hoc loco homo humana sapiens dicitur. Sed cum plus sint omnes quam innumerabiles quaerendum est nobis cur ante se innumerabiles et post se omnes trahere dicatur, nisi quod antiquus hostis reprobum tunc hominem ingressus cunctos quos carnales invenerit sub suae jugum ditionis rapit? Qui et nunc priusquam appareat innumerabiles quidem, non tamen omnes, carnales trahit, quia quotidie a carnali opere ad vitam multi revocantur, atque ad statum justitiae alii per brevem, alii vero per longam poenitentiam redeunt. Et nunc innumerabiles rapit, cum falsitatis suae stupenda hominibus signa non exhibet. Cum vero coram carnalium oculis miranda eis prodigia fecerit, post se tunc non innumerabiles, sed omnes trahit, quia qui bonis praesentibus delectantur potestati illius se absque retractatione subjiciunt. Sed, sicut praefati sumus, quia plus est omnem hominem quam innumerabiles trahere, cur prius dicitur quia omnem hominem trahit, et post in augmento innumerabiles subjiciuntur? Ratio namque expetit ut prius quod minus est et post in augmento quod plus est diceretur. Sed sciendum quia hoc loco plus fuit innumerabiles dixisse quam omnes. Post se enim omnem hominem trahit, quia in tribus annis et dimidio omnes quos in studiis vitae carnalis invenerit jugo suae dominationis astringit. Ante se vero innumerabiles traxit, quia per quinque millia et adhuc amplius annorum curricula, quamvis carnales omnes trahere minime potuit, multo tamen plures sunt in

tam longo tempore hi quos ante se innumerabiles rapit, quam omnes quos in tam brevi tempore rapiendos invenerit. Bene ergo dicitur: Post se omnem hominem trahit, et ante se innumerabiles, quia et tunc minus tollit cum omnes tulerit, et nunc amplius diripit cum corda innumerabilium invadit. Haec beatus Job, quia contra iniquorum principem mire disseruit, qui in hac vita extolli permittitur, sed in adventu Domini destruetur, de se patenter ostendit quia flagella dominica non ex offensione suscepit, quoniam si iniquus quisque in hac vita permittitur prosperari, necesse est ut electus Dei debeat sub flagelli freno retineri. Ex qua re amicos arguit, dicens:

CAPUT LXII

VERS. 54.---Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

73. Sanctis quam odiosum mendacium.---Amici beati Job eum consolari non poterant, in quo suis sermonibus veritati contraibant. Cumque hunc hypocritam vel impium dicerent, per hoc quod ipsi mentientes perpetrabant culpam, augebant procul dubio poenam justis vulneribus afflicti. Nam sanctorum mentes, quia veritatem diligunt, etiam culpa fallaciae torquet alienae. Quanto enim grave mendacii esse crimen aspiciunt, tanto hoc non solum in se, sed etiam in aliis oderunt.

LIBER DECIMUS SEXTUS

Decursis brevi explicatione libri Job capitibus XXII, XXIII et XXIV, usque ad medium versum 20 tertiam partem claudit.

Qui contra veritatis verba in allegatione deficiunt, saepe etiam nota replicant, ne tacendo victi videantur.

Unde Eliphaz, beati Job sermonibus pressus, ea dicit quae nullus ignorat. Ait enim:

CAPUT PRIMUM

CAP. XXII, VERS. 2.---Numquid Deo comparari potest homo, etiam cum perfectae fuerit scientiae?

1. Scientia nostra divinae comparata, ignorantia est. --In comparatione enim Dei, scientia nostra ignorantia est. Ex Dei namque participatione sapimus, non comparatione. Quid ergo mirum cum illud quasi per doctrinam dicitur, quod sciri potuit etiamsi taceretur? Qui adhuc Dei potentiam quasi defendendo subjungit:

CAPUT II

VERS. 3.---Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua?

2. Justitia nostra Deus non indiget.---In omni quippe quod bene agimus, nosmetipsos, non autem Deum juvamus. Unde et per Psalmistam dicitur: Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges (Psal. XV, 2). Ipse enim vere nobis Dominus, quia et utique Deus est, qui bono non indiget servientis, sed bonitatem confert quam recipit, ut oblata bonitas non ipsi, sed prius accipientibus et post reddentibus prosit. Nam etsi in iudicium Dominus veniens dicit: **Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis** (Matth. XXV, 40), mira hoc pietate loquitur ex suorum compassione membrorum. Et ipse nos per hoc quod caput nostrum est adjuvat, qui per nostra bona opera in suis membris adjuvatur. Adhuc adjungit Eliphaz, quod nullus ignorat, dicens:

CAPUT III

VERS. 4.---Numquid timens arguet te, et veniet tecum ad iudicium?

3. Otiose de Deo dicitur quod a nemine ignoratur.--- Quis hoc vel desipiens sentiat, quod Dominus ex timore nos arguat, et ex metu iudicium contra nos suum proponat? Sed qui verba sua metiri nesciunt, procul dubio ad otiosa dicta dilabuntur. In quibus si se minime reprehendunt, statim ad noxia et contumeliosa verba prosiliunt. Unde Eliphaz, qui otiosa intulit, ad contumeliosa protinus verba prorupit, dicens:

CAPUT IV

VERS. 5.---Et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas?

4. A verbis otiosis ad contumeliosa venit.---Ecce a torpenti corde ad verba venit otiosa, ab otiosis autem verbis per crimen fallaciae ad contumelias exarsit. Isti quippe sunt casus culpae crescentis, ut lingua cum non restringitur nequaquam ubi ceciderit jaceat, sed semper ad deteriora descendat. Ea vero quae subjuncta sunt, quia valde juxta historiam patent, exponenda ad litteram non sunt.

5. Sed quia amicos beati Job haereticorum speciem tenere diximus (Sup., in praef., et alibi saepissime), ipsum vero significationem sanctae Ecclesiae gerere, jam nunc Eliphaz verba quo modo haereticorum falsitati congruant, demonstramus. Nam sequitur:

CAPUT V

Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam.

TYPICUS SENSUS. 6. Haeretici suos errare et Spiritum sanctum amittere, dum ad Ecclesiam redeunt, mentiuntur.---In Scriptura sacra pignoris appellatione aliquando dona Spiritus sancti, aliquando vero signatur confessio peccati. Pignus namque accipitur donum Spiritus sancti, sicut per Paulum dicitur: Qui dedit nobis pignus Spiritus (II Cor. I). Ad hoc enim pignus accipimus, ut de promissione quae nobis fit certitudinem teneamus. Donum ergo sancti Spiritus pignus dicitur, quia per hoc nostra anima ad interioris spei certitudinem roboratur. Rursum pignoris nomine peccati confessio solet intelligi, sicut in Lege scriptum est: Cum debet tibi quidpiam frater tuus, et abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue (Exod. XXII, 26). Frater etenim noster debitor nobis efficitur cum quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstratur. Peccata quippe debita vocamus. Unde peccanti servo dicitur: Omne debitum dimisi tibi (Matth. XVIII, 32). Et in Dominica oratione quotidie precamur: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. VI, 12). A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab eo qui in nos peccasse cognoscitur peccati ejus jam confessionem tenemus, per quam relaxare peccatum quod in nos perpetratum est postulamus. Qui enim peccatum quod commisit fatetur, et veniam petit, jam quasi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere jubemur, quia priusquam in nobis per dolorem cordis sol justitiae occidat, debemus ei confessionem veniae reddere a quo confessionem accipimus culpae, ut qui se deliquisse in nos meminit a nobis mox relaxatum sentiat quod deliquit. Quia ergo sancta Ecclesia cum quoslibet ab haereticis ad veritatem fidei revertentes recipit, prius ut confiteri erroris sui culpam debeant persuadet, quasi sub haereticorum specie per Eliphaz dicitur: Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa. Id est, ab his qui a nobis ad te veniunt inutiliter confessionem erroris exegisti. Si vero, ut praediximus, pignus sancti Spiritus dona sentiamus,

haeretici sanctam Ecclesiam fratrum suorum pignus dicunt abstulisse, quia eos qui ad illam veniunt dona spiritalia suspicantur amittere. Unde et sequitur: Et nudos spoliasti vestibus.

7. Eosdem pigros dicunt et hebetes.---Eos quos haeretici perversis praedicationibus trahunt praecepta doctrinae suae quasi quaedam vestimenta habere existimant, et tandiu illos vestitos putant, quandiu haec quae ipsi praedicaverunt ab illis servari considerant; ex quibus cum quidam ad sanctam Ecclesiam redeunt, eos protinus doctrinae vestimenta perdidisse suspicantur. Sed cum nudus exspoliari nequeat, quaerendum nobis est quomodo prius nudi, et post spoliati memorantur? Sed sciendum est quia omnis qui cordis puritate perfruitur, eo ipso quo duplicitatis tegumentum non habet, nudus est. Et sunt nonnulli apud haereticos qui cordis quidem puritatem habent, sed tamen doctrinae eorum dogmata perversa suscipiunt. Hi nimirum et ex sua puritate nudi sunt, et quasi ex eorum praedicatione vestiuntur. Et quia tales quique facile ad sanctam Ecclesiam redeunt, eo quod duplicitatis malitia non utuntur, eos haeretici nudos fatentur, quos ab ea dicunt vestibus exspoliatos, quia simplices quosque pigros atque hebetes putant, quos prava sua dogmata perdidisse considerant.

8. Ecclesiam inscitiae arguunt, cum incognita loquuntur.---Sequitur: Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. Haeretici quo veritatis soliditatem non tenent, eo nonnumquam student ut loquaciores appareant, et contra catholicorum fidem quasi de doctrinae scientia gloriantur; cunctos quos aspiciunt pravis ad se trahere sermonibus quaerunt, et unde sibi alios ad interitum sociant, inde se agere aliquid vivaciter putant. Eos vero lassos dicimus qui sub hujus saeculi onere laborioso fatigantur. Unde et per semetipsam Veritas dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. XI,

28). Haeretici igitur, quia sua dogmata praedicare non cessant, sanctam Ecclesiam quasi de imperitia irrident, dicentes: Aquam lasso non dedisti, et esurienti panem subtraxisti. Se enim aquam lasso dare existimant cum quibusdam sub terreno fasce laborantibus sui poculum erroris praebent. Et panem se esurientibus non subtraxisse suspicantur, quia etiam de invisibilibus atque incomprehensibilibus requisiti, cum superba audacia respondent. Et tunc se doctos prae omnibus credunt cum loqui de incognitis infelicius praesumunt. Sancta vero Ecclesia dum quempiam videt esurire quod ei non prosit accipere, aut si jam sunt sibi cognita, modeste supprimit, aut si adhuc videntur incognita, humiliter fatetur, eosque ad ordinatae humilitatis sensum revocat cum per suum illis praedicatorem dicit: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. XII, 3). Et rursum: Noli altum sapere, sed time (Rom. XI, 20). Atque iterum: Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris (Eccli. III, 22). Et rursum: Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatum evomas illud (Prov. XXV, 15). Mel quippe invenire est sancti intellectus dulcedinem degustare. Quod tunc sufficienter comeditur, quando nostra intelligentia juxta mensuram sensus sub moderamine tenetur. Nam satiatum mel evomit, qui plus appetens penetrare quam capit, et illud perdit unde potuit nutriri. Quia ergo sancta Ecclesia ab infirmis mentibus prohibet alta perscrutari, beato Job dicitur: Esurienti subtraxisti panem.

9. Ejus magnitudini et universalitati invident.---Et quia ejus quoque magnitudini haeretici invident, quod in fide vera populos universaliter tenet, cum terrenae prosperitatis tempus inveniunt, contra eam in superbis vocibus excedunt, et exprobrantes aperiunt quantum prius ejus potentiae latenter invidebant. Nam sequitur: In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam. Ac si patenter dicant: Quod in praedicatione tua terram universaliter occupasti,

potentia fortitudinis, non ratio veritatis fuit. Quia enim christianos principes praedicationem ejus tenere conspiciunt, hoc quod ei a populis creditur, non virtutem rectitudinis, sed causam saecularis potentiae esse suspicantur. Sequitur:

CAPUT VI

VERS. 9.---Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti.

10. Magistros errorum resipiscentes benigne suscipienti detrahunt.---Plebes quae haereticis praedicantibus sunt subjectae ex carnali intelligentia errorum eorum semina perversa concipiunt, eisque in sua damnatione sociantur. Sed cum sancta Ecclesia ipsos errorum praedicatores vel ratione victos ad se suscipit, vel studio perversitatis obduratos sub disciplinae suae vinculo restringit, destituti haeretici cum remanere apud se plebes sine praedicatoribus vident, quid aliud a sancta Ecclesia quam viduas vacuas relictas dolent? Et quia subtractis haeticorum magistris, eorum discipulos in suo opere infirmari suspicantur, quasi lacertos pupillorum comminutos ab Ecclesia esse conqueruntur. Vel certe quia sancta Ecclesia dum quosdam ab haereticis venientes suscipit, liquet nimirum quod pristino eorum errori contradicit. Nam sunt nonnulli qui ita virginitati carnis student, ut nuptias damnent; et sunt nonnulli, qui ita abstinentiam laudant, ut sumentes alimenta necessaria detestentur. De quibus per Paulum dicitur: Prohibentium nubere, jubentium abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus (I Tim. IV, 3). Quia ergo eos a carnali intentione suae superstitionis revocat, haeretici cum hos aspiciunt aliter vivere quam docuerunt, lacertos eorum ab operatione quam prius tenerant comminutos esse ab Ecclesia testantur. Unde et in hoc tempore disciplinae, si quid ei adversitatis

evenerit, hoc evenisse ex digna peccatorum retributione suspicantur. Nam subditur:

CAPUT VII

VERS. 10.---Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita.

11. Adversa patienti, scelerum poenas esse exprobrant.---Illum formido subita conturbat, qui considerare negligit quid ex districtione iudicis venientis immineat. Quia ergo fidelem populum haeretici culpis perfidiae oppressum credunt, circumdatum laqueis accusant. Et quia existimant quod futura non praevideat, in percussione sua hunc subita formidine conturbatum putant. Qui adhuc insultantes adjungunt:

VERS. 11.---Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non oppressum iri.

Ac si aperte dicat: Securitatem pacis in spe tibi proposueras, et idcirco de praesumptione tua quasi de luce gaudebas, nec te umquam opprimi tribulationibus existimasti. Sed ecce, dum supervenientibus malis affligeris, an sint recta quae tenes ipsae quae te opprimunt tribulationum tenebrae ostendunt. Quas videlicet tribulationes Eliphaz aquis inundantibus comparat, quia dum aliae super alias irruunt, quasi aquis tumentibus, undae undas sequuntur. Sequitur:

CAPUT VIII

VERS. 12-14.---An cogitas quod Deus excelsior coelo sit, et super stellarum vertices sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines coeli perambulat.

12. Immensitatis et providentiae divinae eximia descriptio. Deus sic intendit omnibus, ut adsit singulis.--- Sunt plerique ita hebetes ut formidare nesciant nisi quod corporaliter vident. Unde fit ut Deum non metuant, quem videre non possunt. Haeretici autem, quia se esse sapientes arbitrantur, verba contra catholicos irrisionis proferunt, atque ab eis illum non timeri suspicantur, quem videre corporaliter nequeunt ut quasi per torporem sensus auctorem suum existiment, quia coelo excelsior est, et super stellarum vertices sublimatur, ex longinquo videre non posse; et quia inter nos et coelestem sedem partes aerae intersunt, quasi in nube latens per caliginem judicet, et superioribus intentus, minus ima perpendat; et dum coeli cardines ambiendo constringit, interiora non videat. Sed quis de Deo ista vel desipiens suspicetur, qui nimirum cum sit semper Omnipotens, sic intendit omnibus, ut adsit singulis; sic adest singulis, ut simul omnibus numquam desit? Nam etsi quosdam peccantes deserit, eisdem tamen ipsis adest per iudicium, quibus deesse cernitur per adiumentum. Sic itaque exteriora circumdat, ut interiora impleat; sic interiora implet ut exteriora circumdet; sic summa regit, ut ima non deserat; sic imis praesens est, ut a superioribus non recedat; sic latet in sua specie, ut tamen cognoscatur in operatione; sic cognoscitur in suo opere, ut tamen comprehendi non valeat a cognoscentis aestimatione; sic adest, ut videri nequeat; sic videri non valet, ut tamen ejus praesentiam ipsa sua iudicia testentur; sic se nobis intelligendum praebet, ut tamen ipsum nobis radium sui intellectus obnubilet; et rursum sic caligine nos ignorantiae reprimit, ut tamen menti nostrae radiis suae claritatis intermicet: quatenus et sublevata quidpiam videat, et reverberata contremiscat; et quia eum, sicuti est, videre non potest, aliquatenus vivendo cognoscat. Sed haec haeretici sanctam Ecclesiam scire non aestimant, quia stulto iudicio solos se esse sapientes putant. Ex quorum adhuc typo subjungitur:

CAPUT IX

VERS. 15.---Numquid semitam saeculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

13. Christi semita humilitas mundi superbia.---Sicut semita Redemptoris nostri humilitas, ita semita saeculorum superbia est. Saeculorum itaque semitam viri iniqui calcant, quia per hujus vitae desideria in elatione perambulant. De quibus adhuc iniquis subditur:

CAPUT X

VERS. 16.---Qui sublati sunt ante tempus suum et fluvius subvertit fundamentum eorum.

14. Iniqui semper ante tempus quod sibi praefixerunt, numquam ante constitutum a Deo moriuntur.---Cum tempus vitae a divina nobis praescientia sit procul dubio praefixum, quaerendum valde est qua ratione nunc dicitur quod iniqui ex praesenti saeculo ante tempus proprium subtrahantur. Omnipotens enim Deus etsi plerumque mutat sententiam, consilium numquam. Eo ergo tempore ex hac vita quisque subtrahitur, quo ex divina potentia ante tempora praescitur. Sed sciendum quia creans et ordinans nos omnipotens Deus, juxta singulorum merita, disponit et terminos, ut vel malus ille breviter vivat, ne multis bene agentibus noceat; vel bonus iste diutius in hac vita subsistat, ut multis boni operis adjutor existat; vel rursum malus longius differatur in vita ut prava adhuc opera augeat, ex quorum tentatione purgati justius verius vivant; vel bonus citius subtrahatur, ne si hic diu vixerit, ejus innocentiam malitia corrumpat. Sciendum tamen quia benignitas Dei est peccatoribus spatium poenitentiae largiri. Sed quia accepta tempora non ad fructum poenitentiae, sed ad usum iniquitatis vertunt, quod a divina misericordia mereri poterant amittunt. Quamvis omnipotens Deus illud tempus

uniuscujusque ad mortem praesciat quo ejus vita terminatur, nec alio in tempore quisquam mori potuit, nisi ipso quo moritur. Nam si Ezechiae anni additi ad vitam quindecim memorantur (IV Reg. 20, 6), tempus quidem vitae crevit ab illo termino quo mori ipse merebatur. Nam divina dispositio ejus tempus tunc praescivit, quo hunc postmodum ex praesenti vita subtraxit. Cum ergo ita sit, quid est quod dicitur: Quia iniqui sublatis sunt ante tempus suum, nisi quod omnes qui praesentem vitam diligunt longiora sibi ejusdem vitae spatia promittunt? Sed cum eos mors superveniens a praesenti vita subtrahit, eorum vitae spatia, quae sibi longiora quasi in cogitatione tendere consueverant, intercidit. De quibus recte dicitur: Et fluvius subvertit fundamentum eorum.

15. Iniquorum fundamentum in terrenis, justorum in coelestibus est.---Iniqui enim dum corde transire ad aeterna negligunt, et cuncta praesentia fugitiva esse non intuentur, mentem in amore praesentis vitae figunt, et quasi longae habitationis in ea sibi fundamentum construunt, quia in terrenis rebus per desiderium solidantur. Sic primus in terra Cain civitatem construxisse describitur (Genes. IV), qui videlicet peregrinus aperte monstratur, quia ipse in terra fundamentum posuit, qui a soliditate aeternae patriae alienus fuit. Peregrinus quippe a summis, fundamentum in infimis posuit, qui stationem cordis in terrena delectatione collocavit (S. August. lib. XV de Civit. Dei, cap. 17 et 19). Unde et in ejus stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur; in electorum vero progenie Enoch septimus fuisse memoratur, quia videlicet reprobis in hac vita quae ante est semetipsos aedificando dedicant, electi vero aedificationis suae dedicationem in fine temporis, id est in septimo, exspectant. Videas namque plurimos temporalia sola cogitare, honores quaerere, ambiendis rebus inhiare, nil post hanc vitam requirere. Quid itaque isti nisi in prima se generatione dedicant? Videas electos nil praesentis gloriae quaerere, libenter inopiam

sustinere, mala mundi aequanimiter perpeti, ut possint in fine coronari. Electis ergo Enoch in septima generatione nascitur, quia sui dedicationem gaudii in extremae retributionis gloria requirunt. Et quia quotidiano temporis lapsu ipsa praesentis vitae mortalitas decurrit, atque reproborum dedicationem eosdem reprobos subtrahendo destruit, recte de iniquis dicitur: Et fluvius subvertit fundamentum eorum. Id est, ipse cursus mutabilitatis statum in eis subruit perversae constructionis. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 17.---Qui dicebant Deo: Recede a nobis.

16. Haec etiam beatum Job dixisse quis ambigat? Sed quae in ejus dictis exposuimus, propter legentis fastidium replicare devitamus. Sequitur:

IBID.---Et quasi nihil possit facere Omnipotens, aestimabant eum.

In his quoque sermo, et non sententia immutatur. Nam quod per beatum Job dictum est: Quis est Omnipotens, ut serviamus ei (Job. XXI, 15)? hoc per Eliphaz dicitur: Et quasi nihil possit facere Omnipotens, aestimabant eum. Sequitur:

CAPUT XII

VERS. 18.---Cum ille implesset domos eorum bonis.

17. Deus etiam malos beneficiis cumulat. Quo consilio.---Malorum domos Dominus bonis implet, quia etiam ingratis sua dona non denegat, ut aut benignitatem conditoris erubescant, et ad bonitatem redeant; aut redire omnimodo contemnent, inde illic gravius puniantur, unde hic et bonis Dei largioribus mala

reddiderunt, ut duriora eos tunc supplicia puniant, quorum hic malitiam nec dona vicerunt. Sequitur:

IBID.---Quorum sententia procul sit a me.

Aliud sententia, aliud consilium.---Hoc etiam per beatum Job dictum est. Ait namque: Quorum consilium longe sit a me (Job. XXI, 16), quamvis aliud sententia, atque aliud consilium possit intelligi. Sententia quippe in ore est, consilium in cogitatione. Dum ergo Eliphaz longe se a malorum sententia, beatus vero Job a consilio optavit, constat nimirum quia iste malorum verbis, ille vero etiam cogitationi desiderat esse dissimilis. Sequitur:

CAPUT XIII

VERS. 19.---Videbunt justi, et laetabuntur, et innocens subsannabit eos.

18. Justi de iniquorum peccatis nunc tabescunt, de eorum interitu quandoque laetaturi.---Justi cum hic injustos errare conspiciunt, de errore pereuntium laetari non possunt. Si enim gaudent erroribus, justi non sunt. Rursum si per insultationem laetantur eo quod tales non sunt quales alios esse conspiciunt, omnino superbi sunt. Unde et pharisaeus justificationem perdidit, quia publicani meritis gaudento se praetulit, dicens: Gratias ago tibi, quia non sum sicut caeteri homines, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus (Luc. XVIII, 11). Rursum si dicimus quod perfecto gaudio exsultare justi possunt de morte pravorum, quale est in hoc mundo gaudium de ultione peccantium, in quo adhuc incerta est vita justorum? Discernamus igitur tempora tremoris et exsultationis. Vident etenim nunc injustos justi, et de eorum nequitia tabescunt. Cumque eos feriri conspiciunt, de sua quoque vita suspecti fiunt. Quando ergo videbunt justi iniquorum interitum, et laetabuntur, nisi cum districto judici perfecta jam securitate exsultationis inhaeserint,

cum in illo extremo examine illorum damnationem conspicient, et de se jam quod metuant non habebunt? Nunc itaque reprobos aspiciunt et gemunt, tunc aspicient et subsannabunt, quia eos exultando despicient, quos modo nec sine gemitu iniqua perpetrantes, nec sine metu vident pro iniquitate morientes. Unde per hoc quod subditur, quia de damnatione eorum ultima dicatur ostenditur; nam protinus subinfertur:

CAPUT XIV

VERS. 20. Nonne succisa est erectio eorum et reliqua eorum devoravit ignis?

19. Mali nunc florent, aliquando succidendi, et tam in carne quam in anima puniendi.---Hic namque iniqui erecti sunt, quia in pravis actionibus extolluntur, quia et perverse agunt, et tamen pro perversis actibus minime feriuntur. Peccant et florent peccata augent et terrena bona multiplicant. Sed eorum erectio tunc succiditur, cum vel a praesenti vita ad interitum, vel a conspectu aeterni iudicis ad aeternum gehennae incendium pertrahuntur. Qui etsi hic mortuam suam carnem relinquunt, ipsam quoque in resurrectione recipiunt, ut cum carne ardeant, in qua peccaverunt. Sicut enim eorum culpa in mente fuit et corpore, ita eorum poena in anima erit pariter et carne. Quia ergo nec hoc eis erit a tormento liberum, quod hic mortuum relinquunt, recte nunc dicitur: Reliquias eorum devoravit ignis. Sequitur:

CAPUT XV

VERS. 21, 22.---Acquiesce igitur ei, et habeto pacem, et per haec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones ejus in corde suo.

20. Haereticorum superbia et praesumptio.---Culpa superbiae est docere meliorem, quam saepe haeretici

perpetrant, qui de his quae prave sentiunt quasi docere catholicos praesumunt. Tunc enim eos putant Deo acquiescere, si illos contigerit eorum perversitatibus consentire. Et acquiescentibus pacem promittunt, quia contra eos qui sibi consentiunt jam iurgari desistunt. Fructus autem optimos sibi consentientibus pollicentur, quia eos solos bona opera agere existimant, quos ad sua dogmata se trahere exsultant. Quibus et hoc congruit, quod adjungit: **Suscipe ex ore illius legem. Quia ea quae ipsi sentiunt ex ore Dei procedere suspicantur: Et pone sermones ejus in corde tuo. Ac si aperte astruat, dicens: Quos nunc usque in ore, et non in corde tenuisti. Quia enim eorum perversa dogmata respuit, non eum verba Dei in sensu, sed in ostensione habuisse criminantur. Unde quasi sub quadam specie dulcedinis infundunt virus pestiferae persuasionis, ut verba Dei Ecclesiam in corde suo ponere admoneant. Quae si unquam a corde illius recessissent, ab illis talia nullatenus audiret. Sequitur:**

CAPUT XVI

VERS. 23.---Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.

21. Quid ad Deum post peccata revertitur, in cogitatione et opere manducatur.---Fidelem populum haeretici a Deo discessisse existimant, quia eum suis praedicationibus resistentem vident. Quem cum malis praesentibus afflictum conspiciunt, quasi per admonitionem ad conditoris gratiam trahere conantur, dicentes: Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis. Ac si aperte dicant: Quia nostris dogmatibus resistendo a Domino recessisti, idcirco a justitiae aedificatione destructus es. Tabernaculum vero aliquando accipimus habitaculum corporis, aliquando vero habitaculum cordis. Nam sicut anima habitamus in corpore, ita per cogitationes habitamus in mente.

Iniquitas ergo in tabernaculo mentis, est perversa intentio in studio cogitationis, iniquitas autem in tabernaculo corporis per expletionem operis actio carnalis. Eliphaz itaque quia amicus beati viri exstitit, quaedam vera sentiens, et tamen in his, in quibus a rectitudine deviat, haereticorum speciem tenens, beatum Job ex virtutibus flagellatum nesciens errasse credidit, quem percussum vidit, eique, si reversus ad Omnipotentem fuerit, pollicetur dicens: Longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo, ac si patenter dicat: Quisquis ad Deum post errata revertitur, in cogitatione simul et in opere mundatur. Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 24.---Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos.

22. Infirmi, sanante Deo, fortes evadunt, et aliis doctrina praelucent.---Quid per terram nisi infirmitas actionis, quid per duritiam silicis, nisi fortitudo signatur? quid per torrentes aureos, nisi doctrinam intimae claritatis accipimus? Omnipotens autem Deus ad se conversis pro terra dat silicem, quia pro infirma actione fortitudinem tribuit robusti operis. Dat etiam pro silice torrentes aureos, quia pro robusto opere doctrinam multiplicat clarae praedicationis, ut peccator quisque conversus, et ex infirmo fortis existere valeat, et in sua fortitudine usque ad proferenda verba intimae claritatis exurgat, quatenus in eo et infirmitas actionis, in qua velut solvitur, bene vivendi fortitudine solidetur; et rursus cum sensus ex vita trahitur, ex ipsa fortitudine torrentes aurei defluant, quia in ore bene viventium doctrinae claritas inundat. Sequitur:

CAPUT XVIII

VERS. 25. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi.

23. Deus, fugatis hostibus, divini eloquii argento nos ditat.---Quos magis alios hostes patimur quam malignos spiritus, qui in nostris nos cogitationibus obsident, ut civitatem valeant nostrae mentis irrumpere, eamque sub sui jugo dominii captam tenere? Argenti autem nomine sacra eloquia designati testatur Psalmista, qui ait: Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum terrae (Psal. XI, 7). Et saepe cum eloquiis sacris intendimus, malignorum spirituum insidias gravius toleramus, quia menti nostrae terrenarum cogitationum pulverem aspergunt, ut intentionis nostrae oculos a luce intimae visionis obscurent. Quod nimirum Psalmista pertulerat, cum dicebat: Declinate a me, maligni, et scrutabor mandata Dei mei (Psal. CXVIII, 115). Videlicet patenter insinuans quia mandata Dei perscrutari non poterat cum malignorum spirituum insidias in mente tolerabat. Quod etiam in Isaac opere sub Allophylorum pravitate cognoscimus designari, qui puteos quos Isaac foderat terrae congerie replebant (Genes. XXVI, 15). Hos enim nos nimirum puteos fodimus cum in Scripturae sacrae abditis sensibus alta penetramus. Quos tamen occulte replent Allophyli quando nobis ad alta tendentibus immundi spiritus terrenas cogitationes ingerunt, et quasi inventam divinae scientiae aquam tollunt. Sed quia nemo hos hostes sua virtute superat, per Eliphaz dicitur: Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Ac si aperte diceretur: Dum malignos spiritus Dominus a te sua virtute repulerit, divini intus eloquii talentum lucidum excrescit. Sequitur:

CAPUT XIX

VERS. 26.---Tunc super Omnipotentem deliciis afflues.

24. Deliciis affluunt qui multiplices in sacris Scripturis sensus discernere sciunt.---Super Omnipotentem deliciis affluere est in amore illius Scripturae sacrae epulis satiari. In cujus nimirum verbis tot delicias invenimus, quot ad profectum nostrum intelligentiae diversitates accipimus, ut modo nuda nos pascat historia, modo sub textu litterae velata medullitus nos reficiat moralis allegoria, modo ad altiora suspendat contemplatio, in praesentis vitae tenebris jam de lumine aeternitatis intermicans. Et sciendum quod quisquis deliciis affluit in quadam sui remissione solvitur, atque a laboris studio quasi ex lassitudine relaxatur, quia nimirum anima cum internis deliciis abundare coeperit, terrenis jam operibus incubare minime consentit; sed amore conditoris capta, et sua captivitate jam libera, ad contemplandam ejus speciem deficiendo suspirat, et quasi lassescendo convalescit, quia dum sordida onera portare jam non valet, ad illum per quietem properat, quem intus amat. Hinc etiam in admiratione sponsae scriptum est: Quae est ista quae ascendit de deserto deliciis affluens (Cant. VIII, 5)? Quia nimirum sancta Ecclesia nisi verborum Dei deliciis afflueret, [Col.1132D] de deserto vitae praesentis ascendere ad superiora non posset. Deliciis ergo affluit, et ascendit, quia dum mysticis intelligentiis pascitur, ad superna quotidie contemplanda sublevatur. Hinc etiam Psalmista ait: Et nox illuminatio mea in deliciis meis (Psal. CXXXVIII, 11), quia dum per intellectum mysticum studiosa mens reficitur, jam in ea vitae praesentis obscuritas fulgore diei subsequenti illuminatur, ut etiam in hujus corruptionis caligine in intellectum illius vis futuri luminis erumpat, et verborum deliciis pasta praegustando discat quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur:

CAPUT XX

IBID.---Et elevabis ad Deum faciem tuam.

25. Ad Deum faciem levare, est cor poenitentia mundatum ad divina investiganda attollere.---Ad Deum faciem levare, est cor ad sublimia investiganda attollere. Nam sicut per corporis faciem homini, ita per interiorem imaginem Deo noti atque conspicabiles sumus. Cum vero reatu culpae deprimimur, ad Deum levare cordis nostri faciem veremur. Dum enim nulla bonorum operum confidentia fulcitur, intueri summa mens trepidat, quia ipsa se conscientia accusat. Cum vero jam poenitentiae lamentis culpa diluitur, et sic perpetrata planguntur, ut plangenda minime perpetrentur, magna menti fiducia nascitur, et ad conspicienda supernae retributionis gaudia cordis nostri facies levatur. Sed haec Eliphaz recte diceret si infirmum moneret. Cum vero justum virum propter flagella despicit, quid aliud quam verba scientiae nesciens fundit? Quae nimirum dicta si ad haereticorum typum ducimus, ipsi falsis promissionibus ad Deum nos faciem levare pollicentur. Ac si fidei populo patenter dicant: Quandiu praedicationem nostram non sequeris, cor in infirmis premis. Quia vero Eliphaz beatum Job ad Deum reverti admonuit, a quo videlicet idem vir beatus numquam recessit, adhuc pollicendo subjungit:

CAPUT XXI

VERS. 27.---Rogabis eum, et exaudiet te.

26. Frustra Deum rogant qui ejus praecepta contemnunt.---Rogant quippe Dominum, sed exaudiri minime merentur, qui jubentis Domini praecepta contemnunt. Unde scriptum est: Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis (Prov. XXVIII, 9). Quandiu ergo Eliphaz beatum Job non exaudiri credit, hinc nimirum in suo opere errasse judicavit. Unde et adhuc subdit:

IBID.---Et vota tua reddes.

Qui vota vovit, sed haec prae infirmitate solvere non valet, ei ex peccati poena agitur ut volenti bonum posse subtrahatur. Cum vero in conspectu intimi iudicis ea quae obsistit culpa detergitur, fit protinus ut votum possibilitas sequatur. Sequitur:

CAPUT XXII

VERS. 28.---Decernes rem, et veniet tibi.

27. Falsa hominum de adversis et prosperis iudicia.--- Hoc esse proprium infirmantium iudicium solet, ut tanto quempiam existiment iustum, quanto hunc adipisci conspiciunt omne quod appetit. cum videlicet noverimus nonnumquam bona terrena iustis subtrahi, quae largo munere tribuuntur iniustis, quia et desperatis aegris medici quidquid poposcerint dari praecipiant, et eis quos reduci posse ad salutem praevident quae appetunt dari contradicunt. Sed si dicta haec Eliphaz de donis spiritalibus intulit, sciendum quod res decernitur et venit cum virtus quae ex desiderio appetitur, largiente Deo, etiam effectu prosperatur. Unde et adhuc subditur:

CAPUT XXIII

IBID.---Et in viis tuis splendeat lumen.

28. Mirus virtutis splendor.---In viis quippe iustorum lumen splendere est per mira opera virtutum signa suae claritatis aspergere, ut quocumque per intentionem pergunt, ab intuentium cordibus peccati noctem excutiant, et exemplo sui operis in eis iustitiae lumen fundant. Sed quantalibet sit iustitia operis, apud internum iudicem nulla est, si hanc elevat tumor mentis. Unde et subditur:

CAPUT XXIV

VERS. 29.---Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria; et qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur.

29. Humilitatis commendatio.---Quae nimirum sententia a Veritatis ore non discrepat dicentis: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur (Luc. XIV, 11). Unde et per Salomonem dicitur: Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; et antequam glorietur, humiliatur (Prov. XVIII, 12). Recte autem dicitur: Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur, quia, quantum per membrorum ministerium deprehendi potest, prima superbiae ostensio esse in oculis solet. Hinc enim scriptum est: Et oculos superbiorum humiliabis (Psal. XVII, 28). Hinc de ipso superbientium capite dicitur: Omne sublime videt (Job XLI, 25). Hinc de illa quae ei per infidelitatem adhaesit scriptum est: Generatio cujus excelsi sunt oculi, et palpebrae ejus in altum subrectae (Prov. XXX, 13). Oculos ergo inclinare est nullum respiciendo despiciere, sed se minorem atque imparem cunctis quos aspicit aestimare. Salvabitur itaque qui oculos inclinat, quia qui falsum superbiae verticem deserit, veritatis altitudinem ascendit. Sequitur:

CAPUT XXV

VERS. 30.---Salvabitur innocens, salvabitur autem munditia manuum suarum.

30. Gratiae praevenientis necessitas, quam comitari et subsequi debet liberum arbitrium.---Quae scilicet sententia si de coelestis regni retributione promitur, veritate fulcitur, quia cum de Deo scriptum sit: Qui reddit unicuique secundum opera ejus (Rom. II, 6), illum in extremo examine justitia aeterni judicis salvat, quem hic ejus pietas ab immundis operibus liberat. Sin vero ad hoc salvari quisque hic munditia manuum suarum creditur, ut suis viribus innocens fiat, procul dubio erratur, quia si superna gratia nocentem non praevenit, numquam

perfecto inveniet quem remuneret innocentem. Unde veridica Moysis voce dicitur: Nullusque apud te per se innocens est (Exod. XXXIV, 7). Superna ergo pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut, subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod jam appetimus agat nobiscum, quod tamen per impensam gratiam in extremo iudicio ita remunerat in nobis, ac si solis processisset ex nobis. Quia enim divina nos bonitas, ut innocentes faciat, praevenit, Paulus ait: Gratia autem Dei sum id quod sum (I Cor. XV, 10). Et quia eandem gratiam nostrum liberum arbitrium sequitur, adjungit: Et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi. Qui dum se de se nihil esse conspiceret, ait: Non autem ego. Et tamen quia se esse aliquid cum gratia invenit, adjunxit: Sed gratia Dei mecum. Non enim diceret mecum si cum praeveniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Ut ergo se sine gratia nihil esse ostenderet, ait: Non ego. Ut vero se cum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adjunxit: Sed gratia Dei mecum. Munditia itaque manuum suarum innocens salvabitur, quia qui hic praevenitur dono ut innocens fiat, cum ad iudicium ducitur, ex merito remuneratur. Quae cuncta Eliphaz, sicut praedictum est, etsi recte protulit, cui tamen proferret ignoravit, quia docere meliorem non debuit, sed audire. Quae tamen omnia per typum haereticorum promissionibus congruunt, qui cum fideles quosque in praesenti vita afflictos inveniunt, eos ex culpa perfidiae percussos arbitrantur, eisque si sua dogmata sequantur, salutem innocentiae per bonorum operum munditiam promittunt. Sed mens fidelium tanto eos altius despicit, quanto illos innocentiam non videt habere quam pollicentur. Unde bene per Salomonem dicitur: Frustra jactatur rete ante oculos pennatorum (Prov. I, 17). Pennati quippe sunt bonorum spiritus, qui dum ad altiora per spem veritatis evolant, apposita pravorum hominum deceptionis retiacula declinant. Sequitur:

CAPUT XXVI

CAPUT XXIII, VERS. 1, 2.---Respondens autem Job dixit: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum.

31. Inordinata consolatio dolorem auget.---More suo beatus Job planioribus verbis inchoat, sed dicta sua alta mysterii prosecutione consummat. Mederi quippe dolor afflicti ex amicorum consolatione debuerat; sed quia consolatio ad blandimenta fallaciae erupit, afflicti dolor inhorruit. Quia, enim Eliphaz spondere converso meliora non timuit, quasi ex noxio medicamine vulnus crevit. Unde recte dicitur: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum, quia videlicet inordinatae consolationis intentio percussione quam minuere debuit multiplicavit. In quibus nimirum verbis per typum sanctae Ecclesiae etiam fidelium dolor exprimitur, qui eo amplius gemunt, quo malos blandiri conspiciunt, qui juxta Pauli vocem: Per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium (Rom. XVI, 18).

32. Fidelium mentes sine amaritudine esse nesciunt. Quae etiam verba ad considerandam subtilius mentem fidelium recte referuntur, qui esse sine amaritudine nesciunt etiam si in hoc mundo prosperari videantur. Quibus cum et adversitas evenit, eum quem invenit ingeminat dolorem. Unde recte dicitur: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, ut aperte monstretur quia electorum mens sine amaritudine et in prosperitate non fuerit. Bene autem dicitur: Et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum. Manus quippe plagae est fortitudo percussione. Primam namque percussione suam electi considerant, quia a conditoris sui visione divisi sunt, quia nequaquam illuminationis intimae claritate perfruuntur, sed in praesentis vitae exsilio quasi in caecitatis loco relegati gemunt. Semper

ergo habent in hac manu plagae gemitum suum. Sed cum adhuc etiam adversa in hac vita accidunt, manus plagae eorum etiam super gemitum gravatur. Erat enim plagae gemitus etiam cum praesentis vitae adversa deessent. Sed amaritudo primae percussiois etiam ex tentatione crescit adversitatis. Dicit ergo: Et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum: quia justum quemque in hac vita adversitas non laetum perculit, sed in eo dolorem vulneris multiplicavit. Fit tamen miro omnipotentis Dei moderamine ut cum in hoc mundo mens justae adversitatibus plus laborat, auctoris sui contemplandam faciem amplius sitiatur. Unde hic apte subjungitur:

CAPUT XXVII

VERS. 3.---Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium ejus?

33. Ardor electorum Dei conspectu frui cupientium.--- Electus quisque nisi Deum cognovisset, utique non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidem, atque aliud per speciem; aliud invenire per credulitatem, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur ut electi omnes eum quem fide cognoverunt videre quoque per speciem anhelent. Cujus amore flagrantest aestuant, quia ejus dulcedinis suavitatem jam in ipsa suae fidei certitudine degustant. Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus a daemonibus designat, qui vult abire cum Jesu; sed ei a magistro salutis dicitur: Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus (Luc. VIII, 39). Amanti enim adhuc dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio meritum retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotens Deus dulcis in miraculis, et tamen in sua celsitudine manet occultus, ut et quiddam monstrando de se occulta nos inspiratione in suo amore succendat, et tamen abscondendo Majestatis suae gloriam amoris sui vim per aestum desiderii augeat. Nisi enim sanctus vir videre

hunc in sua Majestate quaereret, non utique subinferret: Et veniam usque ad solium ejus. Quid namque est solium Dei, nisi illi angelici spiritus qui, Scriptura teste, throni vocati sunt? Qui ergo usque ad solium Dei venire vult, quid aliud quam interesse angelicis spiritibus concupiscit, ut nulla jam defectiva temporum momenta sustineat, sed ad permanentem gloriam in contemplatione aeternitatis exsurgat?

34. Electi occulta Dei judicia venerantur.---Quae tamen verba etiam in hac vita positis justis conveniunt. Nam cum contra votum suum atque desiderium quodlibet agi conspiciunt, ad occulta Dei judicia recurrunt, ut in eis videant quia inordinate intus non disponitur quod inordinatum foris currere videtur. Cum enim praesidentem angelicis spiritibus Creatorem omnium fidei oculis contemplantur, ad ejus nimirum solium veniunt. Et quia considerant quoniam is qui mire angelos regit injuste homines non disponit, profecto inveniunt causales rationes quam justae sint, dum ipsae causae extrinsecus videantur injustae; dumque id humiliter faciunt, semetipsos saepe in sua voluntate reprehendunt, sua in se nonnumquam vota dijudicant, dum meliora esse ea quae disponit conditor pensant. Unde bene adhuc subditur:

CAPUT XXVIII

VERS. 4.---Ponam coram eo judicium, et os meum replebo increpationibus.

35. Ex occultorum Dei judiciorum consideratione ad poenitentiam accenduntur electi.---Coram Deo judicium ponere est intra secretum mentis per fidei contemplationem ad tremendum examen majestatis illius oculos nostrae considerationis aperire, quid peccator homo mereatur attendere, et occultus nunc et tacitus judex quam terribilis post appareat considerare. Ex qua

re agitur ut ad cognitionem sui anima subtilius revocetur, et quo occultum iudicem suum magis terribilem videt, eo de suis actibus formidolosius angustetur. Anxie trepidat, culpas suas lamentis insequitur, poenitendo increpat, qualem fuisse se meminit. Unde nunc quoque postquam dictum est: Ponam coram eo iudicium, recte subjungitur: Os meum replebo increpationibus. Qui enim sibi in conspectu Dei iudicium ponit, os suum increpationibus replet, quia dum subtile examen tremendi contra se iudicis contemplatur, amarae se poenitentiae invectione persequitur. Saepe autem dum culpas nostras pensare negligimus, quae earum reprehensio in iudicio sequatur ignoramus; dum vero eas poenitendo persequimur, quid nobis de eis iudex in suo examine dicere possit invenimus. Unde adhuc apte subjungitur:

CAPUT XXIX

VERS. 5.---Ut sciam verba quae mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi.

36. Occulta Dei iudicia, dum metuunt, evadunt electi.---Tunc enim culpas plangimus cum pensare coeperimus. Sed tunc subtilius pensamus, cum sollicitius plangimus, atque ex lamentis in corde nostro plenius nascitur quid peccantibus divina districtio minatur, quae erunt illa reproborum impropria, qui terror, quae implacabilis Majestatis aversio. Tanta enim tunc Dominus reprobis iratus dicet; quanta eos pati ex aequitate permiserit. Quae nimirum verba animadversionis illius iusti, dum modo sollicite metuunt, evadunt. Sed quis in illo examine inveniri iustus valeat, si secundum suae fortitudinis Majestatem vitam hominum discutiat Deus? Apte ergo subjungitur:

CAPUT XXX

VERS. 6.---Nolo multa fortitudine contendat mecum; nec magnitudinis suae mole me premat.

37. Dei fortitudinem formidantes, infirmitatem in assumpta humanitate desiderant.---Mens etenim quamlibet justis, si ab omnipotente Domino districte judicatur, mole magnitudinis premitur. In quibus nimirum verbis hoc quoque intelligendum est, quod sanctus vir, dum Dei fortitudinem devitat, quid ejus aliud quam infirmitatem desiderat? Et scriptum est: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus (I Cor. I, 25). Unde et protinus adjungit:

VERS. 7.---Proponat aequitatem contra me, et perveniet ad victoriam iudicium meum.

Quis enim alius nisi Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus (I Tim. II, 5), aequitatis nomine designatur? de quo scriptum est: Qui factus est sapientia nobis a Deo et justitia (I Cor. I, 30). Quae scilicet justitia dum in hunc mundum contra vias peccatorum venit, antiquum hostem vincimus, a quo captivi tenebamur. Dicat ergo: Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suae mole me premat; proponat aequitatem contra me, et perveniet ad victoriam iudicium meum. Id est, ad redarguendas vias meas incarnatum Filium mittat, et tunc insidiantem adversarium per absolutionis meae iudicium victor excludam. Si enim in divinitatis fortitudine sic unigenitus Dei Filius invisibilis maneret, ut nil de nostra infirmitate susciperet, infirmus homo ad eum invenire accessum gratiae quando potuisset? Consideratum quippe pondus ejus magnitudinis opprimeret potius quam juvaret. Sed fortis super omnia apparuit infirmus inter omnia, ut dum nobis ex assumpta infirmitate congrueret, ad permanentem nos suam fortitudinem elevaret. In altitudine enim sua divinitas a nobis utpote parvulis apprehendi non potuerat, sed stravit se hominibus per humanitatem, et quasi in jacentem ascendimus; surrexit,

et levati sumus. Unde hoc quoque mox subditur, per quod divinitas invisibilis atque incomprehensibilis demonstratur. Nam sequitur:

CAPUT XXXI

VERS. 8, 9.---Si ad Orientem iero, non apparet; si ad Occidentem, non intelligam eum; si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum; si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

38. Deus invisibilis et incomprehensibilis, non in parte sed ubique quaerendus.---Creator quippe omnium in parte non est, quia ubique est. Et tunc minus invenitur, quando is qui totus ubique est in parte quaeritur. Incircumscribitur namque spiritus omnia intra semetipsum habet, quae tamen et implendo circumdat, et circumdando implet, et sustinendo transcendit, et transcendendo sustinet. Bene autem postquam dictum est: Si ad Orientem iero, non apparet; si ad Occidentem, non intelligam eum; si ad sinistram quid agam? non apprehendam eum; si me vertam ad dexteram, non videbo illum; illico adjunxit: Ipse vero scit viam meam. Ac si aperte dicat: Videre non valeo videntem me, et eum qui me subtiliter intuetur intueri non possum; ut videlicet ostendat quia tanto cautius formidandus est, quanto conspicabilis non est. Qui enim ita nos aspicit, ut a nobis aspici nequeat, eo magis timendus est, quo cuncta videns minime videtur. Cum enim contra nos latere quempiam in insidiis credimus, eo illum amplius metuimus, quo minime videmus. Cumque ejus insidias nequaquam deprehendimus ubi sunt, et ibi eas metuimus ubi non sunt. Creator autem noster, qui ubique totus est, et cernens cuncta non cernitur, tanto magis metuendus est, quanto invisibilis permanens, de nostris actibus quando et quid decernat ignoratur. Quae tamen verba intelligi et aliter possunt. Ad Orientem quippe imus, cum mentem in consideratione majestatis ejus attollimus. Sed non

apparet, quia qualis in natura sua est a cogitatione mortali videri non praevalet. Si ad Occidentem non intelligam eum. Ad Occidentem imus cum sublevatum in Deo cordis oculum, sed ipsa immensitate luminis reverberatum, ad nosmetipsos reducimus, et lassati discimus valde super nos esse quod quaerebamus, nostramque mortalitatem considerantes, indignos nos adhuc esse deprehendimus qui immortalem videre valeamus. Si ad sinistram, quid agam non apprehendam eum. Ad sinistram ire est peccatorum delectationibus consentire. Et nimirum constat quia Deum apprehendere non valet qui adhuc in delectatione peccati per sinistram jacet. Si me vertam ad dexteram, non videbo illum. In dexteram procul dubio vertitur qui de virtutibus elevatur. Sed Deum videre non valet qui privata laetitia de bonis actibus gaudet, quia in eo cordis oculum tumor elationis premit. Unde bene alias dicitur: Non declines ad dexteram, aut ad sinistram (Deut. XVII, 11). In quibus cunctis plerumque se anima discutit, nec tamen plene deprehendere semetipsam valet. Unde hic apte subditur:

CAPUT XXXII

VERS. 10.---Ipse vero scit viam meam.

39. Deus justorum vias explorat eosque probat.---Ac si patenter dicat: Ego me et districte discutio, et perfecte me scire non possum; et tamen ille quem videre non valeo, videt subtiliter cuncta quae ago. Sequitur:

Et probabit me quasi aurum quod per ignem transit.

Aurum in fornace ad naturae suae claritatem proficit, dum sordes amittit. Quasi aurum ergo quod per ignem transit probantur animae justorum, quibus exustione tribulationis et subtrahuntur vitia et merita augentur. Nec elationis fuit quod sanctus vir in tribulatione se positum auro comparavit, quia qui Dei

voce justus ante flagella dictus est, non idcirco tentari permissus est ut in eo vitia purgarentur, sed ut merita crescerent, aurum vero igne purgatur. Minus ergo de se aestimavit ipse quam erat, dum, tribulationi traditus, purgari se credidit, qui purgandum in se aliquid non habebat.

40. **Justi quantumvis humiles, sua bona opera non ignorant.---Sciendum vero est quia quamvis de se humilia sentiat animus justorum, ea tamen quae agunt quam sint recta conspiciunt, sed de eorum rectitudine non praesumunt: Unde adhuc subditur: Vestigia ejus secutus est pes meus: viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus. Sed in his omnibus an se esse aliquid existimet videamus. Sequitur: Ipse enim solus est. Qua sententia subjuncta ostendit quia in tot bonis quae egerat nil esse se credidit. Sed haec ipsa superius verba repetentes, ut possumus perstringamus.**

CAPUT XXXIII

VERS. 11.---Vestigia ejus secutus est pes meus.

41. **Dei longanimitas et pietas nobis unitandae. Exempla Christi sequenda.---Quasi quidam namque gressus Dei sunt, quas cernimus, operationes ejus, quibus bonus quisque malusque regitur, quibus justus injustique suis ordinibus disponuntur, quibus et subjectus quisque ad meliora quotidie ducitur, et adversus ad deteriora corruens toleratur. De quibus nimirum gressibus Propheta dicebat: Visi sunt gressus tui, Deus (Psal. LXVII, 25). Nos itaque cum virtutem longanimitatis atque pietatis ejus intuemur, et intuentes imitari contendimus, quid aliud quam gressuum ejus vestigia sequimur, quia extrema quaedam ejus operationis imitamur. Haec enim Patris sui vestigia Veritas admonebat imitari, cum diceret: Orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii**

Patris vestri, qui in coelis est, qui solem suum oriri facit super malos et bonos (Matth. V, 45; Luc. VI, 28). Potest tamen beatus Job, qui certa fide jam dixerat: Scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum (Job. XIX, 25), sic in futura operatione incarnandae sapientiae intendere, sicut nos ejusdem sapientiae jam praeterita opera per fidem videmus, quod Mediator Dei et hominum benignus adtribuendum, humilis ad sustinendum, patiens ad exemplum praebendum fuerit. Cujus nimirum vitam dum beatus Job, superno spiritu repletus, sollicita intentione conspiceret, futuram mansuetudinis illius humilitatem praevidens, quasi ad exemplum sibi propositum recurrit, ut quidquid in hac vita ageret, ad imitationis illius vestigia ligaret, quatenus qui occultae dispositionis ejus sublimia videre non poterat, quasi in terra conspiciens, ad imitationem ejus vestigia teneret. De quibus ejus vestigiis per Petrum dicitur: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus (I Petr. II, 21). De quo adhuc subditur:

CAPUT XXXIV

IBID.---Viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea.

42. Justorum sollicitudo est vias veritatis observare.--- Custodit et non declinat, qui hoc ubi intendit operatur. Custodire quippe per intentionem, est non declinare per operationem. Haec namque est sollicitudo justorum, ut actus suos quotidie juxta vias veritatis examinent, et, ea sibi in regulam proponentes, a rectudinis earum tramite non declinent. Super semetipsos quippe quotidie ire contendunt, et quo in virtutum verticem provehuntur, cauta reprehensione dijudicant, quidquid de eis ex semetipsis remanet infra semetipsos, et totos se illo festinant trahere, ubi se inveniunt ex parte pervenisse. Sequitur:

CAPUT XXXV

VERS. 12.---A mandatis labiorum ejus non recessi.

43. Dei voluntatem in Scripturis scrutari, alia justorum sollicitudo.---Sicut bene obsequentes famuli dominorum suorum vultibus semper intenti sunt, ut ea quae praeceperint, festine audiant et implere contendant, sic justorum mentes per intentionem suam omnipotenti Domino assistunt, atque in scriptura ejus quasi os ejus intuentur, ut quia per eam Deus loquitur omne quod vult, tanto a voluntate ejus non discrepent, quanto eamdem voluntatem illius in ejus eloquio agnoscunt. Unde fit ut ejus verba non per eorum aures supervacue transeant, sed haec in suis cordibus figant. Unde hic subditur:

CAPUT XXXVI

IBID.---Et in sinu meo abscondi verba oris ejus.

44. Verba Dei in sinu abscondere, alia justorum sollicitudo.---In sinu etenim cordis verba oris ejus abscondimus, quanto mandata illius non transitorie, sed implenda opere audimus. Hinc est quod de ipsa matre Virgine scriptum est: Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo (Luc. II, 19). Quae nimirum verba, et cum ad operationem prodeunt, in sinu cordis absconsa latent, si per hoc quod foris agitur intus agentis animus non elevatur. Nam cum conceptus sermo ad opus ducitur, si per hoc humana laus quaeritur, sermo Dei in sinu mentis procul dubio non occultatur. Sed nosse velim, beate vir, cur te tanta intentione examines, cur te tanta sollicitudine astringas? Sequitur:

CAPUT XXXVII

VERS. 13.---Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus.

45. Deus solus est, in cujus essentiae comparatione esse nostrum non esse est.---Numquid non sunt angeli et homines, coelum et terra, aer et maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque repentia? Et certe scriptum est: Creavit ut essent. omnia (Genes. II, 3, seq.). Cum ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur: Ipse enim solus est. Sed aliud est esse, aliud principaliter esse; aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim haec omnia, sed principaliter non sunt, quia in semetipsis minime subsistunt, et nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt. Cuncta namque in illo subsistunt; a quo creata sunt, nec ea quae vivunt sibimetipsis vitam tribuunt, neque ea quae moventur et non vivunt suis nutibus ad motum ducuntur, sed ille cuncta movet, qui quaedam vivificat, quaedam vero non vivificata in extremam essentiam mire ordinans servat. Cuncta quippe ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursus ad nihilum tenderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu retineret Omnia itaque quae creata sunt, per se nec subsistere praevalent, nec moveri; sed in tantum subsistunt, in quantum ut esse debeant acceperunt; in tantum moventur, in quantum occulto instinctu disponuntur. Ecce enim peccator flagellandus est de rebus humanis: arescit in ejus laboribus terra, concutitur in ejus naufragiis mare, ignescit in ejus sudoribus aer, obtenebrescit contra eum inundationibus coelum, inardescunt in ejus oppressionibus homines, moventur in ejus adversitate et angelicae virtutes. Numquidnam haec, quae inanimata vel quae viventia diximus, suis instinctionibus et non magis divinis impulsionebus agitantur? Quidquid est itaque quod exterius saevit, per hoc ille intuendus est, qui hoc interius disponit. In omni igitur causa solus ipse intuendus est, qui principaliter est. Qui etiam ad Moysen dicit: Ego sum qui sum. Sic dices

filiis Israel: Qui est, misit me ad vos (Exod. III, 14). Cum itaque flagellamur per ea quae videmus, illum debemus sollicite metuere, quem non videmus. Vir itaque sanctus despiciat quidquid exterius terret, quidquid per essentiam suam, nisi regeretur, ad nihilum tenderet, et mentis oculo, suppressis omnibus, intueatur unum in cujus essentiae comparatione esse nostrum non esse est, et dicat: Ipse enim solus est.

46. Deus immutabilis natura et voluntate.---De cujus mox immutabilitate apte subjungitur: Et nemo avertere potest cogitationem ejus. Sicut enim immutabilis natura est, ita immutabilis voluntate. Cogitationem quippe ejus nullus avertit, quia nemo resistere occultis ejus judiciis praevalet. Nam etsi fuerunt quidam qui deprecationibus suis ejus cogitationem avertisse viderentur, ita fuit ejus interna cogitatio, ut sententiam illius avertere deprecando potuissent, et ab eo acciperent quod agerent apud ipsum. Dicat ergo: Et nemo avertere poterit cogitationem ejus, quia semel fixa judicia mutari nequaquam possunt. Unde scriptum est: Praeceptum posuit, et non praeteribit (Psal. CXLVIII, 6); et rursum: Coelum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Marc. XIII, 31); et rursum: Non enim cogitationes meae sicut cogitationes vestrae, neque viae meae sicut viae vestrae (Isai. LV, 8). Cum ergo exterius mutari videtur sententia, interius consilium non mutatur, quia de unaquaque re immutabiliter intus constituitur, quidquid foris mutabiliter agitur. Sequitur:

CAPUT XXXVIII

IBID.---Et anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

47.---Deo nec illa obsistunt quae contra voluntatem illius fieri videntur.---Cum sit cunctis corporibus exterior, cunctis mentibus interior Deus, ea ipsa vis ejus, qua omnia penetrat, cunctaque disponit, anima illius

appellatur. Cujus videlicet voluntati nec illa obsistunt, quae contra voluntatem illius fieri videntur, quia ad hoc nonnumquam permittit fieri etiam quod non praecipit, ut per hoc illud certius impleatur quod jubet. Apostatae quippe angeli perversa voluntas est, sed tamen a Deo mirabiliter ordinatur, ut ipsae quoque ejus insidiae utilitati bonorum serviant, quos purgant dum tentant. Sic itaque ejus anima quodcumque voluit hoc fecit, ut inde quoque voluntatem suam impleat, unde voluntati illius repugnari videbatur. Terreatur ergo vir justus, et tantae majestatis pondus considerans, infirmum se esse deprehendat.

48. Sed inter verba haec percunctari libet, ac dicere: O beate Job, inter tot flagella positus cur adhuc adversa formidas? jam tribulationibus cingeris, jam innumeris afflictionibus angustaris. Malum timeri debet quod necdum susceptum est; tu in tanto positus dolore quid metuis? Sed ecce vir justus nostris inquisitionibus satisfaciens adjungit:

CAPUT XXXIX

VERS. 14.---Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia praesto sunt ei.

49. Ex his quae patimur, formidare discimus quae nondum passi sumus.---Ac si aperte dicat: Jam perpendo quae patior, sed adhuc formido quae pati possum. Explet enim in me voluntatem suam, quia multis me percussioibus affligit. Sed multa similia praesto sunt ei, quia si ferire cogitat, adhuc invenit ubi plaga crescat. Hinc itaque pensandum est quam pavidus ante flagellum fuit, qui etiam percussus adhuc metuit ne feriat. Incomprehensibilem quippe vim ei inesse considerans et potestatis et examinis, esse vir justus noluit nec de flagello securus. Unde adhuc metuens adjungit:

CAPUT XL

VERS. 15.---Et idcirco a facie ejus turbatus sum, et considerans eum, timore sollicitor.

50. Malis securitatem prae se ferentibus, justi semper timent.---Bene a facie Domini turbatur, qui terrorem majestatis illius cordis sui obtutibus proponit, et ejus rectitudinis pavore concutitur, dum se reddendis rationibus conspicit idoneum non esse, si dictricte judicetur. Recte autem dicitur: Et considerans eum, timore sollicitor, quia divinae animadversionis vim cum minime quisque considerat, minime formidat; et tanto magis in hac vita quasi securus est, quanto a consideratione internae districtiois alienus. Semper etenim justi viri ad cordis secretarium redeunt vim occultae districtiois intuentur, majestatis intimae judicio assistunt, ut eo magis quandoque securi sint, quo hic quandiu viverent securi esse noluerunt. Nam malorum mentes cum renuunt considerare quod timeant, ad hoc quandoque gaudentes perveniunt quod timentes nullo modo evadant. Sed ecce de beato Job novimus quod crebris Dei sacrificiis deditus, quod hospitalitatibus, quod indigentibus pauperum impensus, quod suis etiam subditis humilis, quod sibi adversantibus benignus fuit, et tamen tot flagella suscepit nec jam securus exstitit inter flagella, sed adhuc metuit, adhuc divinae districtiois vim considerans contremiscit. Quid nos itaque miseri, quid peccatores dicimus, si sic timet, qui sic egit? Sed tanti timoris pondus an a semetipso habeat, innotestat. Sequitur:

CAPUT XLI

VERS. 16. Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me.

51. Timor hic donum Dei est.---Ex divino munere cor justi moliri dicitur, quia superni judicii timore penetratur.

Molle est enim quod penetrari potest, durum quod penetrari non potest. Unde per Salomonem dicitur: Beatus homo qui semper est pavidus, qui vero mentis est durae corrueat in malum (Prov. XXVIII, 14). Virtutem ergo suae formidinis non sibi, sed auctori tribuit, qui ait: Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me. Non autem secunda, sed perturbata sunt corda bonorum, quia dum futuri examinis pondus considerant, quietem hic habere non appetunt, securitatem suam distractionis intimae consideratione perturbant. Qui tamen inter ipsa timoris supplicia saepe animum revocant ad dona, et ut semetipsos consolatione refoveant, inter hoc quod metuunt reducunt oculos ad dona quae acceperunt, ut spes sublevet quem timor premit. Unde et sequitur:

CAPUT XLII

VERS. 17.---Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

52. Flagella justorum aut mala perpetrata purgant, aut futura devitant.---Ille enim in flagello positus a salute corporis propter imminentes tenebras perit, qui idcirco pro transactis percutitur, ut a futuris suppliciis abscondatur. Flagella quippe bonorum aut vitia perpetrata purgant, aut ea quae poterant perpetrari futura devitant. Beatus autem Job, quia in flagello positus, nec a peccatis praecedentibus purgabatur, nec ab imminentibus tegebatur, sed ejus tantummodo in flagello virtus augebatur, fiducialiter dicit: Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. Qui enim semper divinae formidinis pondus aspexit, ejus cordis faciem caligo peccati non operuit. Et is quem supplicia nulla sequebantur, salutem corporis propter imminentes tenebras non amisit.

53. A pravis cogitationibus nemo immunis.---Et notandum quod ipse priora denuntians nequaquam ait:

Faciem meam non tetigit; sed: Non operuit caligo. Saepe enim etiam corda justorum subortae cogitationes polluunt, terrenarum rerum delectationibus tangunt, sed dum citius manu sanctae discretionis abiguntur, festine agitur ne cordis faciem caligo operiat, quae hanc jam ex illicita delectatione tangebatur. Nam saepe in ipso orationis sacrificio importunae se cogitationes ingerunt, quae hoc rapere vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Unde Abraham cum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aves pertulit, quas studiose, ne oblatum sacrificium raperent, abegit (Genes. XV, 11). Sic nos cum in ara cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis hoc volucris custodiamus, ne maligni spiritus et perversae cogitationes rapiant quod mens nostra offerre se Domino utiliter sperat. Sequitur:

CAPUT XLIII

CAP. XXIV, VERS. 1.---Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora; qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

54. Dies Dei ejus aeternitas. Deus est quod habet.--- Quid dies Dei, nisi ipsa ejus aeternitas appellatur? quae nonnumquam unius diei pronuntiatione exprimitur, sicut scriptum est: Melior est dies una in atriis tuis super millia (Psal. LXXXIII, 11). Nonnumquam vero pro sua longitudine dierum multorum appellatione signatur, de quibus scriptum est: In saeculum saeculi anni tui (Psal. CI, 25). Nos itaque intra tempora volvitur, per hoc quod creatura sumus. Deus autem qui creator est omnium aeternitate sua tempora nostra comprehendit. Ait ergo: Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora; qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. Quia ipse quidem nostra comprehensibiliter conspicit, nos autem ea quae ejus sunt comprehendere nullatenus valemus. Sed natura Dei cum simplex sit, mirandum valde est, cur dicit: Qui noverunt eum, ignorant dies illius. Neque enim aliud ipse,

atque aliud dies ejus sunt. Deus namque hoc est quod habet. Aeternitatem quippe habet, sed ipse est aeternitas. Lucem habet, sed lux sua ipse est. Claritatem habet, sed ipse est claritas sua. Non est ergo in eo aliud esse, et aliud habere. Quid est itaque dicere: Qui noverunt eum, ignorant dies illius, nisi quia et qui cognoscunt eum adhuc nesciunt? Nam et qui jam eum fide tenent, adhuc per speciem ignorant. Et cum ipse sibi sit aeternitas, quem veraciter credimus, qualiter tamen sit ipsa ejus aeternitas ignoramus. In hoc namque quod de divinae naturae potentia audimus, ea nonnumquam cogitare consuevimus quae per experientiam scimus. Omne enim quod coepit et desinit, initio et fine concluditur. Quod si mora aliquantula differtur ut finiatur, longum dicitur; in qua videlicet longinquitate cum quisque mentis oculos reducit retro per memoriam, tendit ante per expectationem, quasi per spatium temporis dilatat in mente. Cumque audit aeternitatem Dei, humano more intendenti animo longa vitae spatia proponit, in quibus metiatur semper et quid abiit retro, quod retineatur in memoria, et quid ante restat, quod expectetur ex intentione.

55. In aeternitate nihil praeteritum aut futurum.---Sed quoties in aeternitate ista cogitamus, aeternitatem necdum cognovimus. Ibi quippe est quod nec initio incipitur, nec fine terminatur, ubi neque expectatur quod veniet, neque percurrit quod debeat recordari, sed est unum quod semper esse est. Quod etsi nos et angeli cum initio esse videre incipimus, esse tamen hoc sine initio videmus, ubi sic semper sine fine esse est, ut numquam se animus tendat ad sequentia, ac si multiplicentur quae sunt et longa fiant. Nam etsi per prophetiae spiritum dictum est: Domine, qui regnas in aeternum, et in saeculum, et adhuc (Fortasse, Exod. XV, 18, ubi legitur: Dominus regnabit in aeternum [Hebr., in saeculum] et ultra), more sacri eloquii, humano modo spiritus hominibus est locutus, ut ibi adhuc diceret, ubi

expectatio non inesset. Adhuc enim aeternitas non habet, quae semper esse habet, in qua nulla pars suae longitudinis praeterit, ut pars alia succedat, sed totum simul esse est, ut nil deesse videatur quod non cernat; in qua omne quod est animus videt et tardum non esse, et longum esse. Sed haec de aeternitatis diebus loquentes, conamur magis videre aliquid quam videmus. Dicatur igitur recte: Qui autem noverunt eum, ignorant dies illius, quia etsi jam Deum per fidem novimus, qualiter tamen sit ejus aeternitas, sine praeterito ante saecula, sine futuro post saecula, sine mora longa, sine praestolatione perpetua, non videmus. Beatus itaque Job sanctae Ecclesiae typum tenens, quia sub magno se scientiae freno moderatur, ne plus sapiat quam oportet sapere, et dies Dei non posse comprehendi testificans, ad haereticorum mox superbiam respectum mentis reducit, qui alta sapere appetunt, et quod capere utcumque non possunt perfecte se scire gloriantur. Nam sequitur:

CAPUT XLIV

VERS. 2.---Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos.

56. Haeretici terminos a patribus constitutos transferunt.---Quos aliorum nomine nisi haereticos designat, qui a sanctae Ecclesiae gremio extranei existunt? Ipsi enim terminos transferunt, quia constitutiones patrum praevaricando transcendunt. De quibus nimirum constitutionibus scriptum est: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui (Prov. XXII, 28). Qui greges diripiunt et pascunt, quia imperitos quosque perversis ad se persuasionibus trahunt, et doctrinis pestiferis ad interficiendum nutriunt. Nam quod gregum nomine imperiti populi designentur, sponsi verba testantur, qui sponsam suam alloquitur dicens: Nisi cognoveris te, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum (Cant. I, 7), id est

nisi honorem tuum, quo ad similitudinem Dei es condita, bene vivendo cognoveris, a conspectu meae contemplationis egredere, et imperitorum vitam imitare populorum. Sequitur:

CAPUT XLV

VERS. 3.---Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduae.

57. Electi pupilli sunt.---Quos hoc loco pupillos accipimus, nisi electos Dei, in mentis teneritudine positos, qui magna fidei gratia nutriuntur, et patris sui jam pro se mortui faciem necdum vident? Et sunt plerique in Ecclesia qui quosdam conspiciunt coelestia appetere, terrena omnia despectui habere; et quamvis ipsi in hujus mundi laboribus insudent, eis tamen quos ad coelestia anhelare conspiciunt de rebus quas in hoc mundo possident hujus vitae adjutorium ferunt. Et quamvis ipsi agere spiritualia nequeant, ad summa tamen tendentibus libenter subsidia ministrant. Portare enim asinus onera hominum solet. Quasi ergo quidam asinus electorum est, qui, terrenis actibus deserviens, deportat onera usibus hominum. Et saepe cum haeretici quemlibet talem a sanctae Ecclesiae gremio avertunt, quasi pupillorum asinum abigunt, quia cum hunc ad perfidiam suam pertrahunt, a ministerio bonorum repellunt.

58. Vidua est Ecclesia.---Quae autem vidua nisi sancta Ecclesia debet intelligi, quae occisi viri sui interim visione privata est? Bos autem hujus est viduae, unusquisque praedicator. Et saepe contingit ut haeretici perversis suis dogmatibus ipsos etiam qui praedicatores videbantur trahant. Bovem ergo viduae auferunt, cum de sancta Ecclesia etiam praedicantem tollunt. Ubi recte est adjunctum: Pro pignore. Pignus namque cum tollitur, aliud quidem est quod tenetur, sed tamen adhuc aliud quaeritur. Et plerumque haeretici ideo eos conantur

auferre qui praedicant, ut eorum etiam sequaces trahant. Pro pignore ergo bos viduae tollitur, quando idcirco ipse qui praedicabat rapiatur, ut alii sequantur. Ex cujus ruina plerumque agitur ut hi quoque de sanctae Ecclesiae gremio exeant, qui in ea bonis moribus praediti mites atque humiles esse videbantur. Unde et subditur:

CAPUT XLVI

VERS. 4.---Subverterunt pauperum viam, et opprimerunt pariter mansuetos terrae.

59. Pauperum nomine humiles intelligendi.--- Paupertatis namque nomine saepe humilitas designari solet. Et nonnumquam hi qui mansueti atque humiles videntur, si servare discretionem nesciunt, exemplis aliorum cadunt. Sunt vero nonnulli haeretici qui populis admisceri fugiunt, sed recessum vitae secretioris petunt; qui plerumque eos quos inveniunt eo amplius peste suae persuasionis inficiunt, quo quasi ex vitae meritis reverentiores videntur. De quibus subditur:

CAPUT XLVII

VERS. 5.---Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum.

60. Onagris similes sunt haeretici. Non Dei opus, sed suum peragunt.---Onager enim agrestis est asinus. Et recte hoc in loco onagris comparantur haeretici, quia, in suis voluptatibus dimissi, a vinculis sunt fidei et rationis alieni. Unde scriptum est: Onager assuetus in solitudine, in desiderio animae suae attraxit ventum amoris sui (Jerem. II, 24). Onager quippe in solitudine assuetus est, quia dum terram cordis sui disciplinae virtute non excolit, ibi habitat ubi fructus non est. Quia in desiderio animae suae ventum amoris sui attrahit, quia ea quae ex desiderio scientiae in mente concipit inflare praevalent,

non aedificare. Contra quos dicitur: Scientia inflat, charitas vero aedificat (I Cor. VIII, 1). Unde hic quoque congrue infertur: Egrediuntur ad opus suum. Non enim Dei, sed suum opus peragunt, dum non recta dogmata, sed propria desideria sequuntur. Scriptum quippe est: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat (Psal. C, 6). Qui ergo non in via immaculata ambulat, sibi magis quam Domino ministrat. Sequitur:

CAPUT XLVIII

IBID.---Vigilantes ad praedam, praeparant panem liberis.

61. Haeretici ad praedam vigilant.---Ad praedam vigilant qui verba justorum ad sensum proprium semper rapere conantur, ut per haec perversis filiis panem erroris parent. De quo videlicet pane apud Salomonem verbis mulieris pravitatis haereticæ typum gerentis dicitur: Aquae furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior (Prov. IX, 17). Sequitur:

CAPUT XLIX

VERS. 6.---Agrum non suum demetunt, et vineam ejus quem vi oppresserint vindemiant.

62. Qui agrum non suum, et vineam alienam devastent haeretici.---Potest agri nomine Scripturae sacrae latitudo signari, quam haeretici non suam demetunt, quia ex ea sententias longe a suis sensibus diversas tollunt. Quae vineae quoque appellatione exprimitur, quia per veritatis sententias botros virtutum profert. Cujus vineae dominum, id est Scripturae sacrae conditorem, quasi vi opprimunt, quia ejus sensum in verba sacri eloquii inflectere violenter conantur, qui dicit: Servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis (Isai. XLIII, 24). Et eamdem vineam

vindemiant, quia ex ea sententiarum botros pro suae intelligentiae intentione coacervant. Potest agri vel vineae nomine universa Ecclesia designari, quam perversi praedicatores demetunt, et auctorem ejus in membris suis opprimendo vindemiant, quia Creatoris nostri gratiam persequentes, dum quosdam de illa qui recti videbantur rapiunt, quid aliud quam spicas vel botros animarum tollunt? De quibus adhuc subditur:

CAPUT I

VERS. 7.---Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore.

63. Bona opera destruendo, nudos dimittunt homines haeretici.---Sicut vestimenta corpus, sic bona opera protegunt animam. Unde cuidam dicitur: Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet (Apoc. XVI, 15). Haeretici itaque cum in quorundam mentibus bona opera destruunt, nimirum velamina indumentorum tollunt. Bene autem dicitur: Quibus non est operimentum in frigore. Operimentum quippe ad justitiam pertinet, frigus ad culpam. Et sunt nonnulli qui in quibusdam rebus peccata faciunt, in quibusdam vero recta opera sequuntur. Qui ergo ex aliis actibus delinquit, atque ex aliis justitiam peragit, quid iste nisi in frigore vestitur; alget, et tegitur; quia ex alio opere fervescit ad justitiam, ex alio frigescit ad culpam? Sed cum haeretici bona opera talibus subtrahunt, agunt ne in frigore habeant quo vestiantur. Recte ergo dicitur: Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore, ut videlicet solum culpae frigus interimat quos calor alterius operis ex parte aliqua tegebat. Potest vero per frigus desiderium, per vestimentum operatio signari. Et sunt plerique qui adhuc perversis desideriis aestuant, sed, contra se spiritualiter decertantes, rectis sibi operibus repugnant, et bonis actibus tegunt hoc quod sinistrum sibi resultare per

tentationem sentiunt. Hi itaque unde mala desiderant, inde algent; unde autem bona operantur, inde vestiti sunt. Cum vero haeretici perversis allegationibus rectae fidei opera subtrahunt, quid agunt, nisi ut hi qui adhuc desideriorum carnalium frigora sentiunt, sine bonorum actuum vestimento moriantur? Sequitur:

CAPUT LI

VERS. 8.---Quos imbres montium rigant, et non habentes velamen amplexantur lapides.

64. Sanctorum Patrum sententiis tamquam fluentis rigamur. Sanctorum martyrum invocatio.---Imbres montium sunt verba doctorum. De quibus montibus voce sanctae Ecclesiae dicitur: Levavi oculos meos ad montes (Psal. CXX, 1). Hos itaque imbres montium rigant, quia sanctorum Patrum fluentia satiant. Velamen autem, ut jam praediximus, boni operis tegmen accipimus, quo quisque tegitur, ut ante omnipotentis Dei oculos, pravitatis ejus foeditas operiatur. Unde scriptum est: Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. XXXI, 1). Quos autem lapidum nomine nisi fortes intra sanctam Ecclesiam viros accipimus? quibus per primum pastorem dicitur: Et vos tamquam lapides vivi superaedificamini (I Pet. II, 5). Hi itaque qui de nullo suo opere confidunt, ad sanctorum martyrum protectionem currunt, atque ad sacra eorum corpora fletibus insistunt, promereri se veniam, eis intercedentibus, deprecantur. Quid ergo isti in hac humilitate faciunt, nisi quia bonae actionis velamen non habent, lapides amplexantur? Sequitur:

CAPUT LII

VERS. 9.---Vim fecerunt depraedantes pupillos, et vulgus pauperum spoliaverunt.

65. Haeretici infirmos et indoctos, qua vi qua blandimentis aucupantur.---Cum prosperitatem vitae praesentis haeretici non habent, infirmis mentibus verbis blandioribus perversa persuadent. Si qua vero illis prosperitas temporis praesentis arriserit, etiam violenter trahere quos praevalent non desistunt. Pupillorum itaque nomine designantur hi qui adhuc sunt teneri intra sanctam Ecclesiam constituti, quorum vitam misericors pater moriendo servavit, qui ad bonam jam intentionem deducti sunt, sed adhuc in bonis actibus nulla virtute roborantur. Haeretici igitur depraedantes pupillos vim faciunt, quia contra infirmas fidelium mentes verborum et operum violentia grassantur. Vulgus autem pauperum est populus indoctus, qui si verae sapientiae divitias haberet, vestimentum suae fidei nequaquam amitteret. Quasi quidam quippe intra sanctam Ecclesiam senatores sunt, veri doctores, qui cum scientiam in corde multiplicant, veris apud se divitiis abundant. Sed haeretici vulgus pauperum spoliant, quia dum doctos non praevalent, indoctos quosque a valamine fidei praedicatione pestifera denudant. Sequitur:

CAPUT LIII

VERS. 10.---Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas

66. Haeretici sanctorum Patrum doctrinam auferunt otiosis et incautis.---Quod ait nudis, hoc replicat, absque vestitu; sed aliud est nudum esse, aliud nudum incedere. Omnis enim qui nec bona nec mala operatur, nudus est et otiosus; qui autem mala agit, nudus incedit, quia sine velamine boni operis per iter pravitatis pergit. Sunt vero nonnulli qui, malum suae nequitiae cognoscentes, satiari pane justitiae festinant, percipere sacri eloquii dicta desiderant. Qui quoties Patrum sententias pro aedificandis mentibus in cogitatione versant, quasi de bona segete spicas portant. Haeretici igitur nudis et

incedentibus absque vestitu et esurientibus spicas tollunt, quia sive quidam otiosi sint, et in nullis se bonis exercent, seu per iter impudentiae absque velamine boni operis pergant, etiam si quando jam ad poenitentiam redire cupiunt, et pabulum verbi concupiscunt, eis esurientibus spicas tollunt, quia in eorum mente perniciosis persuasionibus Patrum sententias destruunt. Nec immerito spicas signare Patrum sententias dicimus, quia saepe dum per figurata eloquia proferuntur, ab eis tegmen litterae quasi aristarum paleas subtrahimus, ut medulla spiritus reficiamur. Sequitur:

CAPUT LIV

VERS. 11.---Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

67. Persecutionum quas fidelibus haeretici indicunt utilitas. Saeculi potentes adversus eos commovent.--- Omnes qui sanctam Ecclesiam persequuntur, quid aliud quam torcular calcant? Quod divina agi dispositione permittitur, ut animarum botri in spiritale vinum defluant, quae, carne corruptibili exutae, ad regna coelestia velut in apothecam currant. Nam iniusti dum justos deprimunt, quasi botros sub pedibus mittunt. Compressi autem botri ad superni convivii satietatem exuberant, qui prius quasi in hujus aeris libertate pendebant. Unde David propheta, sanctae Ecclesiae afflictionem conspiciens, psalmum pro torcularibus scribit (Psal. VIII, aut LXXXIII). Sed omnes qui vitam fidelium persequuntur, calcant et sitiunt, quia agendo crudelia, ferociores fiunt, impietatis suae meritis caecati, eo ambiunt graviora facere, quo jam gravia fecerunt. Haeretici autem cum per se potestatem persecutionis non habent, hujus saeculi potentes commovent, eorumque mentes ad persequendum trahunt, et quibus valent persuasionibus accendunt. Quos cum crudelia agere contra catholicorum vitam conspiciunt,

quasi in ipso solis fervore requiescunt. Bene ergo nunc dicitur: Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt, quia eorum se multitudini adjungunt, quos jam vident gravia agere, et adhuc sitire graviora. Quorum fervor dum eorum desideria satiat, in eorum actibus, quasi in meridie, quiescunt. Sequitur:

CAPUT LV

VERS. 12.---De civitatibus fecerunt viros gemere.

68. Haeretici Ecclesiae unitatem solvere nituntur.--- Quia civitates a conviventibus populis appellantur, non immerito civitatum nomine verae sunt fidei Ecclesiae designatae, quae in singulis mundi partibus positae unam catholicam faciunt, in qua fideles omnes de Deo recta sentientes concorditer vivunt. Hanc namque in Evangelio Dominus conviventium populorum etiam per locorum distinctionem concordiam designavit, cum satiaturus de quinque panibus populum, quinquagenos per turmas, vel centenos discumbere praecepit, ut videlicet turba fidelium escam suam et locis disjuncta et moribus conjuncta perciperet. Jubilaei quippe requies quinquagenarii numeri mysterio continetur, et quinquagenarius bis ducitur, ut ad centenarium perducatur. Quia ergo prius a malo quiescit opere, ut post anima plenius quiescat in cogitatione, alii quinquageni, alii autem centeni discumbunt, quoniam sunt nonnulli qui jam a pravis actibus habent requiem operis, et sunt nonnulli qui a perversis cogitationibus habent jam requiem mentis. Heretici igitur, quia, perversis saepe hujus mundi potentibus adhaerentes, bonorum sociale vitam atque concordiam persequuntur, recte nunc dicitur: De civitatibus fecerunt viros gemere. Quos recte beatus Job memorat viros, quia illos magis haeretici extinguere ambiunt qui perfectis gressibus per viam Dei non fluxe et enerviter, sed viriliter currunt. Qui cum vulnus perfidiae ingeri in parvulorum fidelium mente

conspiciunt, semper ad clamorem et gemitus redeunt. Unde et recte dicitur:

CAPUT LVI

IBID.--- Et anima vulneratorum clamavit, et Deus inultum abire non patitur

69. Haereticorum scelera Deus inulta non relinquet.--
-Vulneratur quippe anima justorum cum fides turbatur infirmorum, quibus jam hoc ipsum clamare est de alieno lapsu tabescere. Sed Deus inultum abire non patitur, quia etsi justo ordine injustum aliquid fieri permittit, inultum tamen abire non sinit injustum quod fieri juste permisit, quia et per reproborum injustitiam quasdam, quas inesse considerat, culpas percutit electorum, et tamen aeterna justitia ferire non negligit injustitiam ferientium. Sequitur:

CAPUT LVII

VERS. 13.---Ipsi fuerunt rebelles lumini.

70. Divinum lumen respicientium poena caecitas.---
Plerumque perversi et cognoscunt recta quae sequi debeant, et tamen sequi despiciunt quae cognoscunt. Lumini ergo rebelles sunt, quia, sua desideria sequendo, bonum despiciunt quod noverunt. Qui ergo non per ignorantiam, sed per superbiam delinquent, elationis suae scutum jaculis veritatis objiciunt, ne salubriter in corde feriantur. Ex qua videlicet eorum superbia agitur ut quia nolunt facere quae cognoscunt, nec cognoscant jam bona quae faciant, sed sua eos caecitas a veritatis lumine funditus excludat. Unde et apte subditur:

CAPUT LVIII

IBID.---Nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas illius.

71. Perversi ideo reprobato sensui traduntur, quia divino lumini rebelles fuerunt.---Qui enim prius sciendo rebelles sunt, postmodum caecantur ut nesciant, sicut de quibusdam dicitur: Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt (Rom. I, 21). De quibus paulo post additur: Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt (Ibid., 28). Quia enim glorificare noluerunt quem cognoverant, reprobato sensui traditi, ad hoc relictis sunt, ut nescirent jam pensare mala quae faciebant. Bene autem dicitur: Nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas illius. Angustior quippe est semita quam via. Qui autem bona manifestiora agere contemnunt, nequaquam ad subtiliora intelligenda perveniunt. Expectavit autem omnipotens Deus, ut per ejus semitas pergerent; sed utinam per eas vel reverti voluissent, ut vitae itinera quae noluerunt per innocentiam saltem per poenitentiam tenerent! Qua in re quantae sint misericordiae viscera Dei omnipotentis ostenditur, qui eos quos a se discedentes aspicit, ut revertantur, quaerit. Unde post enumeratas culpas delinquentium Synagogam per vocem prophetica revocat, dicens: Ergo saltem amodo voca me, pater meus, dux virginitatis meae tu es (Jerem. III, 4). Sequitur:

CAPUT LIX

VERS. 14.---Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem; per noctem vero erit quasi fur.

72. Perversi prosperitate vitae praesentis ad opprimendos justos abutuntur.---Cum homicida in nece proximorum per nocturnum maxime silentium soleat grassari, cur hoc in loco mane primo consurgere ad interficiendum egenum et pauperem dicitur, in nocte vero quasi fur esse perhibetur? Sed ipsis verbis litterae dum sibi non congruunt, ad indaganda spiritus secreta revocamur. In Scriptura sacra mane aliquando adventus

dominicæ incarnationis, aliquando adventus jam terribilis et districti iudicis, aliquando vero præsentis vitæ prosperitas poni consuevit. Mane etenim adventus dominicæ incarnationis exstitit, sicut propheta dicit: Venit mane et nox (Isai. XXI, 12), quia et novæ lucis primordia in Redemptoris præsentia fulserunt, et tamen a persecutorum cordibus perfidiæ suæ tenebræ non sunt detersæ. Rursum per mane adventus iudicis designatur. Unde per Psalmistam dicitur: In matutinis interficiebam omnes peccatores terræ (Psal. C, 8). Sicut et electorum quoque personam exprimens, ait: Mane astabo tibi et videbo (Psal. V, 5). Rursum per mane, præsentis vitæ prosperitas designatur, sicut per Salomonem dicitur: Vae tibi, terra, cujus rex est puer, et cujus principes mane comedunt (Eccl. X, 16). Quia enim mane primum diei tempus est, et vespere extremum, nequaquam reficiendi sumus de hujus vitæ prosperitatæ quæ prævenit, sed de his quæ in fine diei, id est in mundi termino sequuntur. Mane ergo comedunt, qui de hujus mundi prosperitatibus extolluntur, et dum præsentia vehementer curant, futura non cogitant. Omnis enim qui odit fratrem suum, homicida est (I Joan. III. 15). Mane itaque primo consurgit homicida, quia in præsentis vitæ gloria perversus quisque erigitur, et illorum vitam deprimit qui, dum sequentem gloriam sitiunt, quasi satiari in vespere exquirunt. Prævus etenim quisque, in hoc mundo dignitatem transitorie potestatis arripiens, tanto se acrius ad peragenda mala dilatat, quanto per charitatis viscera nullum amat. Quoties enim cogitationibus contra bonos sævit, toties innocentium vitam interimit.

73. Mali homines adversitate pressi perversis consiliis latenter laedunt.---Qui si, disponente Deo, subito gloriam acceptæ potestatis amiserit, locum mutat, sed mentem non mutat, quia ad hoc protinus dilabitur quod subinfertur: Per noctem vero erit quasi fur. In nocte quippe tribulationis atque dejectionis suæ, etsi exerere

crudelitatis manum non valet, eis tamen quos praevalere conspicit consilia perversitatis praebet; huc illucque discurrit, et quaeque potest in bonorum laesionem suggerit. Qui recte quasi fur dicitur, quia in ipsis suis perversis consiliis metuit ne deprehendatur. Qui ergo contra egenum et pauperem mane homicida est, per noctem quasi fur absconditur, quia perversus quisque, qui in prosperitate vitae praesentis humilium vitam deprimendo interimit, in adversitate atque dejectione positus, per iniqua consilia latenter laedit, atque id quod per se explere non valet, adhaerendo hujus mundi potentibus exercet. Sequitur.

CAPUT LX

VERS. 15.---Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus.

74. Verbum Dei adulterant haeretici.---Hoc etiam juxta litteram nil obstat intelligi, quia qui adulterium perpetrare desiderat tenebras exquirat. Sed quia contra haeticos sententia promitur, dignum est ut hoc quod dicitur mystice sentiantur. Nam Paulus ait: Non enim sumus, sicut plurimi, adulterantes verbum Dei (II Cor. XVII, 2). Adulter quippe in carnali coitu non prolem, sed voluptatem quaerit. Et perversus quisque ac vanae gloriae serviens recte adulterare verbum Dei dicitur, quia per sacrum eloquium non Deo filios gignere, sed suam scientiam desiderat ostentare. Quem enim libido gloriae ad loquendum trahit, voluptati magis quam generationi operam impendit. Ubi et apte subditur: Non me videbit oculus, quia adulterium quod in mente agitur valde est difficile ut ab humano visu penetretur. Quod perversa mens tanto securius perpetratur, quanto se ab hominibus videri non metuit, quos erubescat. Sciendum quoque est quia sicut is qui adulterium facit carnem alienae conjugis sibi illicite conjungit, ita omnes haeretici, cum fidelem animam in suum errorem rapiunt, quasi conjugem

alienam tollunt, quia videlicet mens Deo spiritaliter inhaerens, et ei quasi in quodam amoris thalamo conjuncta, cum perversis persuasionibus ad pravitatem dogmatis perducitur, quasi aliena conjux a corruptore maculatur. Bene autem subditur:

CAPUT LXI

IBID.---Et operiet vultum suum.

75. Haeretici adulterorum more vultum operiunt.--- Idcirco faciem suam adulter operit, ne cognoscatur. Omnis autem qui sentiendo vel agendo nequiter vivit, vultum suum operit, quia ad hoc perversitate dogmatis vel operis tendit, ut ab omnipotente Deo in judicio recognosci non possit. Unde quibusdam in fine dicturus est: Numquam novi vos; discedite a me, qui operamini iniquitatem (Matth. VII, 23). Quid autem vultus cordis humani est, nisi similitudo Dei? Quem videlicet vultum perversus operit, ut cognosci nequeat, cum vitam suam vel malis actibus, vel perfidiae errore confundit. Sed talis quisque cum prosperitate vitae praesentis justos fulciri conspicit, eis perversa suadere minime praesumit; si qua vero illos procella adversitatis invenerit, ad verba protinus pestiferae persuasionis erumpit. Unde et subditur:

CAPUT LXII

VERS. 16.--- Perfodiunt in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem.

76. Haeretici in adversitatis nocte justorum conscientiam perfodere tentant.---Quid namque hoc loco domorum nomine nisi conscientiae designantur, in quibus habitamus cum tractando quid agimus? Unde cuidam sanato dicitur: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit (Luc. VIII, 39), id est, a

peccati jam vitio securus ad conscientiam revertere, et in vocem praedicationis excitare. Justi itaque cum in praesenti saeculo die prosperitatis clarescunt, eis errorum magistri perversa suadere metuunt. Sed consilia exquirunt, dejectionem prosperitatis eorum summopere praestolantur, ut in adversitatis tenebris eorum mentes suadendo perfodiant, quibus prospere viventibus perversa loqui minime audebant. Quos mox ut in adversitate viderint, exsurgunt, et non nisi ex peccati merito talia illos perpeti asserunt, quia solam praesentis vitae gloriam diligentes, flagellum damnationem credunt. In tenebris ergo domos perfodiunt, quia bonorum mentes ex ipsa eorum corrumpere adversitate moliuntur. Bene autem dicitur: Sicut in die condixerant sibi, quia cum justos conspicerent prosperitatis luce claruisse, quoniam loqui non poterant, ad maligna solummodo contra eos consilia vacabant. [Vet. XXIX.] Sive autem haeretici, sive perversi quilibet, cum justos in dejectione conspiciunt, gaudent; cum vero eos ad regendae potestatis viderint culmen erumpere, perturbantur, metuunt, afflictionibus tabescunt. Unde et subditur:

CAPUT LXIII

VERS. 17.---Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis.

77. Iniqui ex justorum prosperitate turbantur.---Iniqui semper afflictionem fidelium exspectant, eosque in tribulatione videre desiderant. Et in tenebris domos perfodiunt, dum cor innocentium, sed tamen infirmorum, dejectionis tempore pessima colloctione corrumpunt. Sed plerumque contingit ut dum bonos quosque in dejectione conspiciunt, subito occulta dispensatione divina justus quispiam qui videbatur oppressus, aliqua saeculi potestate fulciatur, eique prosperitas vitae praesentis arrideat, quem prius adversitatis tenebrae premebant. Quam nimirum prosperitatem illius cum

perversi conspiciunt, sicut dictum est, perturbantur. Mox enim ad corda sua redeunt, ante mentis oculos revocant quidquid se perverse egisse meminerunt, vindicari in se omne vitium formidant, et unde lucet ille qui potestatem suscipit, inde perversus quisque qui corrigi metuit in tristitia tenebrescit. Bene ergo dicitur: Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. Aurora quippe mens justus est, quae, peccati sui tenebras deserens, ad lucem jam erumpit aeternitatis, sicut de sancta quoque Ecclesia dicitur: Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens (Cant. VI, 9)? Quo igitur justus quisque justitiae luce irradians in praesenti vita honoribus sublimatur, eo ante perversorum oculos tenebrae mortis fiunt, quia qui perversa se egisse meminerunt corrigi pertimescunt. Semper namque desiderant in suis pravitatibus relaxari, incorrecti vivere, et de culpa gaudium habere. Quorum ipsa lethalis laetitia convenienter exprimitur, cum protinus subinfertur:

CAPUT LXIV

IBID.---Et sic in tenebris quasi in luce ambulant.

78. Iniqui ita gaudent in nocte peccati, ac si eos lux justitiae circumfunderet.---Perversa etenim mente gaudent in facinoribus, per culpam suam quotidie ad supplicium trahuntur, et securi sunt. Unde et per Salomonem dicitur: Sunt impii qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant (Eccle. VIII, 14). De quibus rursum scriptum est: Qui laetantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. II, 14). Sic itaque in tenebris quasi in luce ambulant, quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos lux justitiae circumfundat. Vel certe, quia tenebrae vitam praesentem non inconvenienter exprimunt, in qua alienae conscientiae non videntur; lux vero nostra patria aeterna est, in qua dum vultus aspiciamus, corda in nobis nostra vicissim videmus; iniqui autem quia vitam praesentem ita diligunt, atque haec

exsilio tempora complectuntur ac si jam in patria regnent; recte dicitur: Sic in tenebris quasi in luce ambulant, quia sic in praesenti caecitate laeti sunt, ac si jam aeternae patriae luce perfruantur. Sequitur:

CAPUT LXV

VERS. 18.---Levis est super faciem aquae.

79. Iniqui ad omnem tentationis aut erroris ventum leves sunt.---A plurali numero ad singularem redit, quia plerumque unus mala inchoat, et imitando multi subsequuntur. Sed ejus principaliter culpa est qui perversis sequentibus exempla praebeuit iniquitatis. Unde ad illum redit crebro sententia qui auctor exstitit in culpa. Aquae autem superficies huc illucque aura impellitur, et nulla stabilitate solidata passim movetur. Iniqui igitur mens plusquam aquae superficies levis est, quia quaelibet hanc aura tentationis attigerit, sine tarditate aliqua retractationis trahit. Si enim cor fluxum cujuslibet perversi cogitamus, quid aliud quam in vento positam aquae superficiem cernimus? Nunc namque illum aura impellit ire, nunc aura superbiae, nunc aura luxuriae, nunc aura invidiae, nunc aura fallaciae pertrahit. Super faciem ergo aquae levis est is quem quilibet erroris ventus cum venerit impellit. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: Deus meus, pone illos ut rotam, et sicut stipulam ante faciem venti (Psal. LXXXII, 14). Ut rota quippe ponuntur iniqui, quia, in circuitu laboris missi, dum ea quae ante sunt negligunt, et ea quae deserenda sunt sequuntur, ex posterioribus elevantur, et in anterioribus cadunt. Qui recte quoque stipulae ante faciem venti comparantur, quia, irruente aura tentationis, dum nulla subnixi sunt ratione gravitatis, elevantur ut corruant, et saepe eo se alicujus meriti existere aestimant, quo eos in alta flatus erroris portat. Sequitur:

CAPUT LXVI

IBID.---Maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

80. Iniqui, amissa fidei vel justitiae rectitudine, reatu maledictionis ligantur.---Quisquis in vita praesenti recta agit et adversa sustinet, laborare quidem in adversitate cernitur, sed ad benedictionem haereditatis perpetuae consummatur. Quisquis vero perversa agit, et tamen prospera recipit, seque a malis actibus nec donorum largitate compescit, prosperari quidem conspicitur, sed reatu perpetuae maledictionis ligatur. Unde recte nunc dicitur: Maledicta sit pars ejus in terra. Quia etsi ad tempus benedicitur, in reatu tamen maledictionis tenetur. De quo et apte subditur: Nec ambulet per viam vinearum. Via namque vinearum est rectitudo Ecclesiarum. Qua in re sive haereticum, sive carnalem quempiam nil obstat intelligi, quia via vinearum, id est rectitudo Ecclesiarum amittitur, dum vel fides recta, vel rectitudo justitiae non tenetur. Ille namque per viam vinearum ambulat, qui, sanctae universalis Ecclesiae praedicationem pensans, neque a fidei, neque a bonorum actuum rectitudine declinat. In via quippe vinearum ambulare est sanctae Ecclesiae Patres velut dependentes botros aspicere, quorum verbis dum intendit in labore itineris, amore debriatur aeternitatis. Sequitur:

CAPUT LXVII

VERS. 19.---Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium.

81. Sapere ad sobrietatem quam difficile.---Idcirco iniquitas frigori comparatur, quia peccantis mentem torpore constringit. Unde scriptum est: Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam (Jerem. VI, 7). Quo contra charitas calor est, quia

videlicet mentem accendit quam replet. De quo calore scriptum est: Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum (Matth. XXIV, 12). Et sunt nonnulli qui, dum iniquitatum suarum frigora declinant, ad veram fidem, vel ad sanctitatis habitum veniunt. Sed quia plus quam necesse est de suis sensibus praesumunt, saepe in fide, quam accipiunt, ea quae non capiunt perscrutari volunt, ut ratione magis in Deo quam fide teneantur. Quia vero humana mens perscrutari non valet divina secreta, omne quod ratione perscrutari non possunt credere contemnunt, et per inquisitionem nimiam in errorem labuntur. Hi itaque cum necdum crederent, vel adhuc ad iniquitatis opera vacarent, aquae nivium fuerunt. Sed cum, carnalia facta deserentes, in fide ad quam perducti sunt, plus appetunt perscrutari quam capiunt, amplius profecto calent quam calere debuerunt. Bene ergo de hoc perverso quolibet prophetantis dumtaxat sententia, non optantis dicitur: Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium. Ac si aperte diceretur: Qui humiliter sub disciplinae vinculo non restringitur, ab infidelitate sua, vel perversi operis frigore, per immoderatam sapientiam in errorem labitur. Unde bene quoque egregius praedicator, discipulorum suorum cordibus hunc exquisitae sapientiae nimium calorem devitans, ait: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. XII, 3). Ne fortasse nimius calor interimeret quos prius aquae nivium, id est infidelitatis, vel torpentium actionum frigora morituros tenebant. Et quia valde difficile est ut is qui se sapientem aestimat mentem ad humilitatem reducat, et recta praedicantibus credat, sensumque suae perversitatis abjiciat, recte subjungitur:

CAPUT LXVIII

IBID.---Et usque at inferos peccatum illius.

82. Peccatum quod hic non emendatur, irremissibile.--Peccatum quippe usque ad inferos ducitur, quod ante finem vitae praesentis per correctionem ad poenitentiam non emendatur. De quo videlicet peccato per Joannem dicitur: Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis (I Joan. V, 16). Peccatum namque ad mortem est peccatum usque ad mortem, quia scilicet peccatum quod hic non corrigitur, ejus venia frustra postulatur. De quo adhuc subditur

VERS. 20.--Obliviscatur ejus misericordia.

Omnipotentis Dei misericordia oblivisci ejus dicitur qui omnipotentis Dei justitiae fuerit oblitus, quia quisquis eum nunc justum non timet, postea invenire non valet misericordem. Quae nimirum sententia non solum ei intenditur qui verae fidei praedicamenta deserit, sed etiam ei qui in fide recta positus carnaliter vivit, quia ultio aeternae animadversionis non evaditur, utrum in fide an in opere peccetur. Nam etsi damnationis dispar est qualitas, culpae tamen quae nequaquam per poenitentiam tergitur nulla absolutionis suppetit facultas. Sequitur.

CAPUT LXIX

VERS. 21.--Dulcedo illius vermis.

83. Carnales delectant curae saeculares, quibus tamquam vermibus roduntur.--Quisquis in hoc appetit mundo prosperari, caeteros excedere, rebus et honoribus tumere, huic nimirum cura saecularis in delectatione est, et quies in labore. Valde etenim fatigatur, si desit cura saeculi qua fatigetur. Quia autem naturae est vermium momentis singulis incessanter moveri, non immerito signatur nomine vermium inquietudo cogitationum. Perversae itaque mentis dulcedo vermis est, quia inde delectabiliter pascitur, unde per inquietudinem

incessanter agitur. Potest quoque apertius vermibus nomine caro designari. Unde et superius dicitur: Homo putredo, et filius hominis vermibus (Job. XXV, 6). Luxuriosi igitur cujuslibet atque carnis voluptatibus dediti quanta sit caecitas demonstratur cum dicitur: Dulcedo illius vermibus. Quid namque caro nisi putredo ac vermibus est? Et quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud quam vermem amat? Quae enim sit carnis substantia, testantur sepulcra. Quis parentum, quis amicorum fidelium, quamlibet dilecti sui tangere carnem scaturientem vermibus potest? Caro itaque cum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, et intelligitur quid amatur. Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc quod vivum diligit, quale sit mortuum penset. Considerata etenim corruptione carnali, citius cognoscitur quia cum illicite caro concupiscitur, tabes desideratur. Bene ergo de luxuriosi mente dicitur: Dulcedo illius vermibus; quia is qui in desiderio carnalis corruptionis aestuat, ad fetorem putredinis anhelat. Haec sicut in hujus partis tertiae initio (Lib. XI, in exord.) promississe me memini, sub brevitate transcurri: ut ea quae in hoc opere sequuntur, quia magna obscuritate implicata sunt, opitulante Deo latius disserantur.

>>sequitur Pars 6>>